

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕХНОЛОГІЙ ТА ДИЗАЙНУ

ФІЛОСОФІЯ, ПОЛІТОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ

Словник-довідник

Видатні діячі філософської та соціально-політичної думки

Частина I

Київ КНУТД 2018

Філософія, політологія, соціологія: словник-довідник. Видатні діячі філософської та соціально-політичної думки. Частина I. (укр., англ. та рос. мовами) для студентів денної, заочно-дистанційної форми навчання освітнього ступеня «Бакалавр». / упор.: А. В. Сакун, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк. – Київ : КНУТД, 2018. – 188 с.

Упорядники: А. В. Сакун, д-р філософ. наук, доц.
Т. І. Кадлубович, канд. політ. наук, доц.
Д. С. Черняк, канд. соц. наук, доц.

Рецензент Ф. М. Проданюк, канд. істор. наук, доц.

Переклад: Василенко П., студентка Навчально-наукового гуманітарного інституту Національного Авіаційного Університету

Відповідальний за випуск завідувач кафедри філософії, політології та українознавства, д-р філософ. наук, доц. А. В. Сакун.

Затверджено на засіданні кафедри філософії, політології та українознавства
Протокол № 3 від 05 жовтня 2018 р.

Підп. до друку 05.10.2018 р. Формат 60x84 1/16.
Ум. друк. арк. 10,92. Облік. вид. арк. 8,55. Вид. № 101. Наклад 5 пр. Зам. 635.

Видавець і виготовлювач Київський національний університет технологій та дизайну.
вул. Немировича-Данченка, 2, м. Київ-11, 01011.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 993 від 24.07.2002.

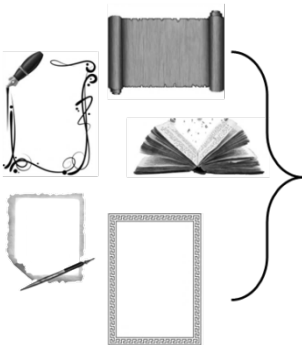
Умовні позначення
Legend
Условные обозначения

- головні твори
- the main works
- основные работы

- проблеми та ідеї
- problems and ideas
- проблемы и идеи

- афоризми та відомі вислови; цитати
- aphorisms and famous sayings; quotes
- афоризмы и известные высказывания; цитаты

- логоідеограма
- logogram
- логоидеограмма (Кисиль. В. Я. Античная философия (логоидеограммы, концепты, вопросы) Учебно-творческий курс. – Ростов-на-Дону, Южно-Российский гуманитарный институт, Одесса, 1997. – 21 с.)

*Філософія
Давнього Сходу*

*The Ancient
Eastern Philosophy*

*Философия
Древнего Востока*

Філософія Давнього Сходу – комплекс релігійно-філософських систем Вавілона, Індії, Єгипту та Китаю. Саме тут виникли перші світоглядні ідеї, в яких переплітаються релігія, наукові знання та міфологія.

Головні риси та особливості:

- ✓ життєва орієнтація: філософія існує для життя та повинна охоплювати усі його сфери: приватну, суспільну, міжнародну;
- ✓ синтез природного, духовного та тілесного;
- ✓ цілісність, синтетичність гносеологічної (пізнавальної) установки, відсутність чистої раціональності та суб'єкт-об'єктності в пізнанні. Пізнання є результатом не лише інтелектуальної діяльності. Воно спирається на цілісний досвід. В основі пізнання – почуття. Істина здобувається не лише у процесі пізнання, але й у процесі споглядання.
- ✓ багатогранність істини: різноманітні погляди є лише різними аспектами істини;
- ✓ антропологічний перфекціонізм: кінцевою метою кожного індивіда повинно стати вдосконалення самого себе;
- ✓ конкретність: спроба дати відповіді на запитання, які стосуються найбільш вагомих аспектів буття людини як особливої істоти.
- ✓ відсутність цілісної східної філософії;
- ✓ інтровертність: звернення до внутрішнього світу людини;
- ✓ ірраціональність;
- ✓ патріархальність;
- ✓ консервативність, традиціоналізм.

The ancient eastern philosophy is a kind of spiritual culture of mankind. This is a complex of religious and philosophical systems of Babylon, India, Egypt and China. It was here that the first ideological ideas arose, in which religion, scientific knowledge and mythology were closely intertwined.

Its main features and characteristics:

- ✓ life orientation: philosophy exists for life and should be manifested and used in all its spheres: private, public, international;
- ✓ synthesis of natural, spiritual and physical;
- ✓ integrity, synthetic epistemological (cognitive) installation, the lack of pure rationality and the subject-objectivity in knowledge. Knowledge is not only based on intelligence. It relies on a holistic experience based on feelings. Truth is comprehended not only in the process of knowledge, but also in the process of contemplation.
- ✓ the versatility of truth: different views are only different aspects of truth.

- ✓ anthropological perfectionism: the ultimate goal of each individual should be the improvement of himself;
- ✓ specificity: an attempt to answer questions that relate to the most significant aspects of a person's being as a special being.
- ✓ the lack of integrity of Eastern philosophy;
- ✓ introversion: orientation to the inner world of man;
- ✓ irrationality;
- ✓ patriarchal character;
- ✓ conservatism, traditionalism.

Философия Древнего Востока – комплекс религиозно-философских систем Вавилона, Индии, Египта и Китая. Именно здесь зародились первые мировоззренческие идеи, в которых самым тесным образом переплелись религия, научные знания и мифология.

Ее основные черты и особенности:

- ✓ жизненная ориентация: философия существует для жизни и должна проявляться и использоваться во всех ее сферах: частной, общественной, международной;
- ✓ синтез природного, духовного и телесного;
- ✓ целостность, синтетичность гносеологической (познавательной) установки, отсутствие чистой рациональности и субъект-объектности в познании. Познание основывается не только на интеллекте. Оно опирается на целостный опыт, в основе – чувства. Истина постигается не только в процессе познания, но и в процессе созерцания.
- ✓ многогранность истины: различные воззрения – лишь различные стороны истины.
- ✓ антропологический перфекционизм: конечной целью каждого индивида должно быть совершенствование самого себя;
- ✓ конкретность: попытка ответить на вопросы, которые касаются наиболее значимых сторон бытия человека как особого существа.
- ✓ отсутствие целостности восточной философии;
- ✓ интровертность: обращенность к внутреннему миру человека;
- ✓ иррациональность;
- ✓ патриархальность;
- ✓ консервативность, традиционализм.

Хаммурапі

1810 – 1750 до н. е.

вавілонський цар, політик та воєначальник

Збереглися царські написи (біля 20). Три з них розповідають про військово-політичні події. Інші присвячені спорудженню та

реконструкції храмів, фортець, каналів.

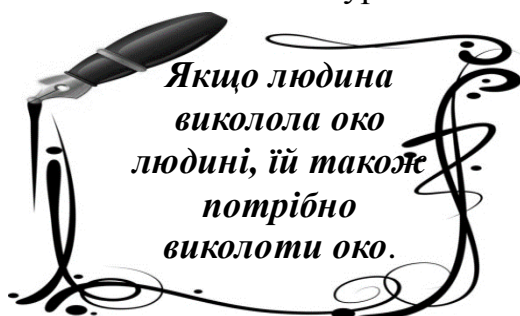
- ✓ *централізація держави*
- ✓ *зміцнення царської влади*
- ✓ *увага до правосуддя*

Закони Хаммурапі – своєрідна законодавча збірка, що зберіглася у вигляді клинописного напису аккадською мовою на конусоподібній діоритовій стелі. Збірка містить 282 параграфи, які регулюють питання судочинства, охорони різноманітних форм власності, шлюбних відносин тощо.

Покарання повинно відповідати мірі злочину.

«Людина» – лише вільна, НЕ раб.

*Якщо людина
виколола око
людині, їй також
потрібно
виколоти око.*

*«У давньовавілонській родині владарює чоловік.
Він відповідає за спільне господарство сім'ї, є її
представником у ділових відносинах, йому
належить право розпоряджатися дружиною та
дітьми»*

Hammurabi

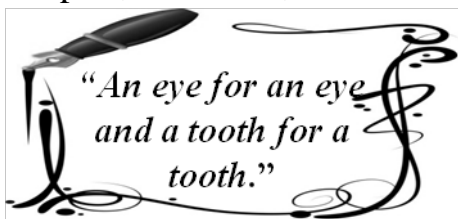
1810 – 1750 B.C.

The Babylonian king, politician and military leader

About 20 royal inscriptions have been preserved.

Three of them tells us about military and political events. Other are dedicated to the construction and reconstruction of temples, fortresses, channels.

- ✓ *centralization of the state*
- ✓ *strengthening of royal power*
- ✓ *attention to justice*

*“An eye for an eye
and a tooth for a
tooth.”*

The laws of Hammurabi is a kind of legal collection that has been preserved in the form of a cuneiform inscription in the Akkadian language on a cone-shaped diorite stele. The collection contains 282 paragraphs, which regulate questions of legal proceedings, protection of various forms of property, marriage relations, etc.

The punishment should correspond to the crime.

“Man” – only free, NOT a slave.

“In the Ancient Babylonian husband dominates in the family. He leads the family’s household, represents it in business relations, he has the right to dispose of his wife and children.”

Хаммурапи

1810 – 1750 до н. э.

вавилонский царь, политик и полководец

Сохранились царские надписи (около 20). Три из них повествуют о военно-политических событиях.

Остальные посвящены возведению и реконструкции храмов, крепостей, городских стен, каналов.

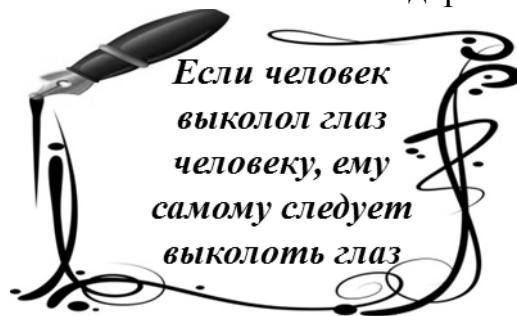
- ✓ централизация государства
- ✓ укрепление царской власти
- ✓ внимание к правосудию

Законы Хаммурапи – законодательный свод старовавилонского периода. Основной текст свода сохранился в виде клинописной надписи на аккадском языке, высеченной на конусообразной диоритовой стеле. Законник содержит 282 параграфа, регулирующих вопросы судопроизводства, охраны различных форм собственности и брачно-семейных отношений, а также частного и уголовного права.

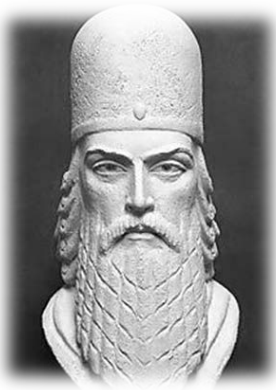
Наказание должно быть «равным» преступлению.

«Человек» – только свободный, не раб.

«В древневавилонской семье господствует муж. Он ведет общее хозяйство семьи, представляет ее в деловых отношениях, ему принадлежит право распоряжения женой и детьми»

Заратустра

Зороастр

(«той, що володіє верблюдами» або «володар вогню»)

VII ст. до н. е

філософ, релігійний поет, мислитель, чаклун та
чудотворець
засновник зороастризму (маздеїзму, парсизму)

Головні твори: Гімни (Гати) – всього 17.

Намагається зрозуміти сенс створіння, пояснити його причини, дослідити походження людини, спрогнозувати її майбутню долю, встановити взаєностосунки людини та вищих істот, добрих та злих.

В центрі роздумів – час та простір. Вони – безмежні. Час – нещадна доля, проти якої ніщо в світі не може встояти. Долю неможна підкупити, її вироки незмінні та жорсткі. Безмежний простір – непохитний, безпристрасний, безтурботний.

Вчення дуалістичне. Всесвіт – арена космічної битви, невпинної боротьби між двома первозданими силами – Аша, світле божество Ахура Мазда, «правда», «добро», «створення», «істина»; та Ахриманом, злим духом Ангра Майнью – «кривда», «зло», «руйнування». Вони – представники вищого, духовного та нижчого, матеріального начал у світі. Символ Аши – вогонь, «визначальне світло Бога». Він – благодійник для людини, який винищує все нечисте.

Мета людства – підтримка Аша за допомогою активного життя, творчості, здійснення гарних думок, слів і вчинків. Ангра Майнью може перемогти радість, смуток – ознака його перемоги.

- ✓ *...лише той, хто достатньо чоловік, здатен визволити в жінці – жінку.*
- ✓ *«Випадок» – найдавніша аристократія світу.*
- ✓ *Людина – канат, протягнутий між твариною та Надлюдиною, це канат над прірвою*

Zarathushtra

Zoroaster

(“the owner of camels” or “the patron of the fire”)

VII B.C.

philosopher, religious poet, great sage, wizard and thaumaturge
founder of zoroastrianism (mazdeism, parsism)

The main works: Hymns (Gathas) – 17 texts.

Attempted to grasp the meaning of creation, explain its causes, investigate the origin of the human race, guess its future destiny, establish the attitude of man to higher beings, good and evil.

The basic elements of the teachings such as time and space are endless. Great, infinite time has the value of an inexorable fate, against the solution of which nothing can stand in the world; it cannot be propitiated, its sentences are unchangeable and adamant. Infinite space is passionless and inaccessible to any disturbances.

His teaching is dualistic. The Universe is the arena of the cosmic battle, the eternal struggle between the two primeval forces – Asha, the bright deity Ahura Mazda, that is “truth”, “good”, “creation”, and Ahriman, the evil spirit of Angra Mainyu that is “lie”, “evil”, “destruction”. They are representatives of the higher, spiritual and lower, material beginnings in the world. The symbol of Asha is fire, the “original light of God.” He is the benefactor of man and the exterminator of all impure.

The goal of humanity is to support Asha with the help of active participation in life, creativity, the implementation of good thoughts, words and deeds. The best way to fight Angra Mainyu is to be joyful, as despondency is a sign of his victory.

- ✓ *... only one who is man enough could release a woman in a woman.*
- ✓ *“Chance” is the oldest aristocracy of the world.*
- ✓ *Man is a rope that is stretched between the animal and the Superman, this is the rope over the abyss.*

Заратустра

Зороастр

(«владеющий верблюдами» или «покровитель огня»)

VII в. до н. э

философ, религиозный поэт, великий мудрец, волшебник и чудотворец
основатель зороастризма (маздеизма, парсизма)

Основные произведения: Гимны (Гаты) – всего 17.

Пытается проникнуть в смысл творения, объяснить его причины, исследовать происхождение человеческого рода, угадать его будущую судьбу, установить отношение человека к высшим существам, добрым и злым.

Время и пространство – основные элементы учения – бесконечны. Великое, бесконечное время имеет значение неумолимой судьбы, против решения которой ничто не может устоять в мире; ее нельзя умилоствить, ее приговоры неизменны и непреклонны. Бесконечное пространство – невозмутимо, бесстрастно, недоступно никаким тревожениям.

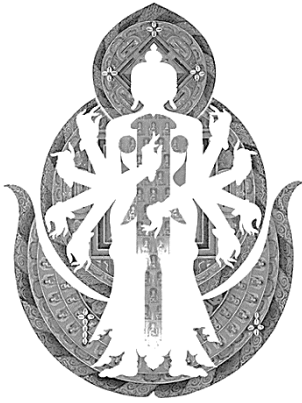
Учение дуалистично. Вселенная – арена космической битвы, вечной борьбы между двумя первоэлементами силами – Аша, светлое божество Ахура Мазда, «правда», «добро», «созидание», «истина»; и Ахриманом, злым духом Ангра Майнью – «ложь», «зло», «разрушение». Это представители высшего, духовного и низшего, материального начал в мире. Символ Аши – огонь, «изначальный свет Бога». Он – благодетель человека и истребитель всего нечистого.

Цель человечества – поддержка Аша при помощи активного участия в жизни, творчества, осуществления добрых мыслей, слов и поступков. С Ангра Майнью лучше всего бороться радостью, уныние – признак его победы.

- ✓ *...только тот, кто достаточно мужчина, освободит в женщине – женщину.*
- ✓ *«Случай» – это самая древняя аристократия мира.*
- ✓ *Человек – канат, протянутый между животным и Сверхчеловеком, это канат над пропастью*

Давньоіндійська філософія

III – II тис. до н.е. – II-IV ст. н.е.

Етапи:

✓ **Ведичний** – XV-VI ст. до н.е.

Веди (дослівно – «знання») – релігійно-філософські трактати. *Веди* та коментарі до них поділяються на частини: *Самхіти* (збірка молитв і гімнів), *Брахмани* (I тис. до н.е.), *Араньяки* («лісові книги для тих, хто далеко від людей»; середина I тис. до н.е.), *Упанішади* («знання, отримані біля ніг вчителя»; до II тис. до н.е.)

✓ **Епічний період** – VI – II ст. до н.е.

Джерела: поеми «Махабхарата» та «Рамаєна»

✓ **Період сутр** – III ст. до н.е. – VII ст. н.е.

Сутри (вислови, афоризми) – короткі філософські трактати

✓ пошук сутності людини та світу
✓ визнання тотожності мікро- та макрокосмосу
✓ визнання існування декількох рівнів буття

Всі філософські вчення Давньої Індії – даршани – поділяються на дві групи:

Ортодоксальні АСТІКА

(визнають авторитет Вед)

- * Веданта
- * Міманса
- * Санкхья
- * Йога
- * Ньяя
- * Вайшешика

Неортодоксальні НАСТІКА

(опозиція до Вед)

- * Буддизм
- * Джайнізм
- * Чарвака-локаята

The Ancient Indian Philosophy

III – II B.C. – II-IV A.D.

Stages:

✓ ***Vedic period*** – XV-VI B.C.

Vedas (“knowledge”) are religious and philosophical treatises. *Vedas* and their commentaries are divided into parts: *Samhitas* (collection of prayers and hymns), *Brahmanas* (I B.C.), *Aranyakas* (“forest books for hermits”; the middle of I B.C.), *Upanishads* (“knowledge gained at the feet of the teacher”; till II c. B.C.)

✓ ***Epic period*** – VI – II B.C.

Sources: poems “*Mahabharata*” and “*Ramayana*”

✓ ***Period of sutras***

– III B.C. – VII A.D.

Sutras (sayings, aphorisms) are brief philosophical treatises

✓ *search for the essence of man and the world*
✓ *recognition of the identity of micro and macrocosm*
✓ *recognition of the existence of several levels of being*

All the philosophies of ancient India, *darshans*, are divided into two groups:

Orthodox
ASTIKA

(respect the *Vedas*)

- * Vedanta
- * Mimamsa
- * Sankhya
- * Yoga
- * Nyaya
- * Vaisheshika

Unorthodox
NASTIKA

(reject Vedic thought)

- * Buddhism
- * Jainism
- * Locayata

Древнеиндийская философия

III – II тыс. до н.э. – II-IV вв. н.э.

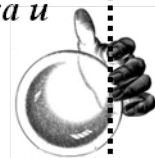
Этапы:

✓ **Ведический период** – XV-VI вв. до н.э.

Веды (дословно – «знания») – религиозно-философские трактаты. Веды и комментарии к ним делят на части: Самхиты

(собрание молитв и гимнов), Брахманы (I тыс. до н.э.), Араньяки («лесные книги для отшельников»; середина I тыс. до н.э.), Упанишады («знания, полученные у ног учителя»; до II тыс. до н.э.)

- ✓ поиск сущности человека и окружающего мира
- ✓ признание тождества микро- и макрокосмоса
- ✓ признание существования нескольких уровней бытия

✓ **Эпический период** – VI – II вв. до н.э.

Источники: поэмы «Махабхарата» и «Рамаьяна»

✓ **Период сутр** – III в. до н.э. – VII в. н.э.

Сутры (изречения, афоризмы) – краткие философские трактаты

Все философские учения Древней Индии – даршаны – делятся на две группы:

Ортодоксальные

АСТИКА

(признают авторитет Вед)

- * Веданта
- * Миманса
- * Санкхья
- * Йога
- * Ньяя
- * Вайшешика

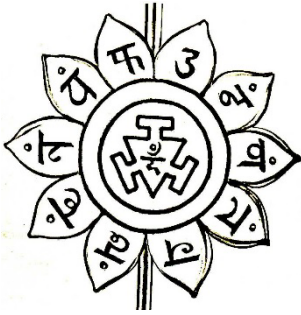
Неортодоксальные

НАСТИКА

(оппозиция к Ведам)

- * Буддизм
- * Джайнизм
- * Чарвака-локаята

Веданта

ортодоксальна, релігійно-філософська основа брахманізму.

Веди – джерело істинного знання про Бога та сенс життя.

Протиставляє два світи: світ існування (що змінюється) та світ реальності (незмінний, існує завжди).

Реальність має два полюси: Атман («душа») – суб'єктивний; Брахман («молитва») – об'єктивний. Відмінності між ними – у світі існування. Брахман – абсолютна єдність всього з усім. Атман – розум, душа Брахмана, сам Брахман, що пізнає самого себе.

Вищим видом знання є Відья. Неосвіченість – Авідья, є причиною страждань людини. Істинне пізнання – найвище благо. Хибне пізнання – нещастя. Істинному пізнанню заважає егоїзм – найбільше зло, допомагає любов і співчуття – верховне благо.

Карма – закон справедливості: все, що відбувається з людиною – результат попереднього життя.

Людина здатна підкорити Авідью та пізнати реальність, коли перерве нескінченне коло перетворень та звільниться від власної карми. Істинна свобода – розширення та просвітлення знання.

Веди

(<http://candy.jofo.me/>)

Vedanta

orthodox, religious and philosophical basis of Brahmanism.

Vedas are the source of true knowledge about God and the sense of life.

It contrasts two worlds: the world of existence (mutable, non-eternal) and the world of reality (immutable, eternal).

Reality has two poles: Atman (“soul”) is a subjective pole; Brahman (“prayer”) is an objective one. They differ in the world of existence. Brahman is an absolute unity of everything with everything. Atman is the mind, the soul of Brahman, Brahman who cognizes himself.

Vidya is the highest form of knowledge. Avidya is ignorance, personal and global. Avidya is the cause of human suffering. True knowledge is the highest good. False knowledge is misfortune. Egoism, the greatest evil, impedes true knowledge, but love and compassion, the greatest good helps.

Karma is the law of justice: everything that happens to a person is the result of his previous life.

A person can submit Avidya and find out the reality when he breaks out of the infinite circle of reincarnations and is released from his karma. True freedom is the expansion and enlightenment of knowledge.

Веданта

ортодоксальная, религиозно-философская основа брахманизма.

Веды – источник истинного знания о Боге и смысле жизни.

Противопоставляет два мира: мир существования (изменяемый, невечный) и мир реальности (неизменяемый, вечный).

Реальность имеет два полюса: Атман («душа») – субъективный; Брахман («молитва») – объективный. Различия между ними – в мире существования. Брахман – абсолютное единство всего со всем. Атман – разум, душа Брахмана, сам Брахман, познающий самого себя.

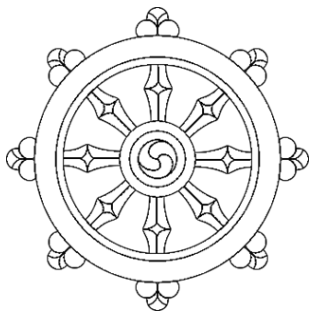
Высший вид знания – Видья. Невежество – Авидья, личная и мировая. Авидья – причина страданий человека. Истинное познание – высшее благо. Ложное познание – несчастье. Истинному познанию мешает эгоизм – величайшее зло, помогает любовь и сострадание – величайшее благо.

Карма – закон справедливости: все, что происходит с человеком – результат предшествующей жизни.

Человек может покорить Авидью и познать реальность, когда вырвется из бесконечного круга перевоплощений и освободится от своей кармы. Истинная свобода – расширение и просветление знания.

Буддизм

вчення, опозиційне брахманізму, спирається на світську владу царів.

Засновник – принц Сіддхартха з роду Гаутами (VI ст. до н.е.), який отримав ім'я Будда (Просвітлений).

*Лише
людина
може
врятувати
себе*

Стверджує здатність людини до самостійного звільнення від страждань. Воно можливе, якщо пізнати «шляхетні істини»: «Життя наповнене стражданнями», «Страждання мають причини», «Страждання можна припинити», «Є шлях до припинення страждань» та пройти Вісімковий шлях. Це шлях від правильного розуміння шляхетних істин до правильної рішучості, правильного мовлення (без брехні та наклепів), правильної дії (стримування пристрастей, викорінення ілюзій),

*«Все, що існує, коли його
придбаєш, виявляється
недостатнім».*

стилю життя (чесно працювати, внутрішньо очищатися), правильного зусилля (боротьба зі спокусами, поганими думками), правильної уваги (підкорення розуму та емоцій), правильного

зосередження (звільнення від тілесності, набуття незворушності та байдужості).

Причинами тілесних і душевних страждань є швидкоплинність буття, відсутність знання та хибні бажання. Головна ідея – «Середній шлях» життя між «шляхом задоволення» (розваг, бездіяльності, лінощів) та «шляхом аскетизму» (приборкання плоті, страждання). «Середній шлях» – це шлях знання, мудрості, розумних обмежень, співглядання, просвітлення, самовдосконалення. Його кінцева мета – Нірвана – найвища благодать, стан постійного блаженства: повне розчинення в об'єктивному цілому, втрата індивідуальності, позбавлення егоїзму, хибних бажань, відчуженість.

Мета еволюції – досягнення досконалості духу через постійну зміну матеріальних форм.

<http://www.vokrugsveta.ru/quiz/245527/>

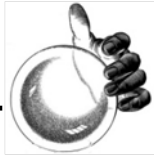
Buddhism

the doctrine opposed to Brahmanism, that is based on the secular power of the kings.

The founder – Siddhartha Gautama (VI B.C), turned into Buddha (Buddha – “who overthrown ignorance”, “enlightened”).

Affirms the ability of a person to self-liberation from suffering. It is possible, if one knows “the noble truths”: “Life is full of suffering”, “Sufferings have causes”, “One can stop suffering”, “There is a way to stop suffering” and commit the eightfold path. This path involves moving from the correct understanding of noble truths to the correct determination, correct speech (without lies and slander), correct action (submission of passions, the elimination of illusions), lifestyle (work honestly), proper attention (submission of mind and emotion), proper concentration (the achievement of equanimity and indifference).

Causes of physical and mental suffering are the transient nature of being, ignorance and false desires.

“Everything that exists is not enough when you acquire it.”

The main idea is “the Middle path” of life between the two extremes: “the path of pleasure” (entertainment, laziness) and “the path of asceticism” (killing the flesh, deprivation, suffering). “The middle path” is the path of knowledge, wisdom, reasonable limitation, contemplation, enlightenment, self-improvement, the ultimate goal of which is Nirvana, the highest grace, the state of eternal bliss: complete dissolution in an

objective whole, loss of individuality, deliverance from egoism and false desires, detachment.

The goal of evolution is to achieve the perfect soul through a constant change of material forms.

<http://hdwallpapersrocks.com/lord-gautama-buddha/lord-gautama-buddha-hd-picture/>

Буддизм

учение, оппозиционное брахманизму, опирается на светскую власть царей.

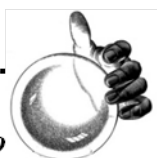
Основатель – принц Сиддхартха из рода Гаутамы (VI в. до н.э.), превратившийся в Будду (Будда – «свергнувший невежество», «просветленный»).

Только человек может спасти себя

Утверждает способность человека к самостоятельному освобождению от страданий. Оно возможно, если познать «благородные истины»: «Жизнь полна страданий», «Страдания имеют причины», «Страдания можно прекратить», «Есть путь к прекращению страданий» и совершить Восемьмеричный

путь. Этот путь предполагает движение от правильного понимания благородных истин к правильной решимости, правильной речи (без лжи и клеветы), правильному действию (подчинение страстей, искоренение иллюзий), образу жизни (честно трудиться и внутренне очищаться), правильному усилию (борьба с соблазнами, дурными мыслями), правильному вниманию (подчинение ума и эмоций), правильному сосредоточению (освобождение от телесности, достижение невозмутимости и безразличия).

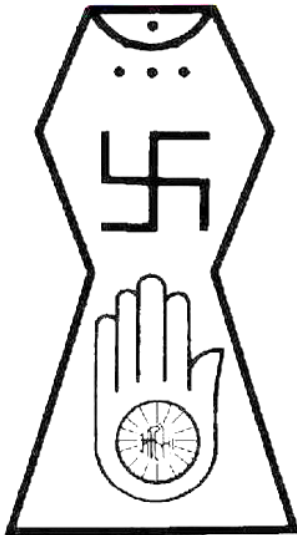
«Все, что существует, когда его приобретаешь, оказывается недостаточным»

Причины телесных и душевных страданий – преходящий характер бытия, неведение и ложные желания.

Главная идея – «Средний путь» жизни между двумя крайними: «путем удовольствия» (развлечений, праздности, лени) и «путем аскетизма» (умерщвления плоти, лишений, страданий). «Средний путь» – путь знания, мудрости, разумного ограничения, созерцания, просветления, самосовершенствования, конечной целью которого является Нирвана – высшая благодать, состояние вечного блаженства: полное растворение в объективном целом, потеря индивидуальности, избавление от эгоизма, ложных желаний, отрешенность.

Цель эволюции – достижение совершенного духа через постоянную смену материальных форм.

Джайнізм

(«переможець»)

філософська школа,

яка з'явилась в Індії приблизно в VI ст. до н. е.

Засновник – кшатрій Вардхамана

599 (540) – 527 (468) рр. до н.е.

Метою джайнізму є духовне вдосконалення через розвиток мудрості та самоконтролю.

Джерелом існування реального світу є чотири елементи: повітря, вогонь, вода, земля. Їх можна сприйняти за допомогою відчуттів. Поряд з ними існують простір та час, а також особливі причини руху та спокою (дхарма та адхарма).

Всі живі тіла мають душу: і тварини, і рослини. Нижчі душі лише відчують, вищі мають п'ять почуттів та пізнають. Душа живе в тілі, обмежена його можливостями та страждає разом з ним. Душа може бути щасливою, але їй заважає Карма.

Світ підпорядкований всезагальному закону, а не волі Бога-творця. Бога немає. Його місце займають мудрі – тиртханкари, які все знають та все можуть.

«Три Перлини» джайнізму: досконале сприйняття або бачення істини, досконале знання та досконала поведінка.

Правильна поведінка – це утримання від несправедливості, брехні, крадіжок, надмірної чутливості. Головним є співчуття усім живим істотам та пам'ятати про власну недосконалість, визнаючи право інших на власну думку.

Символ джайнізму – комплекс емблем, кожна з яких має глибоке значення. Контури символу – всесвіт (лока). Нижня частина фігури – сім пекл, середня – Земля та планети, а верхня – небесні світи, де живуть боги. Піднята рука означає «стоп». Слово в центрі кола – «ненасилля». Чотири руки-свастики нагадують, що можливо народитися в будь-якому статусі: богом, людиною, твариною (птахом, комахою, рослиною), пекельною істотою. Три крапки над свастикою символізують Три Перлини джайнізму. Маленька дуга на вершині – оселя сіддх, місце спокою душ, які звільнилися. Крапка зверху – сіддха. Щоб досягнути такого стану, душа повинна зруйнувати усю, пов'язану з нею, карму.

Jainism

(“the winner”)

philosophical school

that appeared in India around VI B.C.

The founder – Nataputta Varddhamana

599 (540) – 527 (468) B.C.

The purpose of Jainism is spiritual development through the extension of wisdom and self-control.

The source of the existence of the real world is four elements: air, fire, water, earth, which are perceived by means of sensations. Space and time are added here, as well as special reasons for movement and rest. (dharma and adharma).

All living organisms have souls: both animals and plants. The lower souls only feel, the higher have five senses and cognize. The soul lives in the body, is limited by its capabilities and suffers with it. The soul can gain happiness, but Karma prevents it.

The world is driven by a universal law, but not by the will of the creator-God. There is no God. God’s place is occupied by sages - tirthankaras, who possess omniscience and omnipotence.

“Three pearls” of Jainism: perfect perception or vision of the truth, perfect knowledge and perfect behavior.

Proper behavior is to refrain from injustice, lies, theft, excessive sensuality. The main thing is to sympathize with all living beings and remember about your own imperfections, to recognize the right of others to their own point of view.

The symbol of Jainism is a set of emblems, each of which has a deep meaning. The outline of the symbol is the universe (loka). The lower part of the figure represents the seven hells, the middle stands for the Earth and other planets, and the upper - the heavenly worlds of the gods. Raised hand means “stop.” The word in the center of the circle is “nonviolence.” The four hands-swastika remind one that he can be born in any of the four destinations: gods, people, animals (including birds, insects, and plants) and hellish creatures. Three dots above the swastika symbolize the Three Jewels of Jainism. At the very top is a small arc. This is the abode of the siddhas, the final place for rest of the liberated souls. The point above is siddha. To reach this state, the soul must destroy all the bounded with it karma.

Джайнизм
(«победитель»)
философская школа,
появившаяся в Индии приблизительно в VI веке до н. э.
Основатель – кшатрий Вардхамана
599 (540) – 527 (468) гг. до н.э.

Цель джайнизма – духовное совершенствованию через развитие мудрости и самоконтроля.

Источник существования реального мира – четыре элемента: воздух, огонь, вода, земля, которые воспринимаются при помощи ощущений. К ним добавляются пространство и время, а также особые причины движения и покоя (дхарма и адхарма).

Во всех живых телах есть души: и у животных, и у растений. Низшие души только осязают, высшие имеют пять чувств и познают. Душа живет в теле, ограничена его возможностями и страдает вместе с ним. Душа может обрести счастье, но ей мешает Карма.

Миром движет всеобщий закон, а не воля Бога-творца. Бога нет. Его место занимают мудрецы – тиртханкары, обладающие всеведением и всемогуществом.

«Три жемчужины» джайнизма: совершенное восприятие или видение истины, совершенное знание и совершенное поведение.

Правильное поведение – это воздержание от несправедливости, лжи, воровства, излишней чувственности. Главное – сострадать всем живым существам и помнить о собственном несовершенстве, признавать право других на собственную точку зрения.

Символ джайнизма – набор эмблем, каждая из которых имеет глубокое значение. Контуры символа – вселенная (лока). Нижняя часть фигуры представляет семь адов, средняя – Землю и другие планеты, а верхняя – небесные миры богов. Поднятая рука означает «стоп». Слово в центре круга – «ненасилие». Четыре руки-свастики напоминают, что можно родиться в любом из четырёх уделов: богов, людей, животных (включая птиц, насекомых и растения) и адских существ. Три точки над свастикой символизируют Три Драгоценности джайнизма. На самой вершине – маленькая дуга. Это обитель сиддх, окончательное место покоя освобождённых душ. Точка наверху – сиддха. Чтобы достичь этого состояния, душа должна разрушить всю связанную с ней карму.

Давньокитайська філософія

VIII – V ст. до н.е.

Особливості:

- ✓ природа, людина та суспільство – єдиний універсум;
- ✓ орієнтованість на практичне вирішення соціально-політичних проблем;
- ✓ максимальний інтерес до етичних і юридичних проблем;
- ✓ увага до проблем управління державою;
- ✓ самовдосконалення людини;
- ✓ узагальнення досвіду китайської цивілізації;
- ✓ перетворення філософії на державну ідеологію.

Найбільш визначні філософські школи Давнього Китаю:

- ☞ Конфуціанство
(дао цзя)
- ☞ Даосизм
(дао дэ цзя)
- ☞ Легізм
(фа цзя)
- ☞ Моїзм
(мо цзя)
- ☞ Натурфілософи
(інь-ян цзя)
- ☞ «Школа імен» або Школа логіків
(мін цзя)

The Ancient Chinese philosophy

VIII – V B.C.

Special features:

- ✓ nature, man and society is a single universe;
- ✓ the focus on practical solutions of social and political problems;
- ✓ maximal interest in ethical and legal issues;
- ✓ the problems of government;
- ✓ self-improvement of a person;
- ✓ the generalization of the experience of Chinese civilization;
- ✓ the transformation of philosophy into a state ideology.

The most significant philosophical schools:

- ☞ Confucianism
(dao jia)
- ☞ Taoism
(dao de jia)
- ☞ Legalism
(fa jia)
- ☞ Mohism
(mo jia)
- ☞ Naturalists
(yin-yang jia)
- ☞ “School of Names” or Logicians
(ming jia)

Древнекитайская философия

VIII – V вв. до н.э.

Особенности:

- ✓ природа, человек и общество – единый универсум;
- ✓ ориентированность на практическое решение социально-политических проблем;
- ✓ максимальный интерес к этическим и юридическим проблемам;
- ✓ проблемы управления государством;
- ✓ самоусовершенствование человека;
- ✓ обобщение опыта китайской цивилизации;
- ✓ превращение философии в государственную идеологию.

Наиболее значительные философские школы Древнего Китая:

- ☞ Конфуцианство
(дао цзя)
- ☞ Даосизм
(дао дэ цзя)
- ☞ Легизм
(фа цзя)
- ☞ Моизм
(мо цзя)
- ☞ Натурфилософы
(инь-ян цзя)
- ☞ «Школа имен» или Школа логиков
(мин цзя)

Конфуціанство

(Жу Цзяо)

буквально – школа вчених-книжників

етико-філософське та соціально-політичне вчення про моральну поведінку людини, засновану на моралі та соціальному порядку.

Засновником вважають Конфуція.

Головна ідея: нерозривний духовний зв'язок людини, сім'ї та держави.

Confucianism

literally – the school of scholars and scribes

ethical and philosophical, social and political doctrine of moral behavior based on morality and social order.

Confucius is considered to be the founder.

The basic idea is the inseverable spiritual connection of man, family and state.

Конфуцианство

(Жу Цзяо)

буквально – школа ученых-книжников

этико-философское и социально-политическое учение о нравственном поведении человека, основанном на морали и социальном порядке.

Основателем считается Конфуций.

Основная идея: неразрывная духовная связь человека, семьи и государства.

Конфуцій

(Кун Фу-цзи)

бл. 551 – 479 рр. до н.е.

видатний філософ Давнього Китаю,
засновник конфуціанства

Головні праці: «Лунь Юй»

(«Бесіди та висловлювання»),

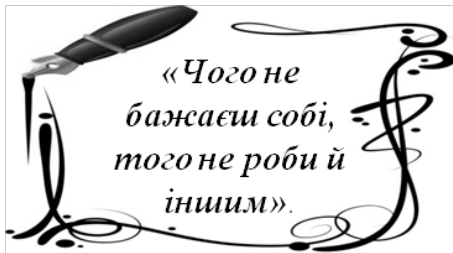
«Книга змін», «Книга пісень» та ін.

Головне поняття – «гуманність», «любов до людей» (жень). Жень – закон, який визначає соціальні та етичні взаємини між людьми.

Поняттям «лі» позначаються норми спільного життя, «звичай», «обряд», «ритуал», діяльність, спрямована на збереження підвалин суспільства.

Інші етичні категорії: «і» – почуття відповідальності, справедливості, відповідність ритуалу, «правда»; «сін» – вірність, щирість, «сяо» – культ предків; «чжи» – здоровий глузд, розсудливість, мудрість.

Всі категорії характеризують нормативну особистість («благородного мужа»), яка має відповідні моральні якості та високе соціальне становище.

Протилежністю благородного мужа є «маленька людина», яка керується особистим зиском.

За своєю природою всі люди рівні, відрізняються лише звичками. Для самовдосконалення необхідно подолати самого себе та повернутися до «лі».

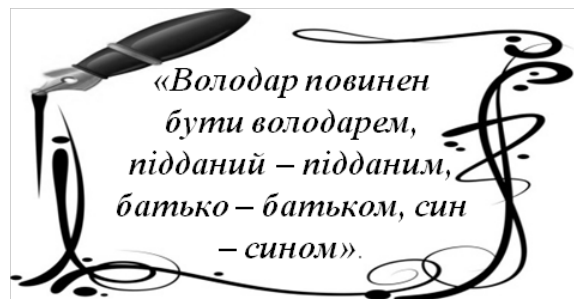
Державна влада розуміється з патріархально-патерналістської позиції. Влада – механізм підтримки порядку та спілкування між людьми, що регулює відносини між керівниками та підлеглими.

Правителі повинні користуватися довірою народу та виховувати його на власному прикладі.

Форми управління держави впливають на людину та суспільство в цілому.

Кожен член суспільства повинен знати місце, яке йому призначене.

Держава повинна ґрунтуватися на доброчесності. Держава – велика сім'я, ідеально – імперія, імператор – батько.

Confucius

(K'ung Fu-tzu)
c. 551 – 479 B.C.

the outstanding philosopher of ancient China,
who laid the foundations of a whole trend in Chinese philosophy – Confucianism

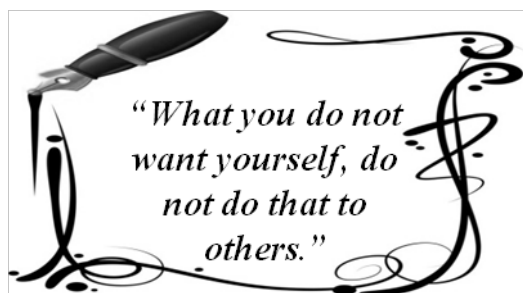
The main works: “Lun Yu”,
“Book of Change”,
“Book of Songs”

The main concept is humanity (ren). Ren is the law that defines the social and ethical relationships of people.

The concept of “li” refers to the norms of dormitory and covers the entire social life.

Other ethical categories: “yi” is a sense of duty, justice, compliance with ritual; “xing” is loyalty, sincerity, “xiao” is the cult of ancestors.

- ✓ *the social doctrine of life*
- ✓ *the ethics of the state and social life*
- ✓ *the system of rituals, that is, the external world of man*

All categories serve to characterize a normative person (“noble person”), which combines high moral qualities and occupies a high social position.

The opposite of a noble person is a “little man” who is guided by personal gain.

By nature, all people are equal and differ

only in habits.

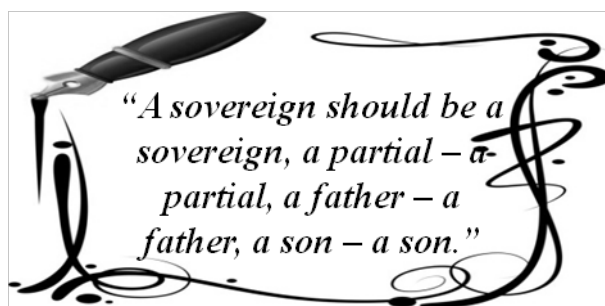
For self-improvement, you must overcome yourself and return to “decency” (“li”).

The problem of state power. The rulers should have the confidence of the people and educate them on the base of their own example.

Forms of government affect the mores of people and society as a whole.

Every member of society should know his place.

The state should be based on the principles of virtue. This is a big family in which the emperor is the father.

Конфуций

(Кун Фу-цзы)

ок. 551 – 479 гг. до н.э.

выдающийся философ Древнего Китая, основатель конфуцианства
Основные труды: «Лунь Юй» («Беседы и изречения»),
«Книга перемен», «Книга песен» и др.

Главное понятие – «гуманность»,
«человеческое начало», «любовь
людям» (жэнь). Жэнь – закон,
определяющий социальные и
этические взаимоотношения

Понятие «ли» обозначает
общезнания и охватывает всю
социальную жизнь. Это –
«обряд», «ритуал»,
деятельность, направленная на сохранение устоев общества.

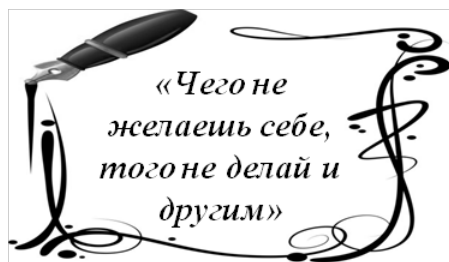
- ✓ социальная доктрина жизни
- ✓ этика устройства государства и общественной жизни
- ✓ устройство ритуалов, то есть внешнего мира человека

к

людей.
нормы

«обычай»,

Другие этические категории: «и» – чувство долга, справедливости, соответствие ритуалу, «правда»; «синь» – верность, искренность, «сяо» – культ предков; «чжи» – здравый смысл, благоразумие, мудрость, рассудительность.

Все категории служат для характеристики нормативной личности («благородного мужа»), которая сочетает в себе высокие моральные качества и занимает высокое социальное положение.

Противоположность благородного мужа является «маленький человек», который руководствуется личной выгодой.

По природе все люди равны, различаются лишь привычками. Для самосовершенствования необходимо преодолеть себя и возвратиться к «благопристойности» («ли»).

Каждый член общества должен знать то место, которое ему предназначено.

Патриархально-патерналистское понимание власти. Власть – механизм поддержания порядка и общение между людьми, регулирующее отношения управляющих и управляемых. Государство должно быть основано на началах добродетели, единым – империей. Это большая семья, в которой император – отец.

Правители должны пользоваться доверием народа и воспитывать его на собственном примере.

Формы управления государством воздействуют на нравы людей и общество в целом.

Моїзм

давньокитайська філософська школа V – III ст. до н. е.
Розробляла програму вдосконалення суспільства через знання.

Головна мета – встановлення миру по всій Піднебесній і задоволення мінімальних матеріальних потреб максимального числа людей, а також висування на державні посади людей за їх здібностями та заслугами, а не за походженням.

Висунули низку гіпотез про походження держави, про роль праці у житті суспільства, виступили проти загарбницьких війн, проти вчення про «долю» та захоплення старовиною.

Основою вчення стала ідея любові, відповідальності, взаємної користі та рівності людей. Людина повинна прагнути не лише до власного блага, а й допомагати досягнути його ближньому.

Mohism

The philosophical school of ancient China of the V – III B.C.

Developed a program to improve society through knowledge.

The main goal of the Moists is the establishment of peace in the whole of the Celestial Empire and the satisfaction of the minimum material needs of the maximum number of people, as well as the promotion to public office of people according to their abilities and merits, and not to their origin and nobility.

They put forward a number of brilliant guesses about the origin of the state, about the role of labor in society, were against conquering wars, against the doctrine of “fate” and admiration for antiquity.

At the base, there is the idea of love, duty, mutual benefit and equality of people. A man should strive not only for his own good, but should help his neighbors to reach this good.

Моизм

древнекитайская философская школа V – III веков до н. э.

Разрабатывала программу усовершенствования общества через знание.

Главная цель моистов – установление мира во всей Поднебесной и удовлетворение минимальных материальных потребностей максимального числа людей, а также выдвижение на государственные должности людей по способностям и заслугам, а не по происхождению и знатности.

Выдвинули ряд блестящих догадок о происхождении государства, о роли труда в жизни общества, выступили против захватнических войн, против учения о «судьбе» и преклонения перед стариной.

В основе – идея любви, долга, взаимной пользы и равенства людей. Человек должен стремиться не только к собственному благу, но должен помогать достигнуть его ближним.

Мо Цзи

479 – 400 рр.

давньокитайський філософ

Головні праці: «Трактат учителя Мо»
(створений його учнями)

Головна ідея – принцип «всезагальної любові» (цзянь ай), яка може вирішити будь-які конфлікти в економічній, або в політичній сферах.

Підкреслював важливість поваги до таланту, самоповаги. Управляти країною повинні талановиті люди, незалежно від походження.

Виступав проти війни: «неможна нападати на сусідні царства, вбивати народ, захоплювати скот і грабувати багатства».

Вважав, що люди перестануть боротися за власне щастя, якщо стануть вірити в долю, яка не залежить від їхніх зусиль. В той же час не відкидав «ролі небес» у житті людини: Бог карає або нагороджує людей у відповідності до того, як вони наслідують принцип всезагальної любові.

Істинне знання – отримане в процесі практичної діяльності. Виступав проти концепції «вродженого знання».

Всі речі об'єктивні та незалежні від свідомості людини. Свідомість людини виникає як наслідок діяльності органів чуття та мислення.

Всі люди рівні.

- ✓ всезагальна любов
- ✓ шанування єднання
- ✓ шанування гідних
- ✓ духобачення
- ✓ заперечення визначення долі наперед
- ✓ заперечення нападів

Mozi

479 – 400 B.C.

the philosopher of ancient China

The main works: “The Discourse of Teacher Mo”
(made by his students)

The main idea was the principle of “universal love”, which can resolve any conflicts in both the economic and political spheres..

Stressed the importance of respecting talent, self-respect, non-aggression.

Talented people should rule the country, regardless of origin,.

He opposed wars: “one cannot attack the

- ✓ universal love
- ✓ worship of unity
- ✓ worship of worthy
- ✓ objection of determining the fate in advance
- ✓ objection of attacks

neighboring kingdoms, kill people, seize livestock and plunder wealth.”

He believed that people would stop fighting for their happiness if they believed in a fate that does not depend on them.

At the same time, he did not deny the “role of heaven” in a person’s life, believing that God punishes or rewards people to the extent that they follow the principle of universal love.

He considered true knowledge as such that obtained in the process of practical activity and opposed the concept of «innate knowledge». Mozi was the founder of the school of Mohism, where problems of logic and theory of knowledge were developed. All things were objective and independent of human consciousness.

The human consciousness arises as a result of the activity of the senses and thinking.

All people are equal.

Мо Цзы

479 – 400 гг.

древнекитайский философ

Основные труды: «Трактат учителя Мо» (создан его учениками)

Главная идея – принцип «всеобщей любви» (цзянь ай), которая может разрешить любые конфликты как в экономической, так и в политической сферах.

Подчеркивал важность уважения талантов, самоуважения, ненападения. Управлять страной должны талантливые люди, независимо от происхождения.

Выступал против войн: «нельзя нападать на соседние царства, убивать народ, захватывать скот и грабить богатства».

Считал, что люди перестанут бороться за свое счастье, если поверят в судьбу, которая от них не зависит. В то же время не отрицал «роли небес» в жизни человека, полагая, что Бог наказывает или вознаграждает людей в той мере, в какой они следуют принципу всеобщей любви.

Истинные знания – те, что получены в процессе практической деятельности. Выступал против концепции «врожденного знания».

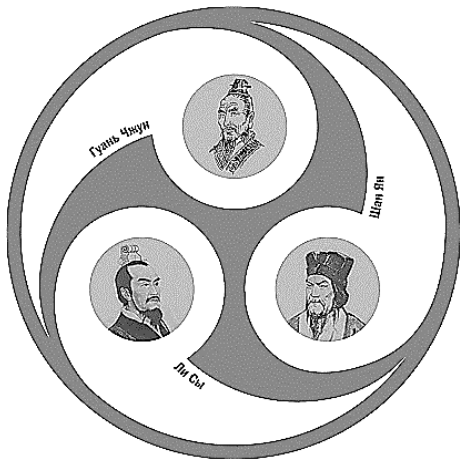
Все вещи имеют объективный характер и независимы от сознания человека.

Человеческое сознание возникает в результате деятельности органов чувств и мышления.

Все люди равны.

-
- ✓ всеобщая любовь
 - ✓ почитание единения
 - ✓ почитание достойных
 - ✓ духовидение
 - ✓ отрицание предопределения
 - ✓ отрицание нападений
 - ✓ воля Неба

http://china-inc.ru/_nw/4/36690737.jpg

Легізм

VIII – III ст. до н.е.

від лат. lex – закон

школа «законників» (фа цзя)

Філософсько-політичне вчення, що протиставляє конфуціанському ритуалу *лі* закон – *фа*.

Вважали, що воля неба не має відношення до земного життя людей. Суспільство живе власним природним життям.

Закони управляють людьми та є критерієм визначення добра і зла. Відсутність законів призвело б до хаосу. Завдяки законам через страждання можливо досягнути безсумнівної користі. Люди не повинні шкодувати та підпадати під дію різних гуманних думок. Вони просто повинні ретельно виконувати закони.

Уявляли державу як бездушну машину. Замість добродійних та мудрих з'явилися чиновники. Виступали за рівні можливості при вступі на посаду, посади не повинні передаватись у спадок. Ідеальний правитель – деспот-гегемон, який вважає себе вищим за предків, народ та самого неба.

Головна опора держави – землеробство та війна.

«Мудра людина не наслідує давність, не зберігає колись встановлені порядки, а діє відповідно до становища в країні...»

Legalism

VIII – III B.C.

The school of “legalists” (fa jia)

Philosophical and political doctrine opposed to the Confucian ritual *li*, the law – *fa*.

They believed that the will of heaven had nothing to do with the earthly life of people. Society lives its natural life.

Laws govern people and provide a criterion for defining good and evil. Lack of laws would put society in chaos. First - the suffering, then - the undoubted benefits. Subjecting to the law, people must discard regrets, various humane considerations and strictly implement it in life.

- ✓ *universal love*
- ✓ *worship of unity*
- ✓ *worship of worthy*
- ✓ *objection of determining the fate in advance*
- ✓ *objection of attacks*

The notions of the state as a large family were replaced with the notions of the state as a soulless car. The place of virtuous sages was taken by officials. The ruler is a despot-hegemon who fancied himself above his ancestors, nation and the heaven.

The main support of the state is agriculture and war.

Put forward the concept of equal opportunities, according to which government posts are replaced according to their abilities; there should be no inheritance posts.

“A wise man does not imitate antiquity, does not preserve once established orders, but acts in accordance with changes in the situation in the country...”

Легизм

VIII – III вв. до н.э.

от лат. *lex* – закон

школа «законников» (фа цзя)

Философско-политическое учение, противопоставившее конфуцианскому ритуалу *ли* закон – *фа*.

Считали, что воля неба не имеет отношения к земной жизни людей. Общество живет своей естественной жизнью.

Законы управляют людьми и дают критерий для определения добра и зла. Отсутствие законов повергло бы общество в хаос. Сначала – страдания, затем – несомненная польза. Подчиняясь закону, люди должны отбросить сожаления, разные гуманные соображения и строго осуществлять его в жизни.

Представления о государстве как о большой семье заменили представлениями о государстве как о бездушной машине. Место добродетельных мудрецов заняли чиновники. Правитель – деспот-гегемон, который мнил себя превыше предков, народа и самого неба.

Главная опора государства – земледелие и война.

Выдвинули концепцию равных возможностей, согласно которой государственные должности замещаются по способностям; не должно быть наследственных должностей.

«Мудрый человек не подражает древности, не сохраняет однажды установленные порядки, а действует в соответствии с изменениями положения в стране...»

Шан Ян
(Гунсунь Ян)
390 – 338 рр. до н. е.

китайський мислитель і політичний діяч,
один із засновників легізму
Літописці називали «вейським Яном»

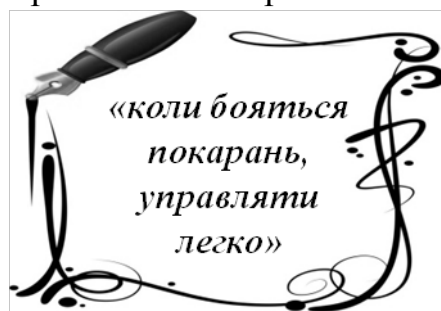

Головні праці: трактат
«Книга Правителя області Шан».

Прихильник абсолютизації царської влади, централізованого правління.

За порушення заборон, законів і наказів – суворе покарання. Правитель стоїть над законом, але всі інші піддані, навіть спадкоємець престолу, повинні ретельно виконувати закон.

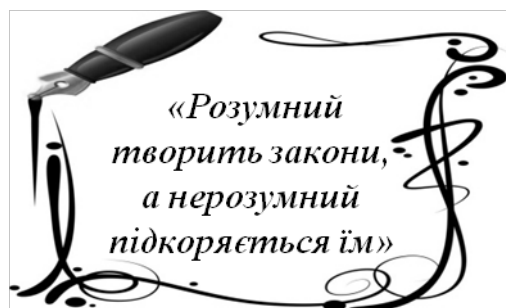
Народ не має права обговорювати закони, які пропонує правитель, навіть підтримувати. Народ повинен лише сліпо підкорятися законам і наказам правителя, оскільки народ – лише

матеріал для діяльності правителя, як глина в руках гончара.

Потрібно використовувати дуже суворі покарання навіть за маленьку провину, щоб у людини не виникало думок про порушення закону.

Потрібно заохочувати тих, хто сповіщає про порушення закону, надавати їм високі

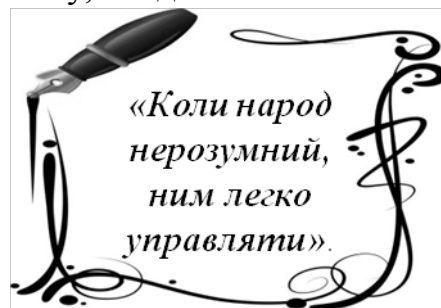

ранги як за військовий подвиг. Той, хто приховує злочин, повинен бути покараний так само як полонений.

Вперше в історії Китаю закріпив приватну власність на землю.

Одним з найважливіших засобів укріплення держави є війна.

Всіх людей слід цінувати за їх заслугами, а не за походженням.

Shang Yang

(Gongsun Yang)

390 – 338 B.C.

Chinese thinker and political figure,
one of the founders of legalism

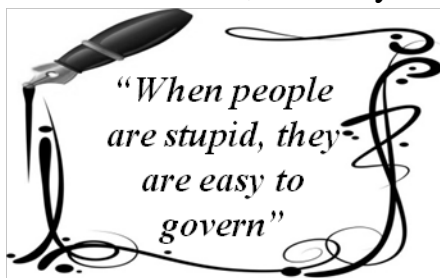
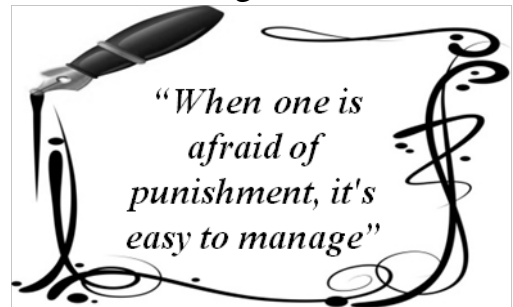

The main works: “The Book of Lord Shang”

Supporter of absolutisation of royal power, centralized management.

For violation of prohibitions, laws and decrees – severe punishment. The ruler stands above the law, but all other lieges, including the heir to the throne, must strictly abide by the law.

People have no right to discuss the laws issued by the ruler, even he has no right to approve them. They should only blindly obey the laws and decrees of the ruler, being only material for his activities, like clay in the hands of a potter.

Very strict punishments should be applied even for minor offenses, so that people do not have any thought of breaking the law, large or small.

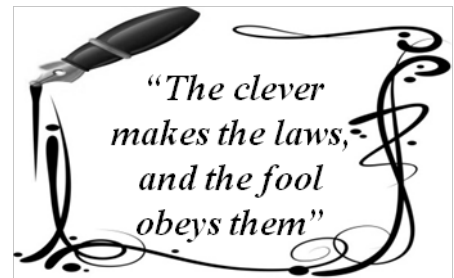
Informing should be encouraged as a measure of preventing misconduct and given the rank of nobility as a military feat for reporting a violation of the law.

The same who covers the criminal, should be punished on a par with surrendered to captivity.

For the first time in the history of China secured private ownership of land.

One of the most important means of strengthening the state is war..

All people should be valued solely on their merit, and not on their origin.

Шан Ян

(Гунсунь Ян)

390 – 338 гг. до н. э.

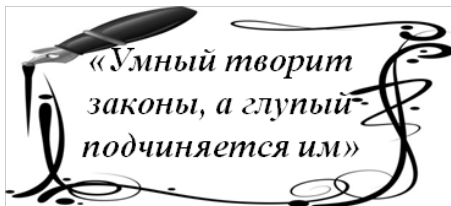
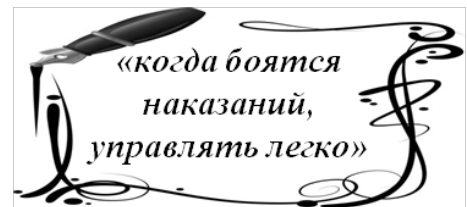
китайский мыслитель и политический деятель,
один из основоположников легизма
Летописцы называли «вэйским Яном»

Основные труды: трактат «Книга Правителя области Шан».

Сторонник абсолютизации царской власти, централизованного управления.

За нарушение запретов, законов и указов – суровое наказание. Правитель стоит над законом, но все остальные подданные, включая наследника престола, должны неукоснительно соблюдать

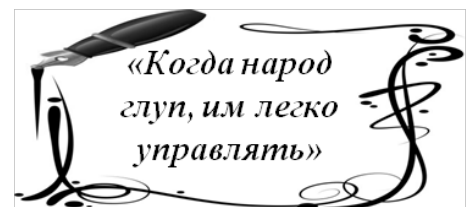

закон.

Народ не имеет никакого права обсуждать законы, издаваемые правителем, даже одобрять их он не имеет права. Народ должен лишь слепо повиноваться законам и указам правителя, будучи лишь материалом для его деятельности, подобно глине в руках гончара.

Следует применять очень строгие наказания даже за малые провинности, чтобы у людей не возникала никакая мысль о нарушении закона, большом или малом.

Следует поощрять доноительство как меру предупреждения проступков и давать за сообщения о нарушении закона ранги знатности как за совершение воинского подвига. Тот же, кто покрывает преступника, должен наказываться наравне со сдавшимся в плен.

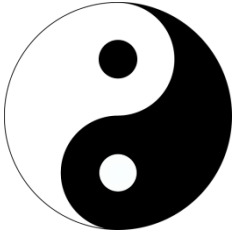

Впервые в истории Китая закрепил частную собственность на землю.

Одно из важнейших средств укрепления государства – война.

Всех людей следует ценить исключительно по их заслугам, а не по их происхождению.

Даосизм

релігійно-філософський напрям давньокитайської філософії

Увага питанням об'єктивної картини світу в його абстрактно-філософському категоріальному аспекті. Інтерес до проблем буття та небуття, становлення, єдиного, множини. На цій підставі – висновки про людину, суспільство, їх взаємодію.

Символ даосизму – чорно-біле коло – Інь і Янь. Чорна частина – внутрішній світ, жіноче начало; біла – чоловіче. Це символ єдиної межі, що виражає одночасно злиття, взаємодію, «окремість» та взаємозв'язок усього суцього.

Дао – «шлях», яким повинен рухатися світ та всі люди, шлях вдосконалення, що відповідає сукупності морально-етичних норм.

Taoism

religious and philosophical direction of ancient Chinese philosophy

Attention to the questions of an objective picture of the world in its abstract and philosophical categorical aspect. They were interested in the problems of being and non-being, becoming, one, many. On this basis, there are conclusions about man, human society, their interaction.

The symbol of Taoism is a black and white circle - Yin and Yang. The black part is the inner world, the feminine; white the masculine. It is a symbol of a single limit, expressing at the same time merging, interaction, separation and interconnection of all things.

Tao is the “path” along which the world around us and all people should follow, the path of improvement in the implementation of a set of moral and ethical norms.

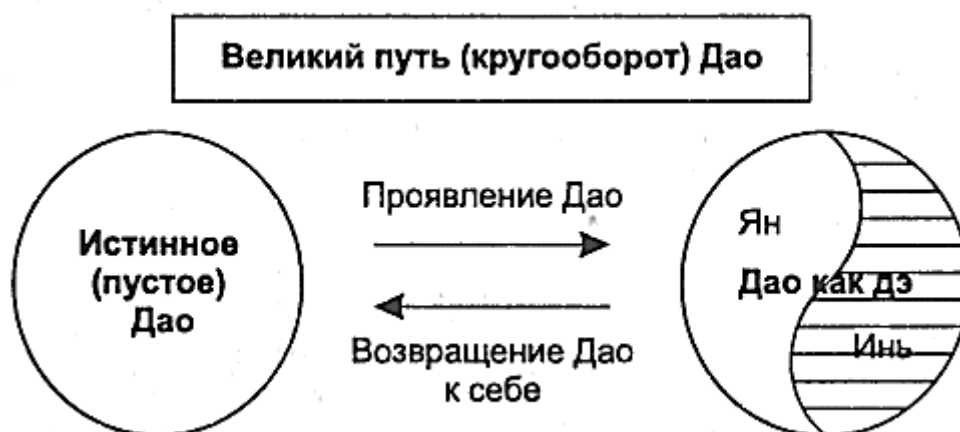
Даосизм

религиозно-философское направление древнекитайской философии

Внимание вопросам объективной картины мира в его абстрактно-философском категориальном аспекте. Их интересовали проблемы бытия и небытия, становления, единого, многого. На этой основе – выводы о человеке, человеческом обществе, их взаимодействии.

Символ даосизма – черно-белый круг – Инь и Ян. Черная часть – внутренний мир, женское начало; белая – мужское. Это символ единого предела, выражающий одновременно слияние, взаимодействие, отдельность и взаимосвязь всего сущего.

Дао – «путь», по которому должен следовать окружающий мир и все люди, путь совершенствования в выполнении совокупности морально-этических норм.

(Светлов В.А. История философии в схемах и комментариях: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2010. – 256 с. – С. 15)

Лао Цзы

(Старе Немовля, Мудрий Старий)
приблизно VI ст. до н. е.

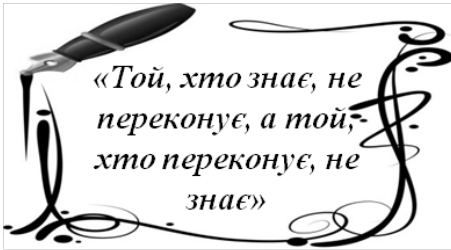
давньокитайській філософ,
один із засновників даосизму

Головні праці: трактат «Дао дэ цзин»

Головна ідея – поняття «Дао» – сутність речей, яка не припускає стороннього втручання, «небесна воля» або «чисте небуття». Це всезагальний Закон і Абсолют; природа, об'єктивний світ. «Дао» живить універсальна сила, принцип, спосіб буття («Де»), що спонукає людину вивільняти життєву енергію з пут повсякденності.

Природа, життя людей та суспільство підкоряються природному закону – Дао – закону всіх речей, який разом із субстанцією «лі», що позначає повітря, ефір, утворює основу світу.

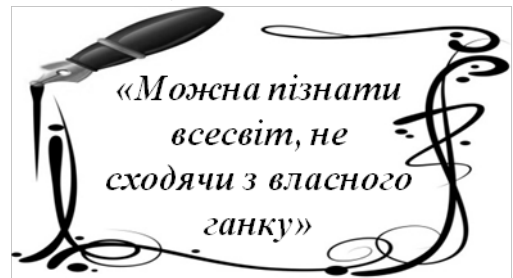
В світі немає нічого постійного та незмінного, оскільки все рухається та змінюється, все розвивається та перетворюється. Речі постійно переходять у свою протилежність, відповідно до принципів «Інь» та «Янь». «Інь» – негативне, темне, жіноче, пасивне, слабке. «Янь» – це позитивне, світле, чоловіче, активне, сильне. Боротьба двох протилежних сил – джерело руху навколишнього світу, «Дао».

Боротьба двох протилежних сил – джерело руху навколишнього світу, «Дао».

Якщо порушується природний закон «Дао», то відбуваються біди. Люди не повинні порушувати закон «Дао», тому вони мають прагнути не до дії, а до спокою. Споглядання – ось основа пізнання.

Все повинно йти само по собі.

Дух людини вмирає разом з тілом, розчиняється у світі. Смерті та розпаду людина зможе уникнути, коли зіллється з «Дао», знайде абсолютну гармонію з природою.

Laozi

(Old Master)

c. VI B.C.

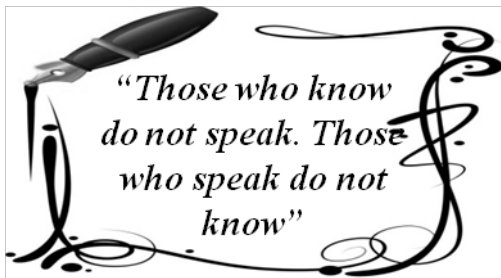
the ancient Chinese,
one of the founders of Taoism

The main works: discourse “Tao Te Ching”
 (“The Book of the Way and Virtues”).

The main idea – the concept of “dao” – the essence of things that do not allow outside interference, “heavenly will” or “pure non-existence.” It is the universal Law and the Absolute; nature, the objective world. “Tao” is nourished by some universal force, principle, way of being (“De”), which induces a person to release life force from the fetters of everyday life.

Nature, human life and society obey the natural law, dao is the law of all things, which, together with the substance “li”, meaning air, ether, forms the basis of the world.

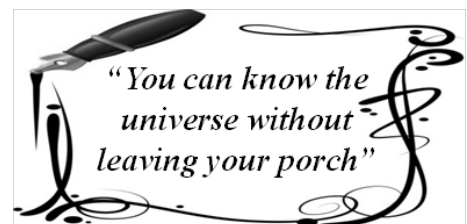
There is nothing permanent and unchanging in the world, since everything is on the way, everything moves and changes, everything develops and transforms. Things are constantly turning into their opposite in accordance with the principles of “yin” and “yang.” “Yin” is negative,

dark, feminine, passive, weak, etc. “Yang” is positive, bright, masculine, active, strong, etc. The struggle of two opposing forces is the source of the movement of the surrounding world, the “dao”.

If the natural law of “dao” is violated, then misfortunes occur. People should not violate the law of “Tao”, so they should strive not for action, but for calm. Contemplation is the basis of knowledge.

Everything should go on its own.

The spirit of man perishes along with the body, dissolving in the world. Death can be avoided by the person who will be able to merge with Tao, will enter into absolute harmony with nature.

Лао Цзы

(Старый Младенец, Мудрый Старец)

примерно VI в. до н. э.

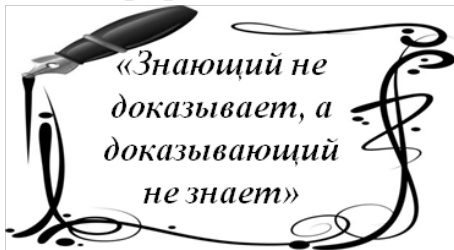
древнекитайский философ,
один из основателей даосизма

Основные труды: трактат «Дао дэ цзин»
(«Книга Пути и Добродетели»).

Главная идея – понятие «Дао» – суть вещей, не допускающая постороннего вмешательства, «небесная воля» или «чистое небытие». Это всеобщий Закон и Абсолют; природа, объективный мир. «Дао» питает некая универсальная сила, принцип, способ бытия («Дэ»), который побуждает человека высвободить жизненную силу из пут повседневности.

Природа, жизнь людей и общество подчиняются естественному закону –

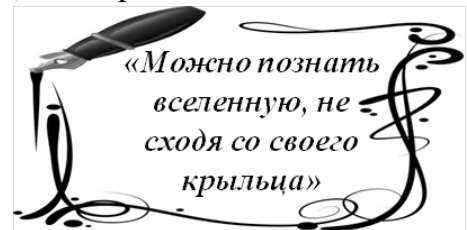
дао – закону всех вещей, который вместе с субстанцией «ли», обозначающей воздух, эфир, образует основу мира.

В мире нет ничего постоянного и неизменного, так как все находится в пути, все движется и изменяется, все развивается и преобразуется. Вещи постоянно переходят в свою противоположность в соответствии с принципами «инь» и «янь». «Инь» – это отрицательное, темное, женское, пассивное, слабое и т.д. «Янь» – это положительное, светлое, мужское, активное, сильное и т.д. Борьба двух противоположных сил – источник движения окружающего мира, «дао».

Если нарушается естественный закон «дао», то происходят несчастья. Люди не должны нарушать закон «дао», поэтому они должны стремиться не к действию, а к спокойствию. Созерцание – основа познания.

Все должно идти само по себе.

Дух человека гибнет вместе с телом, растворяясь в мире. Смерти и тления может избежать тот человек, который сумеет слиться с дао, войдет в абсолютную гармонию с природой.

*Філософія
Античності*

(VII ст. до н.е. –
V ст. н.е.)

*The Ancient
philosophy*

(VII B.C.
– V A.D.)

*Античная
философия*

(VII в. до н.э. –
V в. н.э.)

Етапи розвитку

Передфілософський (теогонічний) – VII ст. до н.е. – VI ст. до н.е.

Перехід від міфу до систематизованої та раціоналізованої форми епосу. Питання: походження світобудови, створення системи світобудови (за допомогою генеалогії Богів); гармонізація космосу, його розуміння як симетрії, гармонії, міри, краси, ритму.

Досократівський – VII ст. до н.е. – VI ст. до н.е.

Пошук сенсу життя, проблеми існування, місце у світі, його устрій.

Класичний – V ст. до н.е. – IV ст. до н.е.

Виникнення знакових за своїм змістом філософських систем. Філософія звертається до проблем політики, держави, виховання. Людина розглядається як громадянин, член суспільства. Філософія набуває наукового характеру.

Еліністичний – III ст. до н.е. – II ст. до н.е.

Філософія поділяється на частини: логіку («каноніку»), фізику та етику, або теорію пізнання, теорію буття та блага. Головне завдання філософів – створення теорій про те, як краще жити та досягнути блага. Інтерес до теоретичного вивчення картини світу, фізики, космології, астрономії падає. Філософів все більше цікавлять питання щастя. Філософія стає діяльністю та системою думок, які можуть звільнити людину від ненадійності, оманливості, страхів та хвилювання життя.

Римський – I ст. до н.е. – V ст. н.е.

Об'єднання давньогрецької та давньоримської філософій. Зв'язок між філософією, філософами та державними інститутами. Підвищена увага до проблем людини, суспільства та держави, максимального духовного розвитку особистості. Переважання ідеалізму.

Основні риси та особливості:

- ✓ перехід від міфологічного розуміння світу до власне філософії;
- ✓ онтологізм – орієнтація на розуміння сутності та устрою буття;
 - формування системи категорій: «субстанція», «єдине-множинне», «буття-небуття»;
 - пошук першооснови (першоначала) світу.
- ✓ космологізм – прагнення зрозуміти сутність природи, Космосу, світу в цілому; створення моделей Космосу як світового порядку. Космос розуміється як світ, Всесвіт, порядок, світове ціле, протистояння Хаосу, впорядкованість.
- ✓ космоцентричність – система філософських поглядів, відповідно до якої світ сприймається як космос, багатоманітний, гармонійний й такий, що викликає жах.
- ✓ синкретичність – єдність, нерозчленованість найважливіших проблем.
- ✓ пантеїстичність – ототожнення богів з силами природи.
- ✓ функціональність – прагнення допомогти людям в житті.
- ✓ віра в безмежні можливості та творчі здібності людини, усвідомлення цінності та краси людської особистості.
- ✓ етика чеснот.
- ✓ аналіз соціальних проблем: держава і закон, праця, управління, війна та мир, влада, розподіл суспільства, визначення ідеальної форми правління та ін.

The stages of development

Pre-Philosophical

– VII B.C. – VI B.C.

The transition from myth to a systematized and rationalized epos form. Questions: the origin of the universe, the creation of the universe system (with the help of the Gods' genealogy); harmonization of the cosmos, its understanding as a symmetry, harmony, measure, beauty, rhythm.

Pre-Socratic

– VII B.C. – VI B.C.

Search for the meaning of life, the problems of existence, a place in the world, its device

Classical

– V B.C. – IV B.C.

The emergence of iconic in content philosophical systems. Philosophy refers to issues of politics, state, education. A person is considered as a citizen, a member of society. Philosophy takes a more scientific character, which is caused by the beginning of the development of a number of sciences.

Hellenistic

– III B.C. – II B.C.

Philosophy is divided into parts: logic ("canon"), physics and ethics, or the theory of knowledge, the theory of being and the theory of good. The main task of philosophers is to compile theories about how to live better and achieve the benefits of human beings. Interest in the theoretical clarification of the picture of the world, cosmology, physics, astronomy decreases. Philosophers are interested in questions of happiness. Philosophy becomes an activity and a system of thoughts that frees a person from unreliability, deceitfulness, fear and anxiety, which fill the life.

Roman

– I B.C. – V A.D.

The merger of ancient Greek and Roman philosophies. The convergence of philosophy, philosophers and state institutions. Increased attention to the problems of man, society and the state, to the maximum spiritual development of the individual. The flowering of aesthetics. The predominance of idealism over materialism.

Its main features and characteristics:

- ✓ made the transition from the mythological world understanding to the philosophy itself, from the world of Chaos, “confusion” – to the state of a clear separation of its elements (things, objects, phenomena) and their harmonization.
- ✓ ontologism – the focus on the comprehension of the essence and structure of being;
 - the formation of the system of categories: “substance”, “one-many”, “being-non-being”;
 - the search for the origin of the world
- ✓ cosmology – the desire to understand the essence of nature, the Cosmos, the world as a whole; creation of cosmos models as a world order. Space is understood as a world, the universe, the order, the opposition th Chaos, orderliness
- ✓ cosmocentricity
- ✓ syncretism – fusion, indivisibility of the most important problems
- ✓ pantheism – identification of the Gods with the forces of nature
- ✓ functionality – seeks to help people in life
- ✓ belief in the limitness possibilities and creative abilities of a person, the awareness of the value and beauty of the human personality
- ✓ has its own ethics – the ethics of virtues
- ✓ considers social problems: state and law, labour, management, war and peace, power, the devision of society, the definition of the ideal form of government, etc.

Этапы развития

Предфилософский (теогонический) – VII в. до н.э. – VI в. до н.э.

Переход от мифа к систематизированной и рационализированной форме эпоса. Вопросы: происхождение мироздания, создание системы мироздания (при помощи генеалогии Богов); гармонизация космоса, его понимание как симметрии, гармонии, меры, красоты, ритма.

Досократовский – VII в. до н.э. – VI в. до н.э.

Поиск смысла жизни, проблемы существования, место в мире, его устройство.

Классический – V в. до н.э. – IV в. до н.э.

Возникновение знаковых по своему содержанию философских систем. Философия обращается к вопросам политики, государства, воспитания. Человек рассматривается как гражданин, членом общества. Философия принимает более научный характер, что вызывается началом развития целого ряда наук.

Эллинистический – III в. до н.э. – II в. до н.э.

Философия делится на части: логику («канонику»), физику и этику, или теорию познания, теорию бытия и теорию блага. Главная задача философов – составление теорий о том, как лучше жить и достигнуть доступных человеку благ. Интерес к теоретическому выяснению картины мира, физике космологии, астрономии снижается. Философов все больше интересуют вопросы счастья. Философия становится деятельностью и системой размышлений, освобождающей человека от ненадежности, обманчивости, от страха и волнений, которыми так полна жизнь.

Римский – I в. до н.э. – V в. н.э.

Слияние древнегреческой и древнеримской философий. Сближение философии, философов и государственных институтов. Повышенное внимание к проблемам человека, общества и государства, к максимальному духовному развитию личности. Расцвет эстетики. Преобладание идеализма над материализмом.

Основные черты и особенности:

- ✓ переход от мифологического понимания мира к собственно философии.
- ✓ онтологизм – ориентация на постижение сущности и устройства бытия;
 - формирование системы категорий: «субстанция», «единое-многое», «бытие-небытие»;
 - поиск первоосновы (первоначала) мира.
- ✓ космологизм – стремление понять сущность природы, Космоса, мира в целом; создание моделей Космоса как мирового порядка. Космос понимается как мир, Вселенная, порядок, мировое целое, противостояние Хаосу, упорядоченность.
- ✓ космоцентричность – система философских взглядов, согласно которой мир воспринимается как космос, разнообразный, гармоничный и одновременно способный вселить ужас.
- ✓ синкретичность – слитность, нерасчлененность важнейших проблем.
- ✓ пантеистичность – отождествление богов с силами природы.
- ✓ функциональность – стремление помочь людям в жизни.
- ✓ вера в безграничные возможности и творческие способности человека, осознание ценности и красоты человеческой личности.
- ✓ этика добродетелей.
- ✓ анализ социальных проблем: государство и закон, труд, управление, война и мир, власть, деление общества, определение идеальной формы правления и др.

Мілетська школа

перша давньогрецька філософська школа

Представники: Фалес, Анаксимандр, Анаксимен та їх учні.

Уявлення про світ спиралось на більш давній світогляд Гомера та Гесіода, але звільнили їх від міфологічної форми та переробили відповідно до вимог свого часу.

В колі інтересів цих філософів – проблеми утворення Всесвіту та живих істот. Основою світу вважали першоначало. Першопричиною усього суцього, тобто субстанцією, є речовина, матерія. Відкривають матеріалістичну традицію в розвитку філософії.

Пояснили низку природних явищ без участі бога.

*«Не боги, а сама природа
управляє власним
існуванням та
збереженням»*

Почали вживати наукову термінологію та писати твори в прозі.

Мілетська школа стала каталізатором розвитку наук: математики, астрономії, фізики, географії, біології.

The Milesian School

The first philosophical school of ancient Greece

Representatives: Thales, Anaximander, Anaximenes and their students.

In their philosophical ideas about the world they relied on the more ancient worldview of Homer and Hesiod, freeing it from the mythological form and processing it in accordance with the beginnings of the scientific thinking of their time.

In the center of interests of these philosophers are the problems of the formation of the universe and living beings. At the heart of the creation of the world is the original being. The root cause of all things, i.e. substance is a substance. Opened the materialist line in the development of philosophy.

For the first time explained a number of natural phenomena without the participation of the will of the gods.

*“The nature itself, not
the gods, governs its
own existence and
preservation”*

Began to introduce the scientific terminology and write their own prose essays.

The Milesian school became a catalyst for the development of a number of sciences such as mathematics, astronomy, physics, geography, biology.

Милетская школа

первая древнегреческая философская школа

<https://fanread.ru/book/14348111/?page=5>

Представители: Фалес, Анаксимандр, Анаксимен и их ученики.

В своих философских представлениях о мире опирались на более древнее мировоззрение Гомера и Гесиода, освобождая его от мифологической формы и перерабатывая в соответствии с зачатками научного мышления своего времени.

В центре интересов этих философов – проблемы образования вселенной и живых существ. В основе сотворения мира – первоначало. Первопричиной всего сущего, т.е. субстанцией, является вещество. Открыли материалистическую линию в развитии философии.

«Не боги, а сама природа управляет собственным существованием и сохранением»

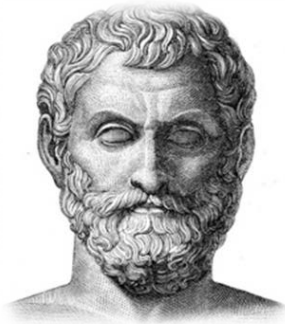

Впервые объяснили ряд природных явлений без участия воли богов.

Начали вводить в обиход научную терминологию и писать свои сочинения в прозе.

Милетская школа стала катализатором развития целого ряда наук: математики, астрономии, физики, географии, биологии.

Фалес

625 – 547 рр. до н.е.

Давньогрецький філософ, засновник Мілетської школи.
Вважається засновником грецької філософії.

Головні праці: «Про начала»,
«Про сонцестояння»,
«Морська астрологія» або «Астрономія»

- ✓ онтологія
- ✓ субстанція
- ✓ первоначало всього
- ✓ календар
- ✓ Теорема Фалеса

Первопричина всього – вода. Життя первинне, а тому все є живим та має душу (панпсихізм).

«Бог – є чимось найдавнішим, бо не народжений ніким».

«Все повно богів», тобто все просякнута першоосною. Йому належить думка про єдність світобудови

Бог – універсальний інтелект, розум світу.

*Блаженство тіла – в його здоров'ї,
блаженство розуму – в знаннях.*

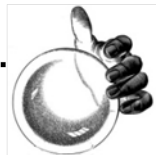
Thales

625 – 547 B.C.

The ancient Greek philosopher, the founder of Milesian school.
He is considered to be the founder of Greek philosophy.

The main works: “On the Solstice”,
“On the Equinox”,
“Nautical Star guide”.

- ✓ ontology
- ✓ substance
- ✓ the original being of all beings
- ✓ calendar
- ✓ Thales theorem

Water is the original being of everything
He had an idea of the unity of the universe.
Life is primary and therefore everything is alive and has a soul.

“God is something the most ancient, because no one bore him.”

God is the universal intellect, the mind of the world.
“Everything is full of gods”, i.e. everything is

saturated with the original being.

*The bliss of the body is health,
the bliss of the mind is knowledge.*

Фалес

625 – 547 гг. до н.э.

Древнегреческий философ, основатель Милетской школы.

Считается основоположником греческой философии.

Основные труды: «О началах»,

«О солнцестоянии»,

«О равноденствии»,

«Морская астрология»

или «Астрономия».

- ✓ онтология
- ✓ субстанция
- ✓ первоначало всего
- ✓ календарь
- ✓ Теорема Фалеса

Первопричина (праоснова) всего – вода.

Бог – универсальный интеллект, разум мира.

«Все полно богов», т.е. все пропитано

первоначалом.

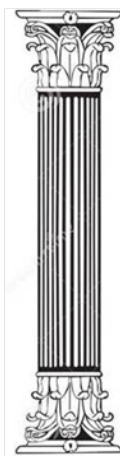
Ему принадлежит
мысль об
единстве

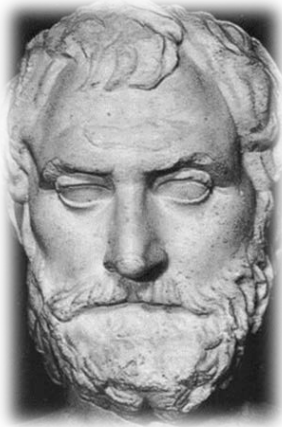
*«Бог – есть
нечто самое
древнее, ибо
никем не
рожден».*

мироздания.

Жизнь первична, а потому все живо и все имеет душу (панпсихизм).

*Блаженство тела состоит в здоровье,
блаженство ума – в знании.*

Анаксимандр

610 – 546 рр. до н.е.

представник Мілетської школи, учень Фалеса.

Головна праця:
«Про природу»

Природа,
першооснова

Намагався дати розумне пояснення світобудови.

Склав першу мапу Землі, яка має форму циліндра.

Вперше в Греції встановив гномон – найпростіший сонячний годинник.

Джерелом походження всього суцього вважав нескінченне, вічне, незмінне, нестаріюче начало – апейрон, що знаходиться в безперервному русі. Спонтанно апейрон починає ділитися на два протилежних стани: холодний та гарячий. Потім з них утворюються «першостихії» – Вогонь, Повітря тощо. Це призводить до виникнення речей, і все різноманіття оформлюється як космічний порядок.

Апейрон обіймає і оточує, керує та підтримує все, всі речі виробляються ним, співіснують з ним і в ньому.

*«З тих само
речей, з яких
народжується все
суще, в ті ж речі
вони
руйнуються...»*

Anaximander

610 – 546 B.C.

The representative of Milesian school, the student of Thales.

The main work: «On Nature»

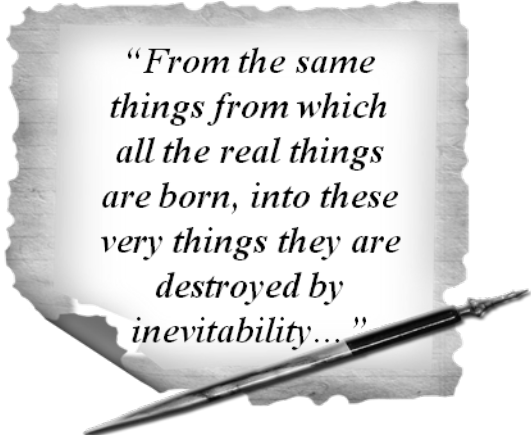
Nature,
original being

He tried to give a reasonable explanation of the universe.

He made the first map of the Earth. In his opinion, the Earth was a cylinder.

He installed the simplest sundial for the first time in Greece.

He considered some infinite, ageless beginning – apeiron (indefinite, unbounded) as the source of the origin of all things, that was in continuous motion. Spontaneously, the apeiron begins to divide into two opposite states: cold and hot. Then the primary sources are formed – Fire, Air etc., that leads to the emergence of things and all diversity is formed into a cosmic order.

“From the same things from which all the real things are born, into these very things they are destroyed by inevitability...”

Apeiron embraces and surrounds, manages and supports everything, all things are produced by it, coexist with it and in it.

Анаксимандр

610 – 546 гг. до н.э.

представитель Милетской школы, ученик Фалеса.

Основной труд: «О природе»

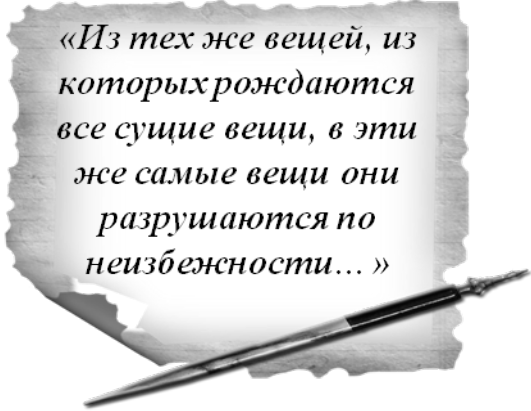
Пытался дать разумное объяснение мирозданию. Составил первую карту Земли. По его мнению, Земля имеет форму цилиндра.

Впервые в Греции установил гномон – простейшие солнечные часы.

Источником происхождения всего сущего считал некое бесконечное, вечное, неизменное, нестареющее начало – апейрон, который находится в непрерывном движении.

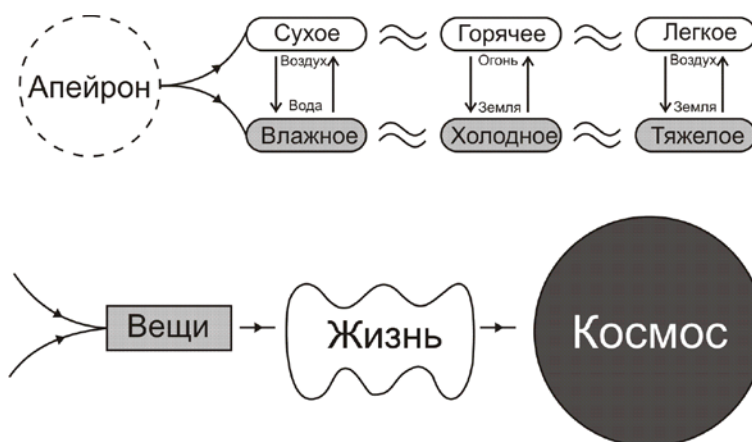

Природа, первоначало

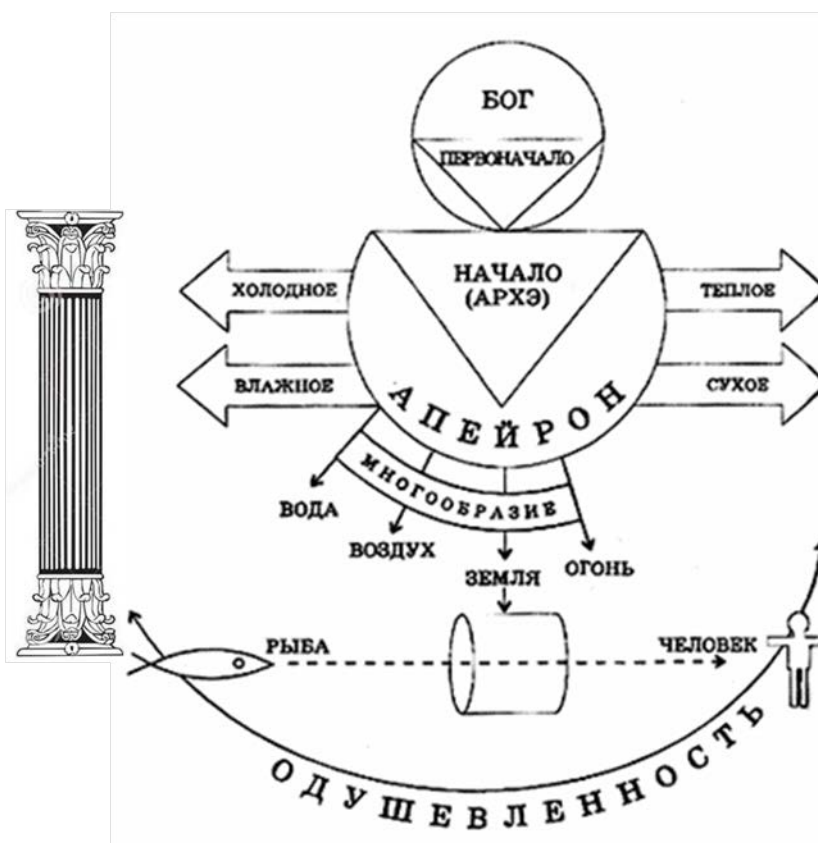
«Из тех же вещей, из которых рождаются все сущие вещи, в эти же самые вещи они разрушаются по неизбежности...»

Спонтанно апейрон начинает делиться на два противоположных состояния: холодное и горячее. Затем из них образуются первостихии – Огонь, Воздух и т. п., что ведет к возникновению вещей и все многообразие оформляется в космический порядок:

(Юлов В.Ф. История и философия науки: Учебное пособие /В.Ф. Юлов – Киров, 2007. – 573 с. – с.85)

Апейрон обнимает и окружает, управляет и поддерживает все, все вещи производятся им, сосуществуют с ним и в нем.

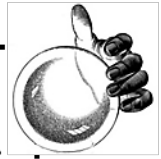
Анаксимен

585 – 528 рр. до н.е.

Давньогрецький філософ

Першооснова всього – повітря.
З повітря за допомогою розрядження та згущення утворюються всі інші стихії та елементи. Коли розріджується, повітря стає вогнем, а коли згущується – стає спочатку вітром, потім хмарами, потім водою, землею, камінням і всіма тими речами, які існують на землі.
Бог є душа світу. Душа – це дихання.

Питання про першооснову, принцип паралелізму мікросма та макросма

*«Повітря
однорідне,
недоступне
почуттям,
безмежне»*

Розмовляючи з учнем, Анаксимен окреслив на землі два кола: маленьке та велике.

«Твої знання – це мале коло, мої – велике. Але все, що залишилося поза цих кіл, – невідомість. Маленьке коло мало стикається з невідомістю. Чим ширше коло твоїх знань, тим більше його кордон з невідомістю. І надалі, чим більше ти станеш дізнаватися нового, тим більше буде виникати у тебе питань».

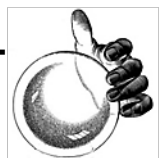
Anaximenes

585 – 528 B.C.

The ancient Greek philosopher

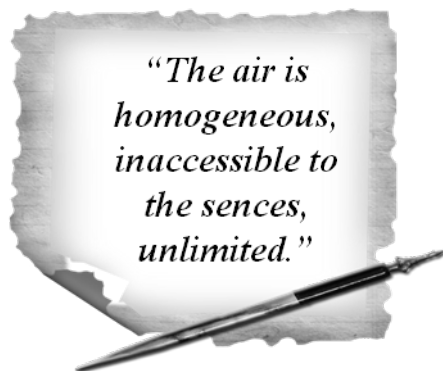
Air is the original being. All other elements are formed from the air, by the means of dilution and concentration. When discharged, the air becomes fire,

The matter of original being, the principle of parallelism of microcosm and macrocosm

when condensed it becomes wind, then clouds, water, stones and all those things that exist on the earth.

God is the soul of the world. The soul is breath.

Talking to his student, Anaximenes outlined two circles on the ground: the small and the big one.

"Your knowledge is a small circle, mine is a big one. But all that remains outside these circles is the suspence. The small circle is a little in touch with the suspence. The wider the circle of your knowledge is, the greater its boarder with the suspence. And, from now on, the more you learn, the more questions you have."

Анаксимен

585 – 528 гг. до н.э.

древнегреческий философ

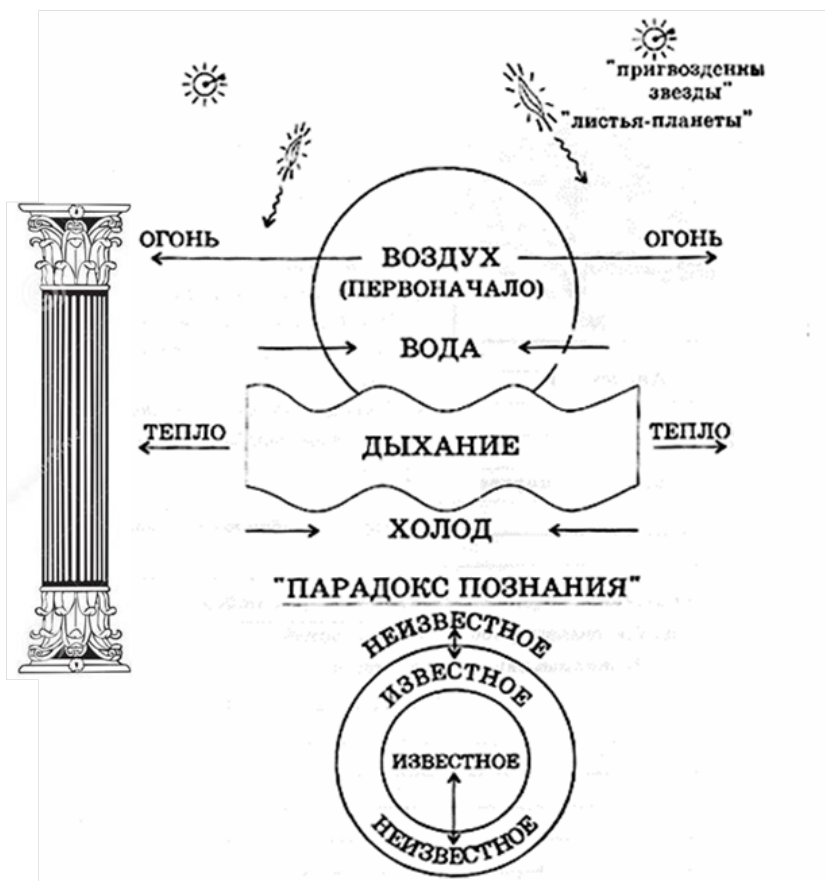
Первооснова всего – воздух. Из воздуха посредством разряжения и сгущения образуются все остальные стихии и элементы. Разряжаясь, воздух становится огнем, а сгущаясь, он становится сначала ветром, потом облаками, потом водой, землей, камнями и всеми теми вещами, которые существуют на земле.

Бог есть душа мира. Душа – это дыхание

Вопрос о первоначале, принцип параллелизма микрокосма и макрокосма

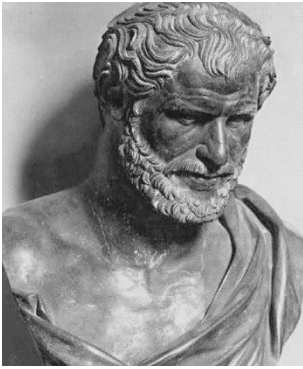
«Воздух
однороден,
недоступен
чувствам,
беспределен»

Разговаривая с учеником, Анаксимен очертил на земле два круга: маленький и большой.

«Твои знания – это малый круг, мои – большой. Но все, что осталось вне этих кругов, – неизвестность. Маленький круг мало соприкасается с неизвестностью. Чем шире круг твоих знаний, тем больше его граница с неизвестностью. И впредь, чем больше ты станешь узнавать нового, тем больше будет возникать у тебя вопросов».

Геракліт

520 – 460 рр. до н.е.
Давньогрецький мислитель,
один з основоположників діалектики.
Представник Мілетської школи.

Жив і творив у Ефесі.

За схильність до важкозрозумілих висловлювань отримав
прізвисько «Темний».

Основна праця «Про природу» –
складається з трьох частин –
«Про природу», «Про державу»,
«Про бога» – кожна з яких
присвячена, відповідно,
всесвіту, державі і богослов'ю.

Вчення про
всезагальні зміни,
про протилежності,
про Логос,
про природу,
про людину;
питання про
першооснову;
питання про душу.
Сформулював низку
діалектичних
принципів буття та
пізнання.

Все перебуває у вічному русі, переходить з
одного в інше: ніч переходить в день, життя – в
смерть, хвороба – в здоров'я та навпаки. Тому
речі містять в собі протилежності. У чергуванні
протилежності надають одна одній специфічного
змісту.

*«Хвороба робить
солодким здоров'я,
голод – приємною
ситість, а тяжка
праця дає
можливість
насолотися
відпочинком»*

Все знаходиться в гармонії один з
одним: *«Загальне – кінець і початок кола»;*
«Одне й те ж – живе та мерве».

Все, що відбувається у світі, відбувається
не випадково. Світом править Логос, який
знаходиться в душі людини. Тому жити
потрібно у відповідності з Логосом,
розумно.

З'ясував багатоманітність істини та
пізнання. Пізнання – прагнення досягнути
сутність, тобто Логос. Розрізняє «багатознання» та
«багатовченість». Впевнений, що вони не є справжньою мудрістю та не
сприяють дійсному пізнанню принципів
світу.

Першоосновою світу є вогонь –
невизначена, лека та рухлива стихія.

Світ – стани вогню – не є вічним,
згорає кожні 10 800 років. Потім, на основі
звичайних перетворень, виникає новий світ.
При цьому вогонь перетворюється на

*«неможливо було б
зрозуміти
справедливість,
якби не було
образи».*

«Дорога ввєрх і
дорога вниз є тією
жє дорогою»

повітря, повітря стає водою, вода – землею.

Тому Космос вічний, його не створив ніхто з богів та ніхто з людей. Космос, Логос-вогнь і є єдиним божеством. Відкидає політеїстичні вірування, та традицію приносити жертви.

Вперше назвав світобудову – Космосом.

Душа – це повітря, яке має вогневидне начало.

Мудра душа – суха. Погана, нерозумна душа – волога.

Прихильник розвитку грецьких міст-держав. Вважає, що родові звичаї та традиції повинні поступитися законам, які встановлено в державах та які повинні виконуватись членами суспільства.

Ідеалом правління вважав аристократію – «правління кращих». Противник демократії, яку розуміє як правління «нерозумних», «гірших». Зневажав людей, не хотів керувати ними.

✓ «*Все тече, все змінюється*»

✓ «*Не можна увійти в одну і ту ж річку двічі ...*»

Heraclitus

520 – 460 B.C.

The ancient Greek philosopher,
one of the founders of dialectic.

The representative of Milesian school.

Lived and worked in Ephesus.

He was sometimes known as “the Obscure” (“the Dark”) for the deliberate difficulty and unclarity of his teachings.

The main work – “On Nature”, divided into three discourses, one on the universe, another on politics and the third on theology.

Everything is in perpetual motion, proceeds from one to another: night turns into day, life turns into death, disease turns into health and vice versa. That’s why, all changes arise from the dynamic and cyclic interplay of opposites.

Only in the alternation, the opposites give each other the specific meaning. Everything is in harmony with each other. “*The beginning and the end of the circle are one*”. “*The living and the dead are all one and the same*”.

The doctrine of universal change, opposites, Logos, nature and a man; the matter of original being and soul. Formulated a number of dialectical principles of being and knowledge

"It is by disease that health is pleasant; by evil that good is pleasant; by hunger, satiety; by weariness, rest."

Things that happen in the world do not happen by chance. The world is ruled by Logos. One must live according to mind, according to Logos that rules the world and contains in the soul of man.

He revealed the versatility of truth and knowledge. Cognition is the desire to comprehend the essence, i.e. Logos.

The original being is fire – an element that represents something indefinite, light and mobile.

The world is the state of fire. It does not last forever

and burns down every 10 800 years. The next world arises from the fire on the basis of ordinary transformations: fire turns into air, air turns into water, and water turns into earth.

Thus, the cosmos as a whole is internal, none of the gods and none of the people have created it.

Heraclitus was the first who called the universe – Cosmos.

Rejected traditional polytheistic beliefs, sacrifices. Cosmos, Logos – fire is the only deity.

On the one hand, the soul is air, from the other, it has a fire-like origin. Wise soul is dry; silly, bad soul is wet.

Was the supporter of the development of the Greek city-states. He believed, that tribal customs and traditions should give way to the action of laws, established in the states that must be respected in society.

He considered the aristocracy – “the rule of the best” the ideal of the government.

Heraclitus was the opponent of the democracy, which he understood as the rule of “silly and the worst.” He despised people and did not want to manage them.

"The way up is also the way down"

- ✓ *"Everything flows, nothing stands still"*
- ✓ *"Abundance of knowledge does not teach man to be wise"*
- ✓ *"No man ever steps in the same river twice"*

Гераклит

520 – 460 гг. до н.э.

Древнегреческий мыслитель,
один из основоположников диалектики.
Представитель Милетской школы.

Жил и творил в Эфесе.

За склонность к труднопонимаемым изречениям получил прозвище «Темный».

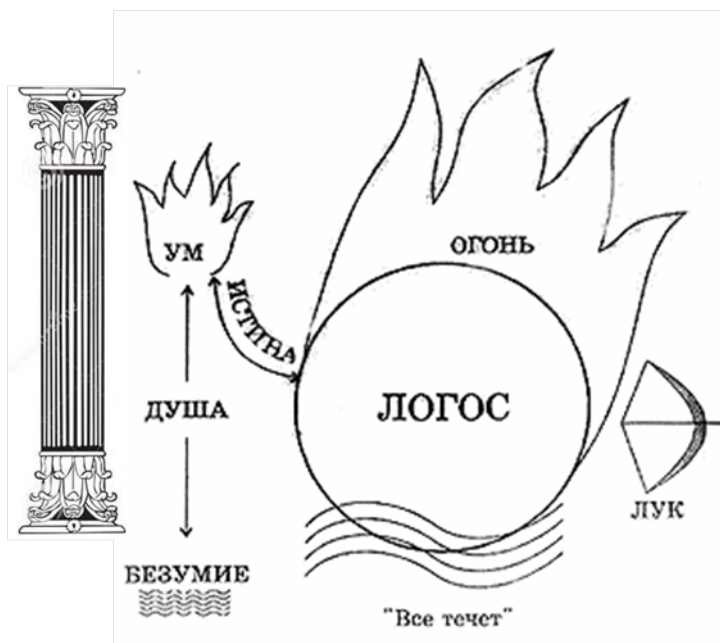
Основной труд «О природе» – состоит из трех частей – «О природе», «О государстве», «О боге» – каждая из которых посвящена, соответственно, вселенной, государству и богословию.

Все пребывает в вечном движении, переходит из одного в другое: ночь переходит в день, жизнь переходит в смерть, болезнь переходит в здоровье и наоборот. Поэтому вещи всегда несут противоположности.

Только в чередовании противоположности дают друг другу специфический смысл. Все находится в гармонии друг с другом. «Общее – конец и начало круга»; «Одно и то же – живое и мертвое».

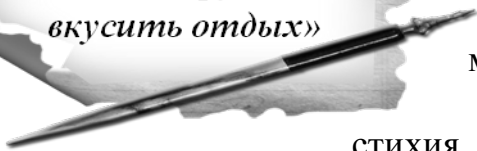

Учение о всеобщем изменении,
о противоположностях,
о Логосе,
о природе и человеке;
вопрос о первоначале;
вопрос о душе.
Сформулировал ряд диалектических принципов бытия и познания.

То, что происходит в мире, происходит не случайно. Миром управляет некий Логос, который содержится в душе человека. Поэтому жить нужно согласно Логосу, разуму.

*«Болезнь делает
сладостным здоровье,
голод сообщает
приятность сытости, а
тяжелый труд дает
вкусить отдых»*

Выявил многогранность истины и познания. Познание – стремление постичь сущность, т.е. Логос.

Отличает «многознание» и «многоученость» от подлинной мудрости. «Многознание» не способствует действительному познанию принципов мира.

Первоначалом мира является огонь – стихия, представляющая собой нечто неопределенное, легкое и подвижное.

Мир – состояния огня. Он не вечен и через каждые 10 800 лет сгорает. Из огня возникает следующий мир на основании обычных превращений: огонь превращается в воздух, воздух – в воду, вода – в землю.

Таким образом, космос в целом вечен, его не создал никто из богов и никто из людей.

Первым назвал мироздание – Космосом. Космос, Логос-огонь – вот единственное божество. Отвергает традиционные политеистические верования, жертвоприношения.

Душа есть с одной стороны воздух, а с другой – имеет в себе огневидное начало. Мудрая душа – сухая. Глупая, плохая душа – душа влажная.

*«Дорога вверх и дорога
вниз есть та же самая
дорога»*

Сторонник развития греческих городов-государств. Считал, что родовые обычаи и традиции должны уступить место действию установленных в государствах

законов, которые обязаны незыблемо соблюдать члены общества.

Идеалом правления считал аристократию – «правление лучших». Противник демократии, которую понимает как правление «глупых», «худших». Презирал людей, не хотел управлять ими.

*«невозможно было бы
понять имени
справедливости, когда б
не было обиды»*

- ✓ *«Все течет, все изменяется»*
- ✓ *«Многознание уму не научает»*
- ✓ *«Нельзя войти в одну и ту же реку дважды...»*

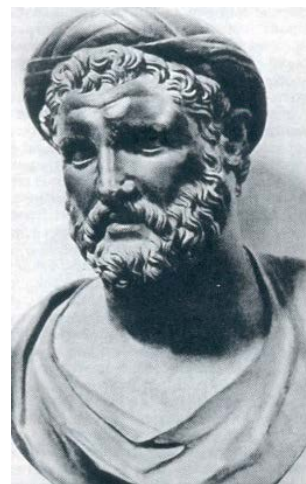
Піфагор

бл. 570 – бл. 500 рр. до н.е.

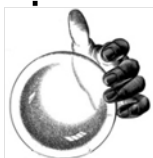
Давньогрецький філософ,
«величний еллінський мудрець» (*Геродот*).

Йому приписують авторство книг:
«Про виховання», «Про державу»,
«Про душу», «Про світ», «Про природу»
та ін.

- ✓ вчення про число як начало світу;
- ✓ вчення про душу;
 - ✓ вчення про спосіб життя;
 - ✓ дуалістична концепція душі та матерії

Число – начало всього суцього, оскільки матерія, що змінюється, не може призвести до пізнання істини. Посередником між матерією та богом є число. В основі всього – математична (числова) регулярність. Число – це те, що можна уявити, що можна порахувати. Воно вічне, на відміну від чуттєвого світу.

«Якби не число та його природа, ніщо, що існує неможна було б досягнути ані саме по собі, ані у його відношенні до інших речей»

зародків тварин, цикли

Звуки та музику також можна уявити як числові співвідношення. Було відкрито гармонійні співвідношення октави, квінти та кварта та числові закони, які ними керують.

В універсальних феноменах (рік, сезон, місяці, дні тощо) також спостерігаються числові пропорції. Числовими законами регулюються й інкубаційні періоди біологічного розвитку тощо.

Якщо число є порядок (грецькою – «kosmos»), то це дозволяє фундаментально описати універсум – космос.

Пізнати світ – значить пізнати число, яке ним керує.

Піфагор – автор вчення про метемпсихоз, переселення душ. Метою життя людини є звільнення душі від тіла через очищення, яке може надати лише наука. Кінцева мета – повернення до життя серед Богів, а тому людина – це учень та послідовник Бога.

Душа – безсмертна, оскільки пам'ятає попередні втілення.

Щоб бути подібною до Бога, людина повинна прагнути, щоб її життя було впорядкованим та спланованим,

«Мудрі говорили, що небо, земля, Боги та люди підтримуються порядком, саме тому все це вони називали космосом, тобто порядком».

насиченим корисними справами.

Пропагував моральне піднесення неосвіченого народу, можливе там, де влада належить касті мудрих та розумних людей.

- ✓ «Однаково небезпечно і божевільному давати в руки меч, і безчесному – владу»
- ✓ «Життя подібне до вистави: в ньому часто досить погані люди займають найкращі місця»
- ✓ «Бог – це число чисел»
- ✓ «Слід уникати усілякими засобами, стирати вогнем та мечем... з тіла – хворобу, з душі – невігластво, зі шлунку – надмірність, з міста – смуту, з дому – незгоди, й з усього разом – надмірність»

Pythagoras

c. 570 – c. 500 B.C.

The ancient Greek philosopher.

He is credited with the authorship of the following books:

“On Nature”, “On the world”,
“On the Education”
and many others.

- ✓ doctrine about number as the beginning of the world;
- ✓ doctrine about soul,
- ✓ doctrine about lifestyle;
- ✓ dualistic concept of soul and matter

The number is the beginning of all things, because matter, as changing and untrue, can not lead to the knowledge of the truth. The mediator between matter and the god is number. The basis of everything is mathematical (numerical) regularity. On the one hand, the number is something that one can clearly imagine, what can be counted, and on the other hand, it is permanent, unlike the sensual world.

“If it were not for the number and it's nature, nothing existing could be understood neither by itself, nor in its relation to other things”

also

Sounds and music like purification, catharsis are also translatable into numerical ratios. The harmonic ratios of the octave, quinte and quarte, and the numerical laws that govern them were discovered.

Numerical proportions were observed in the universal phenomena

such as year, season, months, days and so on. The incubational periods of animal embryos, biological development cycles, etc. are also regulated by numerical laws.

If the number is the order (Greek – «kosmos»), then it allows to describe the universe – cosmos fundamentally.

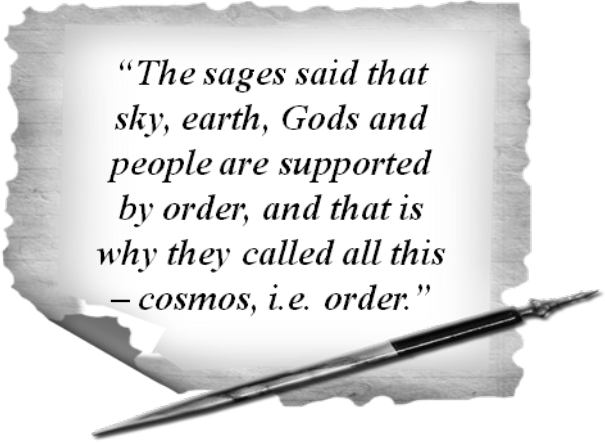
To know the world means to know the number that controls it.

Pythagoras is the author of the theory of metempsychosis, the transmigration of the soul. The goal of human life is to free the soul from the body through purification. The ultimate goal is a return to life among the Gods, and therefore man is a disciple and follower of God.

The soul is immortal, because it remembers previous incarnations.

To liken yourself to God, you need to lead an appropriate lifestyle. A person's life must be ordered and planned, filled with helpful things.

Preached the moral refinement of an ignorant people, that can be achieved there, where power belongs to the caste of wise and knowledgeable people.

“The sages said that sky, earth, Gods and people are supported by order, and that is why they called all this – cosmos, i.e. order.”

- ✓ *“It is equally dangerous to give a sword to a madman, and power to a depraved man”*
- ✓ *“The oldest shortest words – yes and no are those which require the most thought”* ✓ *“God is the number of numbers”*
- ✓ *“One should avoid by all means, cutting off with fire and sword... From the body – disease, from the soul – ignorance, from the stomach – excess, from the city – distemper, from the home – discord, and from everything – immoderation”*

Пифагор

ок. 570 – ок. 500 гг. до н.э.

Древнегреческий философ,
«величайший эллинский мудрец» (Геродот).

Ему приписывают авторство
следующих книг:
«О воспитании»,

- ✓ учение о числе как о начале мира;
- ✓ учение о душе;
- ✓ учение об образе жизни;
- ✓ дуалистическая концепция души и материи

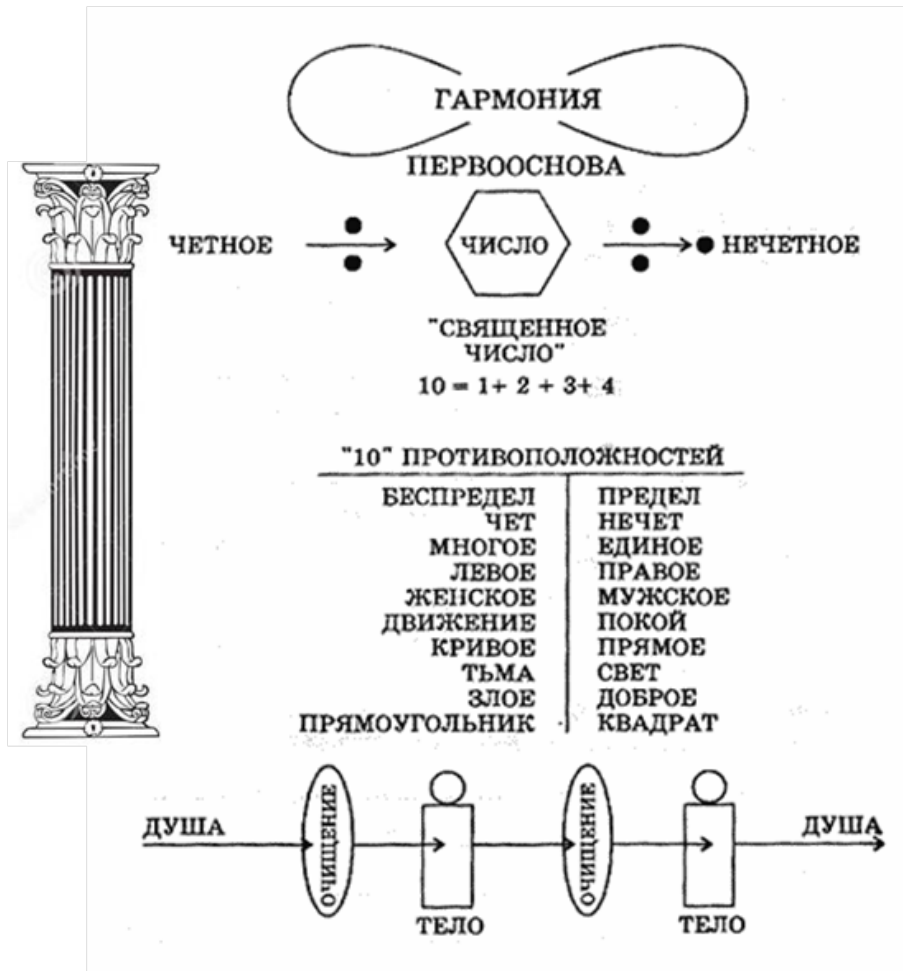
«О государстве», «О душе»,
«О мире», «О природе» и др.

«Если бы не число
и его природа,
ничто
существующее
нельзя было бы
постичь ни само
по себе, ни в его
отношении к
другим вещам»

Число – начало всего сущего, потому как материя как изменяющаяся и неистинная, не может привести к познанию истины. Посредником же между материей и богом и является число. В основе всего лежит математическая (числовая) регулярность. Число есть то, что, с одной стороны, можно четко представить, что можно сосчитать, а с другой стороны, оно непреходяще, в отличие от чувственного мира.

Звуки и музыка также переводимы в числовые соотношения. Были открыты гармонические соотношения октавы, квинты и кварты – и числовые законы, ими управляющие.

В универсальных феноменах (год, сезон, месяцы, дни и т.п.) также наблюдались числовые пропорции. Числовыми законами регулируются и инкубационные периоды зародышей животных, циклы биологического развития и т.п.

Если число есть порядок (по-гречески – «kosmos»), то это позволяет

фундаментально описать универсум – космос.

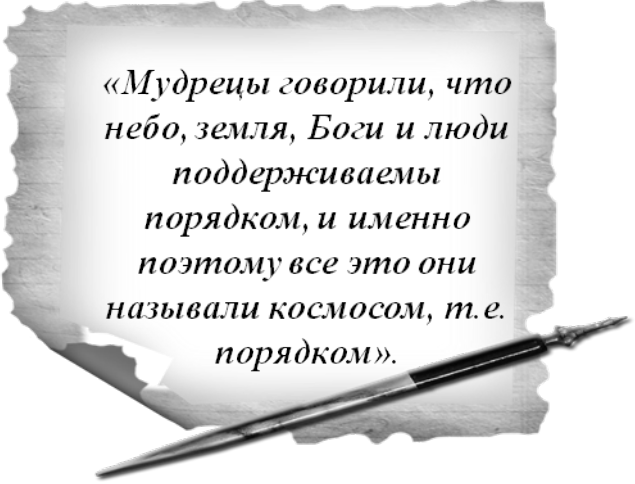
Познать мир – значит познать управляющее им число.

Пифагор – автор учения о метемпсихозе, переселении душ. Цель жизни человека – освободить душу от тела через очищение, которое возможно преимущественно в науке. Конечная цель – возвращение к жизни среди Богов, а потому человек – ученик и последователь Бога.

Душа – бессмертна, ибо помнит предыдущие воплощения.

Чтобы уподобить себя Богу, нужно вести соответствующий образ жизни. Жизнь человека должна быть упорядоченной и спланированной, заполненной полезными делами.

Проповедовал нравственное облагораживание невежественного народа, достигнуть которого можно там, где власть принадлежит касте мудрых и знающих людей.

«Мудрецы говорили, что небо, земля, Боги и люди поддерживаемы порядком, и именно поэтому все это они называли космосом, т. е. порядком».

- ✓ *«Одинаково опасно и безумцу вручать меч, и бесчестному – власть»*
- ✓ *«Жизнь подобна зрелищу: в ней часто весьма дурные люди занимают наилучшие места»*
- ✓ *«Бог – это число чисел»*
- ✓ *«Следует избегать всеми средствами, отсекая огнем и мечом... от тела – болезнь, от души – невежество, от желудка – излишество, от города – смуту, от дома – раздоры, и от всего вместе – неумеренность»*

Елейська школа

VI – V ст. до н.е.

Отримала назву від м. Елея, де жили та працювали її відомі представники: Ксенофан, Парменід та Зенон (Елейський).

Зробили спробу раціонально пояснити світ, запропонували категорії «буття», «небуття», «рух».

Не лише декларували свої погляди на світ, але намагались раціонально обґрунтувати та довести свої ідеї.

Почуттєвий тілесний світ розуміли як «неістинний» й «ілюзорний». Йому протиставлявся «істинний» світ, який можна осягнути розумом.

Започаткували раціоналізм, онтологію.

Прихильники ідеалістичної діалектики (діалектичного ідеалізму).

Метафізичне спрямування поєднується з елементами натурфілософського світогляду.

Головним філософським принципом вважали – «заперечення, переосмислення, екзегетику».

- ✓ Буття єдине.
- ✓ Сущє статичне та незмінне.
- ✓ Множинність не зводиться до єдиного, ілюзорна.
- ✓ Досвід не надає можливості істинного пізнання світу.
- ✓ Істинність пізнається розумом.
- ✓ Визнання множинності та мінливості навколишнього світу.

Філософія елеатів відстоювала принципи раціоналізації знання, оперування абстрактними поняттями та звільнення мислення від метафоричних образів. Елеати вперше при трактуванні субстанції перейшли від конкретних природних стихій – води, повітря, вогню, землі – до буття як такого.

Eleatic school

VI – V B.C.

Received its name from the city of Elea, where its greatest representatives mostly lived and worked.

Tried to rationally explain the world using the categories of “being”, “non-being”, “movement.”

The members of school not only declared their views on the world, but tried to rationally substantiate and prove their ideas.

The sensual corporeal world was understood as “untrue” and “illusory”. It was contrasted with the “true”, intelligible world.

Laid the foundations of rationalism and ontology.

They were supporters of idealistic dialectic (dialectical idealism).

Metaphysical orientation was combined with elements of the natural and philosophical worldview.

The main philosophical principle is “deny, rethink.”

- ✓ Being is uniform.
- ✓ The being is static and unchanging
- ✓ Plurality is not reducible to a single
is illusory.
- ✓ Experience does not provide reliable
knowledge of the world..
- ✓ Truth is available to the cognition of
mind.
- ✓ Recognition of the multiplicity and
variability of the world.

Eleatic philosophy stood in the way of rationalization of knowledge, operating with abstract concepts and freeing thinking from metaphorical images. In the interpretation of substance, the Eleatics were the first to pass from specific natural elements such as water, air, fire, earth, to being as such.

Элейская школа

VI – V в. до н.э.

Получила название от г. Элея, где в основном жили и работали ее крупнейшие представители.

<https://fanread.ru/book/14348111/?page=23>

Попытались рационально объяснить мир, используя категории «бытие», «небытие», «движение».

Не только декларировали свои взгляды на мир, но пытались рационально обосновать и доказать свои идеи.

Чувственный телесный мир понимали как «неистинный» и «иллюзорный». Ему противопоставлялся «истинный», умопостигаемый мир.

Заложили основы рационализма, онтологии.

Сторонники идеалистической диалектики (диалектического идеализма).

Метафизическая направленность сочеталась с элементами натурфилософского мировоззрения.

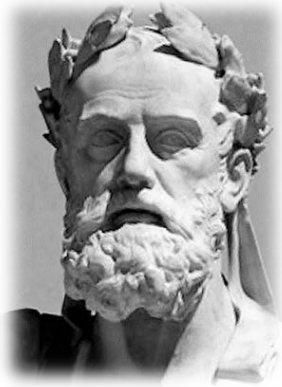
Главный философский принцип – «отрицать, переосмысливать».

- ✓ Бытие едино.
- ✓ Сущее статично и неизменно.
- ✓ Множественность не сводима к единому, иллюзорна.
- ✓ Опыт не дает достоверного познания мира.
- ✓ Истинность доступна для познания разумом.
- ✓ Признание множественности и изменчивости окружающего мира.

Философия элеатов стояла на пути рационализации знания, оперирования абстрактными понятиями и освобождения мышления от метафорических образов. Элеаты первые в истолковании субстанции перешли от конкретных природных стихий – воды, воздуха, огня, земли – к бытию как таковому.

Ксенофан

бл. 570 – 478 до н. е.

Філософ, поет.

Вважав, що в світі нерозривно пов'язані матерія та божественний розум, а Дух пронизує всю світобудову (пантеїзм).

Відкидав божественну природу сонця та зірок.

Відмова від розуміння бога по міркам людського. Відомий судженнями про високу цінність та переваги розуму та мудрості над цінностями вітального характеру. енергія й не фізична сила робить людей і держави кращими, але сила розуму, якому честь і хвала.

Відрізнявся дотепністю.

«Єдине, Бог, вище між богами та людьми, ні фігурою, ні думками на людей не схоже». «Все ціле бачить, все ціле мислить, все ціле описує».

Не

- ✓ *«Із землі все виникає, і в землю все вертається».*
- ✓ *«Слід визнати єдність усього».*

Xenophanes

c. 570 – 478 B.C.

The philosopher and poet.

He believed, that in the world matter and the divine mind are inseparably connected, and the Spirit permeates the entire universe (pantheism).

Rejected the divine nature of the sun and stars.

Refusal of understanding god by human standards.

He is known for his judgements about the high value and superiority of mind and wisdom over the values of a vital character. Neither energy, nor physical strength makes people and

“God is one, greatest of gods and men, not like mortals in body or thought”. “The whole sees, the whole thinks, the whole describes.”

states better, but the power of the mind.
Known for his smartness.

- ✓ *“For all things come from earth, and all things end by becoming earth.”*
- ✓ *“It is necessary to recognize the unity of all.”*

Ксенофан

ок. 570 – 478 гг. до н. э.

Философ, поэт.

*«Единое, Бог, высшее
меж богов и людей,
ни фигурой, ни
мыслями на людей не
похоже».*

*«Все целое видит, все
целое мыслит, все
целое описывает».*

Считал, что в мире неразрывно соединены материя и божественный разум, а Дух пронизывает все мироздание (пантеизм).

Отвергал божественную природу солнца и звезд.

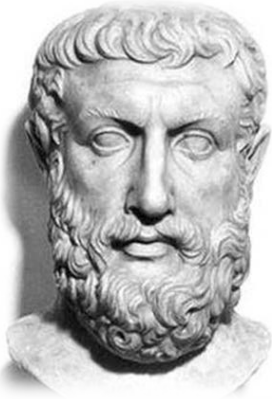
Отказ от понимания бога по меркам человеческого.

Известен суждениями о высокой ценности и превосходстве ума и мудрости над ценностями витального характера. Не энергия и не физическая сила делает людей и государства лучшими, но сила ума, которому честь и хвала.

Отличался остроумием.

- ✓ *«Из земли все возникает, и в землю все возвращается».*
- ✓ *«Следует признать единство всего».*

Парменід

2-я пол. 6-го – поч. 5 ст. до н.е.

Головний твір – поема «Про природу», що має 2 частини: «Шлях істини» та «Шлях думок».

Викладає власне вчення від імені богині, що символізує Істину. Саме вона вказує філософу три шляхи до вивчення «Єдиного»: шлях абсолютної істини, шлях мінливих думок, помилок і фальші та шлях думок, достойних похвали.

Засновник онтології (теорії буття).

Найважливішим принципом є принцип істини: буття є і не може не бути; небуття немає і не може ніде та ніяк бути. Буття є чистою позитивністю, небуття – чиста негативність, перше є абсолютною протилежністю другого.

Все, про що говориться та думається – «одне й те ж думати та бути».

Думати ніщо
рівнозначно не думати,
а говорити про ніщо,
значить ні про що не
говорити.

- ✓ Буття є, а небуття немає (*шлях істини*).
- ✓ Небуття є, а буття немає (*шлях омани*).
- ✓ Буття є й небуття є рівною мірою (*шлях думок*).

Буття є тим, що не породжено й не може бути знищеним. Буття не має минулого, оскільки минуле – те, чого вже немає, не має й майбутнього, оскільки його ще немає, воно є вічним сучасним без початку та без кінця.

Буття незмінне та непорушне, оскільки рухливість і змінність передбачає небуття, у відношенні до якого буття рухається або у що буття трансформується.

Єдиною істиною є те, що існує буття не породжене нічим і ніким, яке неможна знищити, незмінне, непорушне, рівне собі, подібне сфері, єдине. Все інше суть пусті імена.

Чітко відділяв думки, засновані на почуттях, від істини (об'єктивної, незалежної від думок), заснованої на розумі.

Всесвіт вважав вічним та незмінним.

Створив першу систему філософії.

Parmenides

Late 6th cn. – mid 5th cn. B.C.

The main work – the poem “On Nature”, that consists of two parts the “Way of truth” and the “Way of Seeming or Opinion.”

The poem describes the mythical story of Parmides’ journey. It is she who shows the philosopher three ways to study the “One”: the way of absolute truth, the way of changeable opinions, mistakes and falsehood, the way of opinions that worse the praise.

The founder of ontology (the theory of being).

The most important principle is the principle of truth: being is and can not fail to be; there is no non-being and can not be anywhere and anyhow. Being is pure positivity, non-being is pure negativity, the first is absolute opposite of the second.

All that is said and thought is “the same to think and be.” To think about nothing means not to think, and to talk about nothing means to talk about nothing.

Being is something that is not begotten and not destroyed. Being does not have past, because past is no longer there, it has no future, because it has not exist yet, it is the eternal

present
without
beginning
and without end.

- ✓ There is being, but there is no non-being (*the path of truth*).
- ✓ There is non-being, but there is no being (*the path of lies*).
- ✓ There is being as well as non-being (*the path of opinion*).

Being is immutable and motionless, because mobility and changeability imply non-being, in relation to which being moves or into which being is transformed.

The only truth is that there is being that is ungenerated by nothing and no one, indestructible, unchanging, immobile, sphere-like and unified. Everything else is empty names.

Clearly separated opinions based on feelings from truth (objective, independent of opinions) based on reason.

Parmenides considered the universe as eternal and unchanging.

Created the first system of philosophy.

Парменид

2-я пол. 6-го – нач. 5 вв. до н.э

Главное произведение – поэма «О природе»,

которая состоит из 2-х частей:

«Путь истины» и «Путь мнения».

Излагает свое учение от имени богини, символизирующей Истину. Она указывает философу три пути к изучению «Единого»: путь абсолютной истины,

путь изменчивых мнений, ошибок и фальши, путь мнений, достойных похвалы.
Основатель онтологии (теории бытия).

Наиважнейший

принцип —
принцип
истины: бытие
есть и не может
не быть; небытия нет и не может нигде и никак быть. Бытие есть чистая позитивность, небытие — чистая негативность, первое есть абсолютная противоположность второго.

- ✓ Бытие есть, а небытия нет (*путь истины*).
- ✓ Небытие есть, а бытия нет (*путь лжи*).
- ✓ Бытие есть и небытие есть в равной мере (*путь мнения*).

Все, о чем говорится и думается, есть: «одно и то же думать и быть». Думать ничто равнозначно не думать, а говорить о ничто, значит ни о чем не говорить.

Бытие есть то, что не порождено и не уничтожимо. Бытие не имеет прошедшего, ибо прошлое — то, чего уже нет, не имеет и будущего, ибо его еще нет, оно есть вечное настоящее без начала и без конца.

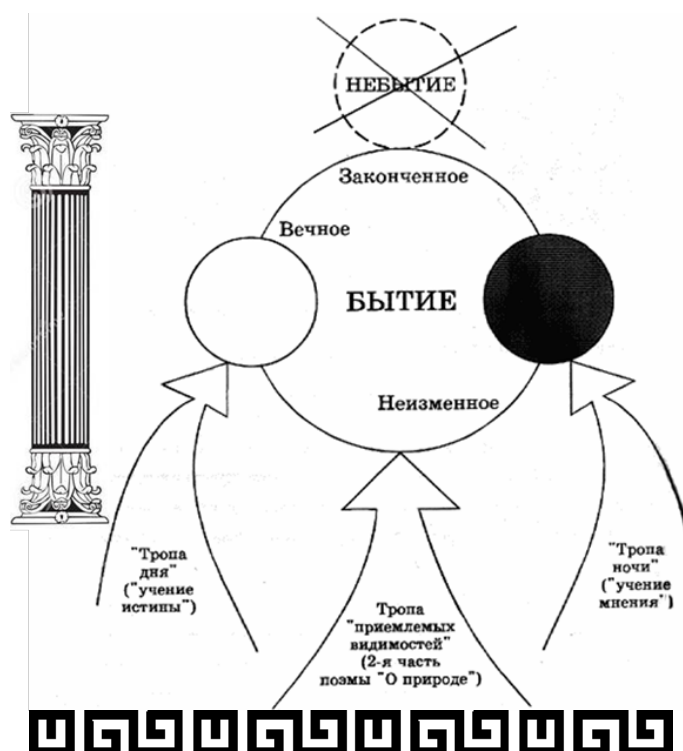
Бытие неизменно и неподвижно, ибо подвижность и изменчивость предполагают небытие, по отношению к которому бытие движется или во что бытие трансформируется.

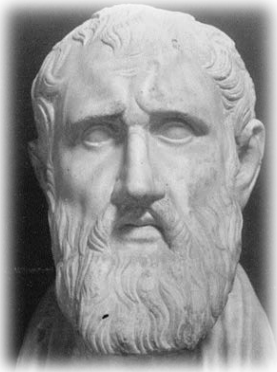
Единственная истина состоит в том, что существует бытие ничем и никем непорожденное, неуничтожимое, неизменное, неподвижное, равное себе, сферообразное и единое. Все прочее суть пустые имена.

Четко отделял мнения, основанные на чувствах, от истины (объективной, независимой от мнений), основанной на разуме.

Вселенную Парменид считал вечной и неизменной.

Создал первую систему философии.

Зенон

(із Елеї)

бл. 490 – бл. 430 рр. до н.е.

Головні праці: «Суперечки»,
«Тлумачення Емпедокла»,
«Проти філософів»,
«Про природу».

Істина виявляється у процесі суперечки обо тлумачення протилежних думок.

Формулює спростування спростування, тобто принцип доведення до абсурду. Розкриває суперечності в уявленнях про простір, час, рух.

Для існування множинності повинно бути багато еностей, але множинність еностей абсурдно та не може існувати.

Наприклад: «Якщо світів багато, необхідно вважати, що їх стільки, скільки їх є, не більше і не менше, а значить, їх повинно бути кінцеве число;

але, якщо світів багато, вони також нескінченні. Оскільки між одним та іншим можна розташувати інші (адже завжди ділимим до нескінченності є простір між однією ті іншою річчю), а значить, світи нескінченні».

Погляди філософа покликані підсилити позиції Логоса, який оскаржує дані досвіду та стверджує силу власного закону.

Частин у суцього немає, тобто немає множинності речей, оскільки певна величина або нескінченно велика, або нескінченно мала. Кінцевих речей бути не може.

Якщо річ існує, то вона існує в просторі. Цей простір існує, відповідно, в іншому просторі і т.д. до нескінченності. Але приймати нескінченну кількість просторів неможливо. Тому неможна говорити, що річ існує в просторі.

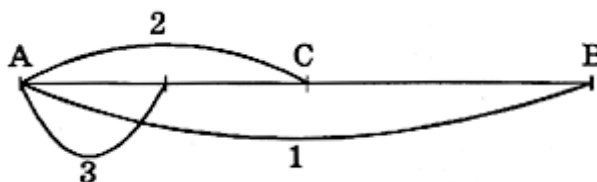
- ✓ Спосіб доведення від протилежного
- ✓ Логічні парадокси (апорії)
- ⚙
- ✓ Апорії поділяються на дві групи:
 - апорії проти множинності,
 - проти руху.

Апорії Зенона:

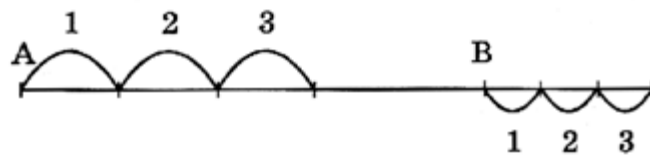
1. «Дихотомія»:

(ділення навпіл) – рух не може розпочатися.

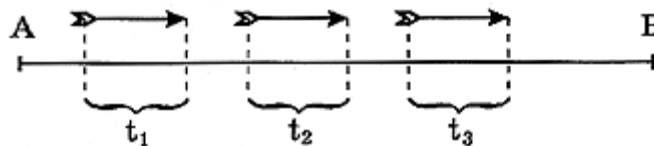
2. «Ахіллес і черепаха»:

Ахіллес ніколи не дожене черепахау – рух не може завершитися.

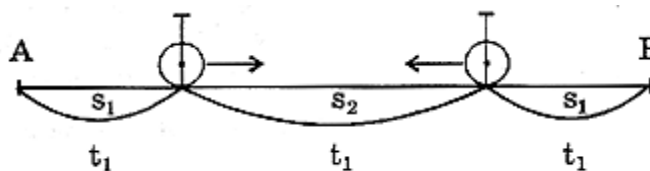
3. «Стріла»:

Стріла, яка рухається – нерухома

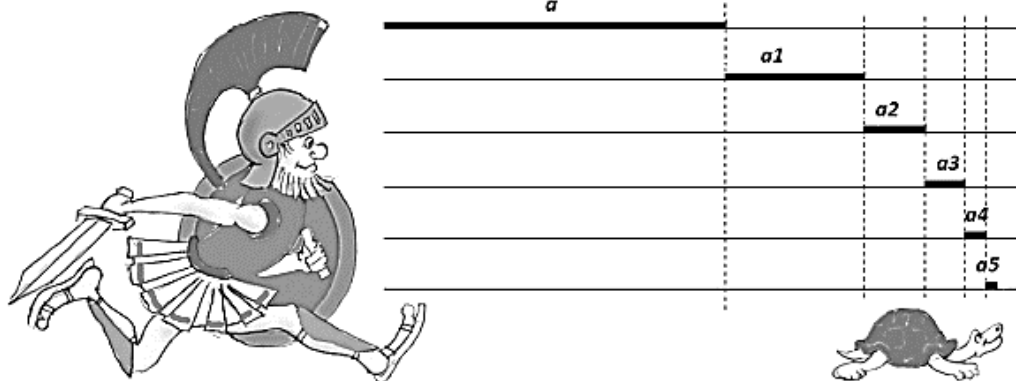
4. «Стадій»:

зближення тіл не є рухом

(Кисиль. В. Я. Античная философия (логоидеогаммы, концепты, вопросы) Учебно-творческий курс. – Ростов-на-Дону, Южно-Российский гуманитарный институт, Одесса, 1997. – 21 с.)

Апорії проти руху: рух ніколи не зможе розпочатися. Припустим, тілу потрібно пройти певний шлях. Для того, щоб йому дійти до кінця, потрібно спочатку дійти до половини, а для цього потрібно дійти до чверті. Щоб дійти до чверті, потрібно дійти до восьмої частини шляху і т.д. Таким чином шлях ділиться до нескінченності, а значить, тіло не зможе дійти ні до кінця, ні навіть розпочати рух. Адже за час, що має кінець, неможливо пройти нескінченний відрізок шляху, який містить в собі безліч крапок. Висновок: не у всьому слід довіряти власним почуттям.

<http://www.phildic.ru>

Zeno

(from Elea)

c. 490 – c. 430 B.C.

The main works: “Disputes”, “Against the philosophers”, “On Nature.”

The truth is revealed through the dispute or the interpretation of opposite opinions.

Formulated the refutation of a refutation, i.e. principle of absurdity. He managed to reveal contradictions in ideas about space, time movement.

There must be many unities for a plurality to exist, but many unities are absurd and can not exist. For example: “If there are many worlds, one must assume that there are as many of them as they are, no more and no less, which means that there must be

✓ the proof method by contradiction

✓ logical paradoxes(a priori)

✓ A priori are divided into 2 groups :

– a priori against multiplicity,

– against movement.

a finite number of them, but since there are many worlds, they are also endless. After all, between one world and another, you can put others (since the space between one space to another is always divisible to infinity), which means that worlds are infinite.”

The views of the philosopher were

intended to strengthen the position of Logos, challenging the data of experience, asserting the omnipotence of its own law.

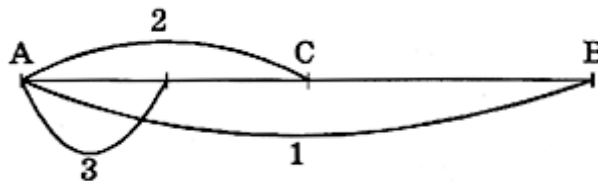
There are no parts, i.e. there is no multiplicity of things, since it turns out that every quantity is either infinitely large or infinitely small. There can not be the ultimate thing.

If a thing exists, then it exists in space. This space exists, respectively, in another space. This space exists, in turn, in the third space and so on to infinity. But it is impossible to take the infinite number of spaces. Therefore, one can not say that a thing exists in space.

Zeno’s paradoxes:

1. “The Dichotomy Paradox”:

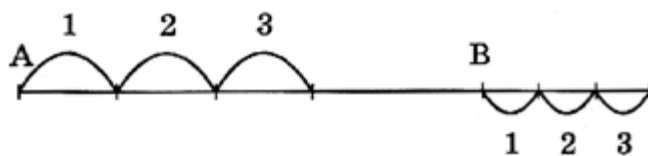
Motion is impossible since “that which is in locomotion must arrive at the half-way stage before it arrives at the goal.”

2. “The Paradox of Achilles and the Tortoise”:

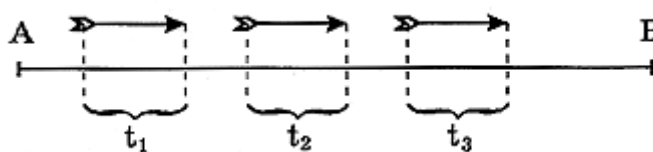
“in the race, the quickest runner can never overtake the slowest, since the

pursuer must first reach the point whence the pursued started, so that the slower must always hold a lead.”

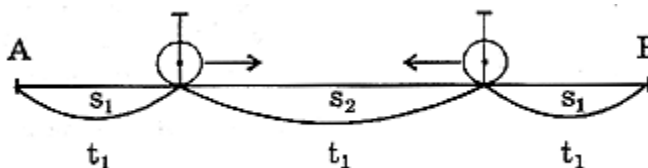
3. “The Arrow Paradox”:

“if everything when it occupies an equal space is at rest, and if that which is in locomotion is always occupying such a space at any moment, the flying arrow is therefore motionless.”

4. “The Moving Rows Paradox”:

The body convergence is not a movement

(Kisil. Ancient philosophy (logograms, concepts, questions) Educational and creative course. – Rostov-on-Don, South-Russian Institute of Humanities, Odesa, 1997. – 21 p.)

Video: <http://gradmsk.ru/video/skM37PcZmWE>
<http://gradmsk.ru/video/NCtw5f6XPF4>

Paradoxes against the movement say the following: the movement can never begin. For example, the body needs to go some way. In order for one to reach the end, one must first reach the half, and for this one must reach quarter. To reach the quarter, one needs to reach the eighth part of the path and so on. Dividing all the time to the infinity, we find that the body can neither reach the end, nor even begin. After all, it is impossible to pass the infinite stretch of pass for a finite time. So, you should not trust your feelings in everything.

Зенон

(из Элеи)

ок. 490 – ок. 430 гг. до н.э.

Основные работы: «Споры», «Толкование Эмпедокла», «Против философов», «О природе».

Истина выявляется посредством спора или истолкования противоположных мнений.

Формулирует опровержение опровержения, т.е. принцип приведения к абсурду. Сумел вскрыть противоречия в представлениях о пространстве, времени, движении.

- ✓ Способ доказательства от противного
- ✓ логические парадоксы («апории»)

- ✓ Апории делятся на две группы:
 - апории против множественности,
 - против движения.

Для существования множественности должно быть много единств, однако множество единств абсурдно и не может существовать. Например: «Если миров множество, необходимо полагать, что их столько, сколько их есть, не больше и не меньше, а значит, их должно быть конечное число; но, коль скоро миров множество, они также бесконечны. Ведь между одним и другим можно поместить другие (поскольку всегда делимо до бесконечности пространство между одной и другой вещью), а значит, миры бесконечны».

Взгляды философа призваны были усилить позиции логоса, оспаривающего данные опыта, утверждающего всеисилие собственного закона.

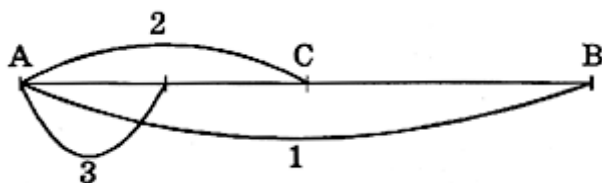
Частей у сущего нет, т.е. нет множественности вещей, поскольку получается, что всякая величина или бесконечно велика, или бесконечно мала. Конечной вещи быть не может.

Если вещь существует, то она существует в пространстве. Это пространство существует, соответственно, в другом пространстве. Это пространство, в свою очередь, существует и в третьем пространстве и т.д. до бесконечности. Но принимать бесконечное количество пространств невозможно. Поэтому нельзя сказать, что вещь существует в пространстве.

Апории (затруднения) Зенона:

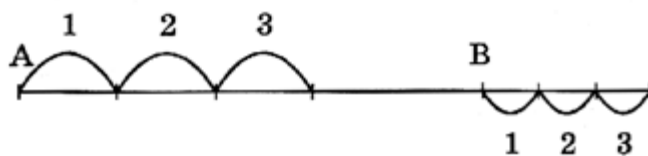
1. «Дихотомия»:

(деление пополам) – движение не может начаться.

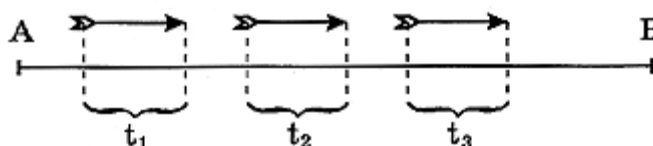
2. «Ахиллес и черепаха»:

Ахиллес никогда не догонит черепаху – движение не может прекратиться

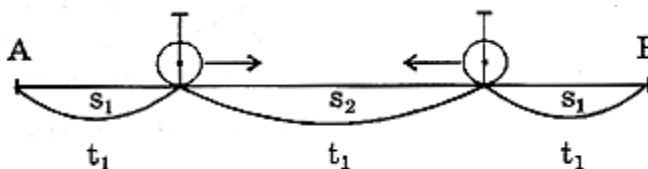
3. «Стрела»:

движущаяся стрела – покоится

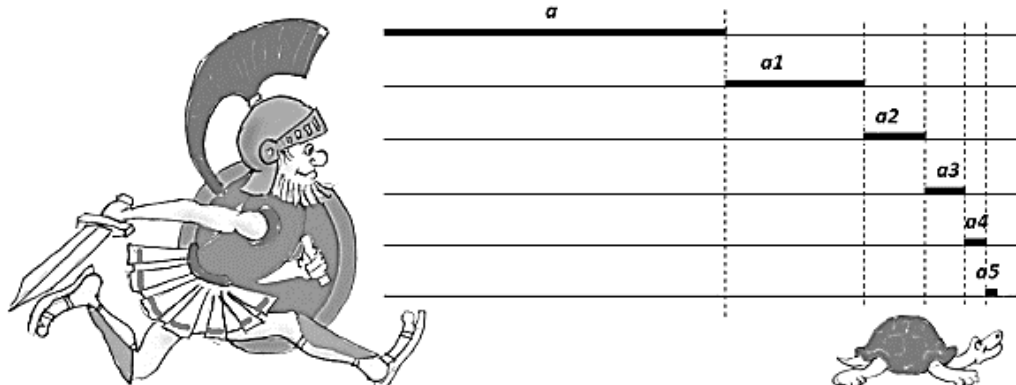
4. «Стадий»:

сближение тел не есть движение

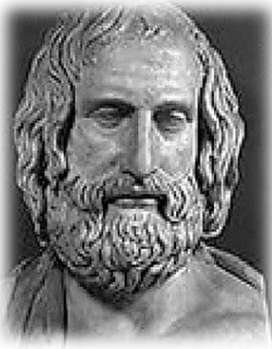
(Кисиль. В. Я. Античная философия (логоидеограммы, концепты, вопросы) Учебно-творческий курс. – Ростов-на-Дону, Южно-Российский гуманитарный институт, Одесса, 1997. – 21 с.)

Апории против движения говорят следующее: движение никогда не сможет начаться. Допустим, телу нужно пройти какой-то путь. Для того, чтобы ему дойти до конца, ему нужно сначала дойти до половины, а для этого нужно дойти до четверти. Чтобы дойти до четверти, нужно дойти до восьмой части пути и т.д. Деля все время до бесконечности, мы получаем, что тело не сможет дойти ни до конца, движение не сможет даже начаться. Ведь за конечное время невозможно пройти бесконечный участок пути, т.е. участок, состоящий из бесконечного числа точек. Напрашивается вывод: не во всем следует доверять своим чувствам.

<http://www.phildic.ru>

Анаксагор

500 р. до н.е. – 428 р. до н.е.

Давньогрецький філософ, математик і астроном
Засновник афінської філософської школи

Відомі фрагменти його трактату «Про природу»

Ніяка річ не вмирає і не народжується, але все є наслідком процесів з'єднання та розділення.

Але те, що дійсно існує, що дає життя і смерть всьому іншому – є «насіння», елементи, яких стільки ж, скільки і якостей; насіння форм, кольорів, смаку будь-якого роду, дуже різноманітні. Це насіння визначальне, не підлягає мутаціям і трансформаціям. Це насіння

«У кожній речі є частина кожної іншої речі».

нескінченне: воно не має меж за величиною, оскільки може ділитися до нескінченності, не доходячи, однак, до межі (так як ніщо не існує). Отже, будь-яке насіння може ділитися на частини все більш дрібні, які зберігають, в свою чергу, свою якість.

- ✓ Розум – рушійна сила, яка організує все
- ✓ Гомеомерії – насіння речей

Це «гомеомерії».

На початку гомеомерії – маса. Пізніше Розум (Інтелект) виробляє рух, в результаті якого з хаотичної мішанини виникає впорядкована суміш; з неї і виникають всі речі. Переважання того чи іншого насіння визначає відмінність речей одна від одної. Саме тому «Все – в усьому».

✓ «Усі інші речі мають частини інших речей, тільки Розум необмежений, незалежний і не змішаний з жодною з речей, а залишається один в собі. Адже якби він не був в собі, а був змішаним з іншим, брав би участь у всьому. ... лише один в собі має він силу над іншими».

«Нічого не можна цілком дізнатися, нічому не можна цілком навчитися, ні в чому не можна цілком упевнитися»

✓ «І в універсальному обертанні присутній вищий Розум, що дає імпульс обертанню. І всі речі, формуючись через складання, а також через розкладання і розрізнення, впізнаються Розумом як ті, що будуть, так ті, що були, яких вже немає, все наявне в розпорядженні Розуму, що йде від зірок, місяця, сонця і будь-якої частини ефіру, їм оформленого. Обертаючись, формується все відділенням розсіяного від щільного, холодного від гарячого, темного від світлого, вологого від сухого ... »

Anaxagoras

500 B.C. – 428 B.C.

The ancient Greek philosopher, mathematician and astronomer
The founder of the Athens school of Philosophy

Fragments of his discourse “On Nature” are unknown.

Nothing dies and borns, but everything is a consequence of the processes of connection and separation.

But “seeds”, elements that are as many as qualities, seeds of shapes, colours, tastes, are

*“In every thing
there is a part of
any other
thing.”*

something that really is, that gives life and death to everything else. These seeds are the essence of the data, are not subjected to mutations and transformations. These seeds are infinite not only in number, taken in their complexity (infinite quality), but each of them individually is also infinite in quantative terms: they have no boundaries in size, because they can be devided to the infinity without reaching the limit (since nothing exists). Therefore, any seed can be devided into smaller and smaller parts, which in turn retain their quality. It is called “homeomerism.”

Mass stands at the beginning of the homeomerism. Later, a certain Mind (Intellect) produces movement, as a result, an ordered mixture arises from the chaotic mess, and from this mixture all other things arise. one or another seed determines the the difference of things. That’s why “verything is in everything”.

- ✓ Mind is the driving and organising force
- ✓ Homeomeria – the seeds of all things

*“Nothing can be
fully discovered,
nothing can be
fully learned,
nothing can be
fully made
certain”*

The predominance of

- ✓ *“All other things have a portion of everything, but Mind is infinite and self-ruled, and is mixed with nothing but is all alone by itself.”*
- ✓ *“And there is a higher Mind in the universal rotation, that gives an impulse to the rotation. And all things, being formed through addition, as well as through decomposition and distinction, are recognized by the ming as those that will be, as well as those that were and which no longer exist, that is available to the Mind, coming from the stars, the moon, the sun and any part of the ether is desined by it. Revolving, everything is formed by the separation of scattered from dense, cold from hot, dark from light, wet from dry...”*

Анаксагор

500 г. до н.э. – 428 г. до н.э.

Древнегреческий философ, математик и астроном
Основоположник афинской философской школы

Известны фрагменты его трактата «О природе»

Никакая вещь не умирает и не рождается, но все есть следствие процессов соединения и разделения.

Но то, что действительно есть, что дает жизнь и смерть всему остальному – есть «семена», элементы, коих столько же, сколько и качеств; семена форм, цветов, вкуса любого рода, бесконечно разнообразны. Эти семена суть изначально данные, не подлежат мутациям и трансформациям. Эти семена бесконечны не только числом, взятые в их сложности (бесконечного качества), но также

«В каждой вещи есть часть каждой другой вещи».

бесконечно каждое из них в отдельности в количественном отношении: они не имеют границ по величине, поскольку могут делиться до бесконечности, не доходя, однако, до предела (так как ничто не существует). Стало быть, любое семя может делиться на части все более мелкие, сохраняющие, в свою очередь, свое качество. Это «гомеомерии».

В начале гомеомерии – масса. Позже некий Ум (Интеллект) производит движение, в результате которого из хаотической мешанины возникает упорядоченная смесь; из нее и возникают все вещи. Преобладание того или иного семени определяет отличие вещей друг от друга. Именно поэтому «Все – во всем».

- ✓ Ум – движущая и организующая сила
- ✓ Гомеомерии – семена вещей.

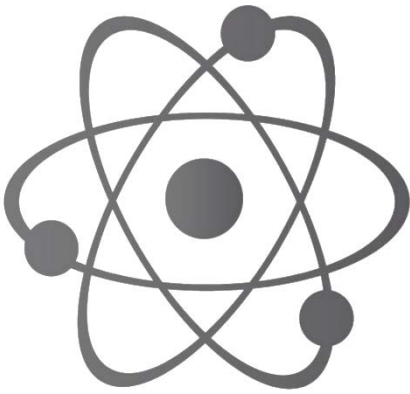
«Ничего нельзя вполне узнать, ничему нельзя вполне научиться, ни в чем нельзя вполне удостовериться»

✓ «Все другие вещи имеют части других вещей, только Ум неограничен, независим и не смешан ни с одной из вещей, а остается один в себе. Ведь если бы он не был в себе, а был в смешении с другими, участвовал бы во всем. ... лишь один в себе имеет он силу над остальными».

✓ *«И в универсальном вращении присутствует высший Разум, дающий импульс вращению. И все вещи, формируясь через сложение, а также через разложение и различение, узнаются Разумом как те, что будут, так те, что были, коих уже нет, всё имеющееся в распоряжении Разума, идущее от звезд, луны, солнца и любой части эфира, им оформленного. Вращаясь, формируется все отделением рассеянного от плотного, холодного от горячего, темного от светлого, влажного от*

Атомізм – філософська концепція, яка стверджує, що світ складається з найменших часток, які не діляться на ще менші.

Головну ідею атомістів можна виразити висловом «все складне є поєднанням простих часток».

Atomism is a philosophical concept, stating that the world consists of tiny particles that can no longer be divided into smaller parts.

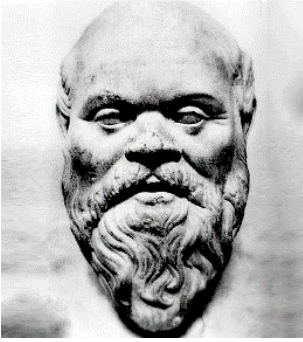
The main idea of atomism can be reduced to the thesis “everything complicated consists of simple parts.”

Атомизм – философская концепция, утверждающая, что мир состоит из мельчайших частиц, уже не поддающихся делению на еще более мелкие частицы.

Основную идею атомизма можно свести к тезису «все сложное состоит из простых частей».

Левкіпп

бл. 500 – бл. 440 рр. до н.е.

Давньогрецький філософ,

вважається основоположником атомістики

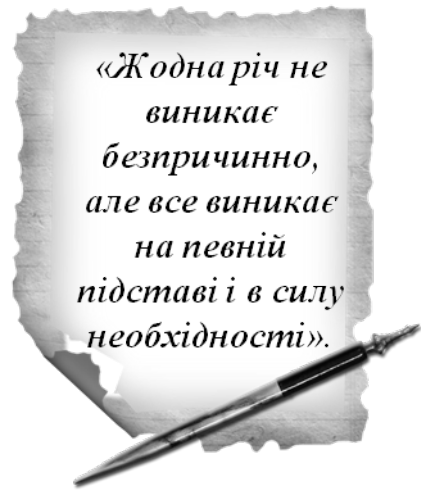
Йому приписують дві роботи:
«Великий діакосмос» і
«Про розум».

Запропонував три нових поняття: абсолютна порожнеча, атом і механічна необхідність.

Атом – неподільна частка матерії. Атоми рухаються в порожнечі і розрізняються між собою лише формою і величиною. Вони неподільні, незмінні та не мають якості. Коли вони стикаються і зчіплюються, то утворюються різні речі. Рухаючись в порожнечі, атоми породжують вихори, які є причинами світів. Окремі скупчення атомів під впливом руху розігриваються, в результаті чого утворюються небесні тіла.

Всі природні процеси підпорядковані необхідності та закономірні.

Встановив закон причинності та закон достатньої підстави. Погляди Левкіппа в основному збігаються з поглядами Демокрита.

*«Жодна річ не
виникає
безпричинно,
але все виникає
на певній
підставі і в силу
необхідності».*

Leucippus

c. 500 – c. 440 B.C.

The ancient Greek philosopher,

is considered to be the founder of atomism.

He is credited with two works:

“The Great World-System or the Great Order of the Universe” and
“On Mind.”

Introduces three new concepts: absolute vacuum, atom and mechanical necessity.

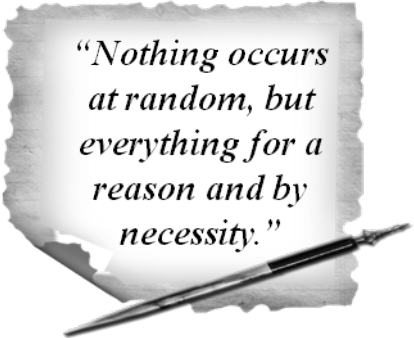
The atom is an indivisible particle of matter. Atoms move in emptiness and differ only in form and size. They are indivisible, unchangeable and qualityless. When they collide and interlock, various things are formed. Moving in the emptiness, the atoms generate vortices, which are the causes of the worlds. Separate clusters of

atoms under the influence of motion are heated, resulting in the formation of celestial bodies.

All natural processes are subjects to necessity and are regular.

Was the first to establish the law of causality and the law of sufficient reason.

The views of Leucippus largely coincide with the views of Democritus.

“Nothing occurs at random, but everything for a reason and by necessity.”

Левкипп

ок. 500 – ок. 440 гг. до н.э.

Древнегреческий философ,

считается основоположником атомистики.

Ему приписывают две работы:

«Великий диакосмос» и

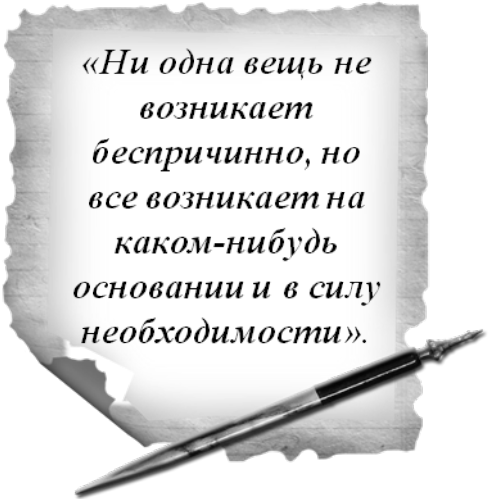
«Об уме».

Ввел три новых понятия: абсолютная пустота, атом и механическая необходимость.

Атом – неделимая частица материи. Атомы движутся в пустоте и различаются между собой лишь формой и величиной. Они неделимы, неизменны и бескачественны. Когда они сталкиваются и сцепляются, то образуются различные вещи. Двигаясь в пустоте, атомы порождают вихри, являющиеся причинами миров. Отдельные скопления атомов под влиянием движения разогреваются, в результате чего образуются небесные тела.

Все природные процессы подчинены необходимости и закономерны.

Установил закон причинности и закон достаточного основания. Взгляды Левкиппа в основном совпадают с воззрениями Демокрита.

«Ни одна вещь не возникает беспричинно, но все возникает на каком-нибудь основании и в силу необходимости».

Демокріт

бл. 460 – 370 рр. до н.е.

Давньогрецький філософ.

Один з перших представників атомізму.

Прізвисько – «філософ, який сміється».

Головні праці: «Великий і малий світоустрій»,
«Про розум»,
«Про природу», «Про почуття».

Всього – близько 70.

Побудував першу цілісну філософську систему, яка включає вчення про атомарність буття, теорію пізнання, вчення про походження космосу, про душу, етику.

Засновник атомістичного матеріалізму, визнавав наявність двох першоначал: атомів і порожнечі. Світ – система атомів у порожнечі. Існують лише атоми і порожнеча, все інше – в думці.

питання буття,
матеріалістичний підхід
до розуміння світу,
вчення про атоми,
вчення про пізнання,
критика чуттєвих
методів пізнання,
проблеми етики
(питання
справедливості,
чесності, гідності
людини)

Атоми – неподільне одиничне начало, частка речовини, яка володіє істинним буттям, не руйнується та не виникає.

Буття цілокупно, не ділиться на частини. Небуття існує, але не має всеосяжного характеру. Буття ділиме, але не до нескінченності, а до неподільних далі частинок – атомів. Атоми нескінченно малі, непроникні, різні за формою і розміром. Вони не були колись створені і ніколи не зникнуть, бо буття вічне і не переходить в небуття.

Атоми мають властивість руху від природи, рух – спосіб існування атомів. Рух виступає основним джерелом розвитку.

Порожнеча – це вакуум (нескінченний простір), де рухається нескінченна кількість атомів, які складають буття.

Розмежував в пізнанні чуттєве та розумове. Чуттєве пізнання пояснював витоком атомів з об'єктів, які сприймаються (атоми досягають людських органів відчуття). Почуття не завжди дають правильне та достовірне знання. Чуттєве пізнання – «темне», воно неістинне. Справжньою формою пізнання виступає лише пізнання за допомогою міркувань.

Пізнання – це осягнення причин подій.

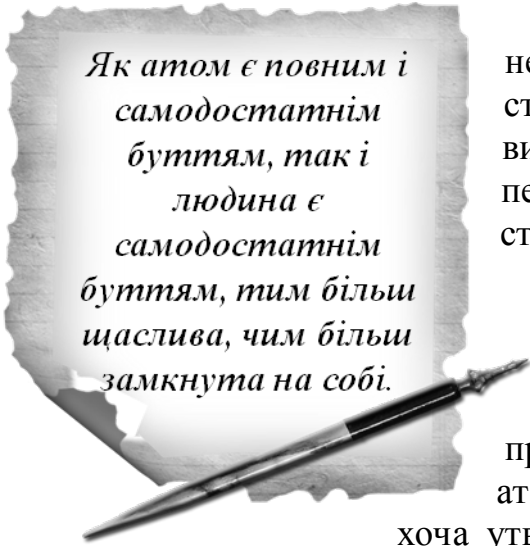
Все зло та нещастя відбуваються з людиною через відсутність необхідного знання. Позбутися проблем можна шляхом придбання знання.

Походження ідей, історичний прогрес науки, мистецтва та релігії пояснює потребами людини.

Відкидає випадковість: випадковим здається лише те, причини чого

невідомі.

Визнає вічність світу в часі та його нескінченність в просторі.

*Як атом є повним і
самодостатнім
буттям, так і
людина є
самодостатнім
буттям, тим більш
щаслива, чим більш
замкнута на собі.*

Дотримувався ідеї множинності світів і їх неоднорідності. Світи знаходяться на різній стадії розвитку – одні тільки виникають у вигляді атомарних вихорів, інші вже перебувають в розквіті, треті гинуть, стикаючись один з одним.

Розмежовує живе і неживе. Вводить поняття одухотвореності.

Душа атомарна за своєю будовою, її атоми мають сферичну форму і вогняну природу. Людська душа відрізняється тим, що її атоми чергуються з атомами тіла. Вона смертна,

хоча утворюють її атоми вічні: тіло вмирає, а атоми

душі розсіюються в просторі.

Проводить аналогію між людським організмом і космосом. Стосовно людини вперше вжив слово «мікрокосм».

Боги теж не вічні. Вони можуть впливати на людину позитивно або негативно, подаючи їй знаки.

Методологічним принципом виступає принцип ізономії (буквальний переклад з грецької: рівність усіх перед законом), який формулюється таким чином: якщо те чи інше явище можливе і не суперечить законам природи, то необхідно припустити, що в безмежному часі та на безмежному просторі воно або колись вже було, або коли-небудь настане: в нескінченності немає межі між можливістю та існуванням. Цей принцип ще називають принципом відсутності достатніх підстав: немає жодних підстав для того, щоб якийсь тіло або явище існувало саме в такій, ніж у будь-якій іншій формі. Тому якщо якийсь явище може відбуватися в різних видах, то всі ці види існують в дійсності.

З принципу ізономії виникає кілька висновків:

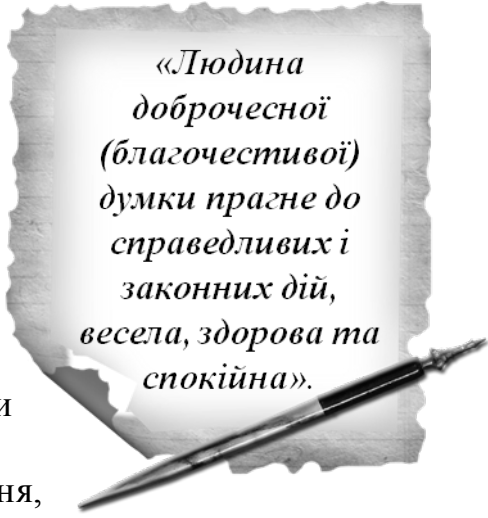
1) існують атоми будь-яких форм і розмірів (навіть розміром з цілий світ);

2) всі напрямки і всі точки у Великій Порожнечі рівноправні;

3) атоми рухаються у Великій Порожнечі в будь-яких напрямках з будь-якими швидкостями.

Рух сам по собі не потребує пояснення, причину потрібно шукати тільки для зміни руху.

Найкращою формою державного устрою вважав народовладдя (демократію), яке зберігається тільки завдяки високим моральним якостям громадян. Ці якості виникають і зміцнюються в процесі виховання і навчання.

*«Людина
доброчесної
(благочестивої)
думки прагне до
справедливих і
законних дій,
весела, здорова та
спокійна».*

Розвиває розуміння міри. Міра – це відповідність поведінки людини власним природним можливостям і здібностям.

Вища насолода людини – у звільненні від усього чуттєвого та випадкового, в спокійній ясності духу.

Метою людського життя є добрий настрій, коли людина не підвладна дії пристрастей і страхів.

Основним засобом етичного виховання Демокрит вважав переконання.

*«Прекрасне досягається шляхом вивчення
та великих зусиль, погане засвоюється
саме собою, без зусиль».*

Democritus

c. 460 – 370 B.C.

The ancient Greek philosopher.

One of the first representatives of atomism.

Sometimes known as the “Laughing Philosopher.”

The main works: “The Great and Little World System”,
“On Nature”, “On Feelings.”

In all he wrote about 70 works.

He constructed the first integral philosophical system, which included the theory of the atomicity of being, the theory of knowledge, the theory of the origin of the cosmos.

The founder of atomistic materialism, recognized the existence of two original beings – atoms and void. The world is a system of atoms in the void. Nothing exists except atoms and empty space, everything else is opinion.

Atoms are an indivisible single beginning, the particle of substance, possessing true being, that do not decay and arise.

Being is whole, and does not divide into parts. Non-being exists, but does not have comprehensive character. Being is divisible, not to infinity but to further indivisible particles – atoms.

Atoms are infinitely small, impenetrable, different in shape and size. They have not been created and will not disappear, because being is internal and does not pass into

the matter of being,
materialistic approach
to the world
understanding,
doctrine about atoms,
doctrine about
cognition,
criticism of sensory
methods of knowledge,
ethics problems

non-being.

Atoms have the property of motion, motion is the way in which atoms exist. The movement is the main source of development.

He represented emptiness as a vacuum (infinite space), where an infinite number of atoms, that constitute being, moves.

Delimited sensual and rational side in knowledge. He explained sensory cognition by the expiration of atoms from perceived objects (atoms reach the human senses). Feelings do not always give correct and reliable knowledge. Cognition by means of the senses he called “dark”, not true. The only true form of knowledge is knowledge by reasoning.

Cognition is a comprehension of the events’ causes.

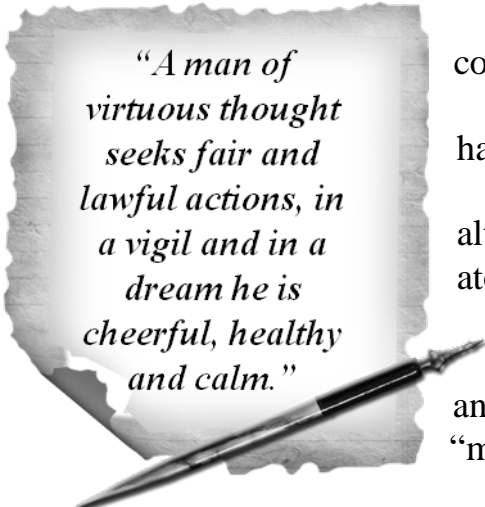
All evil and unhappiness happens to a person due to the lack of necessary knowledge. Problem solving lies in acquiring knowledge.

The origin of ideas, historical progress in the field of science, art and religion explains the necessity, human needs.

Rejected randomness: things seem to us random, because we do not know their reasons.

Recognized the eternity of the world in time and its infinity in space.

He followed the idea of multiplicity of words and their heterogeneity. The worlds are at the different stages of development – some appear in the form of atomic vortices, others are already in full bloom, others are dying, colliding with each other.

*“A man of
virtuous thought
seeks fair and
lawful actions, in
a vigil and in a
dream he is
cheerful, healthy
and calm.”*

Delimited alive and non-alive. Introduced the concept of animation.

The soul is atomic by its structure, its atoms have a spherical shape and fiery nature.

The human soul differs by the fact, that its atoms alternate with the body atoms. It is mortal, although the atoms, that form it, are eternal: the body dies and the soul atoms are scattered in space.

Draw an analogy between the human body and the cosmos. For the first time he used the word “microcosm” for human.

Gods are not eternal too. They can influence a person beneficially or maliciously, give him signs.

Methodological principle – the principle of isonomy, which is formulated as follows: if this or that phenomenon is possible and does not contradict the law of nature, then it must be assumed that in infinite time and in infinite space it has already taken place, or some day it will: there is no boundary between the possibility and existence in infinity. This principle is also called the principle of the lack of sufficient reason: there is no reason for any body or phenomenon to exist in such a form, rather than in any other. This implies, in particular, that if a phenomenon can occur in different forms, then all these types actually exist.

Several conclusions emerge from the principle:

1) there are atoms of all shapes and sizes (including the size of a whole world);

2) all directions and all points in the Great Emptiness are equal;

3) the atoms move in the Great Emptiness in any direction at any speed.

The movement itself does not need any explanation, the reason should be sought only to change the movement.

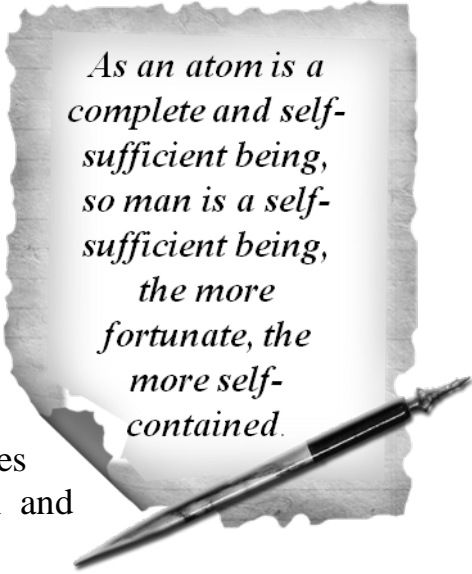
Democracy was considered to be the best form of government, that was maintained only due to the high moral qualities of citizens. These qualities arise and get stronger in the process of education and training.

Developed the notion of measure. Measure is a compliance of human behavior with his natural abilities and capabilities .

Man's supreme bliss is in liberation from all that is sensual and casual, in calm clarity of spirit.

The purpose of human life is a good frame of mind, in which a person is not subjected to the action of passion and fear.

Democritus believed the conviction the main mean of ethical education.

As an atom is a complete and self-sufficient being, so man is a self-sufficient being, the more fortunate, the more self-contained.

“Beautiful objects are wrought by study through effort, but ugly things are reaped of their own accord, without hard work.”

Демокрит

ок. 460 – 370 гг. до н.э.

Древнегреческий философ.

Один из первых представителей атомизма.

Прозвище – «Смеющийся философ».

Основные работы: «Большой и малый мирострой», «Об уме», «О природе», «О чувствах».

Всего – около 70.

Построил первую целостную философскую систему, включавшую учение об атомарности бытия, теорию познания, учение о происхождении космоса, о

душе, этику.

Основоположник атомистического материализма, признавал наличие двух первоначал: атомов и пустоты. Мир – система атомов в пустоте. Существуют лишь атомы и пустота, все остальное – в мнении.

вопросы бытия,
материалистический подход
к пониманию мира,
учение об атомах;
учение о познании;
критика чувственных
методов познания;
проблемы этики
(вопросы о справедливости,
честности, достоинстве
человека)

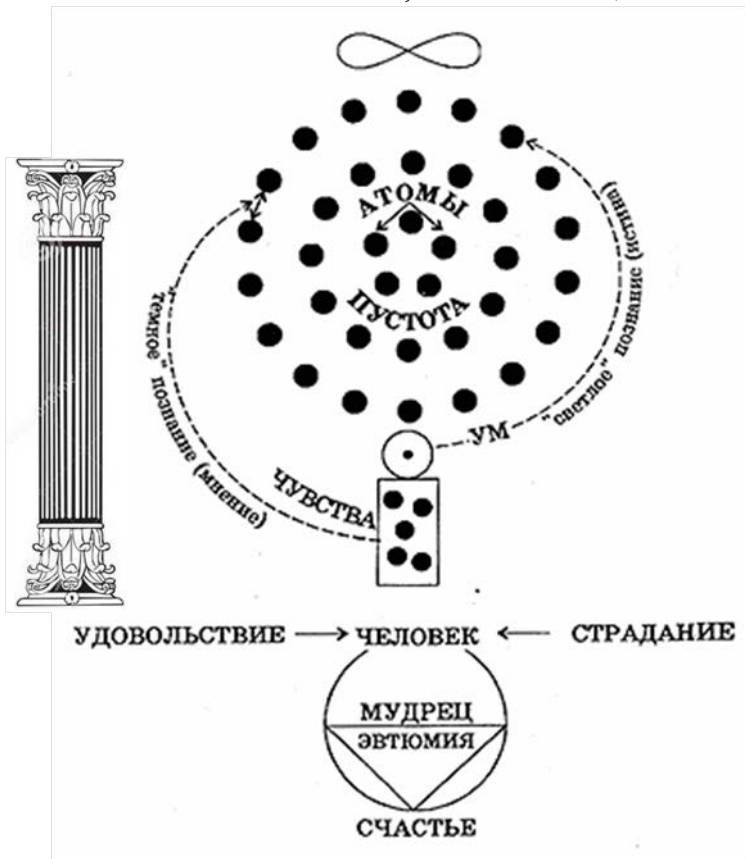

Атомы – неделимое единичное начало, частица вещества, обладающая истинным бытием, не разрушающееся и не возникающее.

Бытие целокупно, не делится на части. Небытие существует, но не имеет всеобъемлющего характера. Бытие делимо, но не до бесконечности, а до неделимых далее частиц – атомов. Атомы бесконечно малы, непроницаемы, различны по форме и величине. Они не были когда-то созданы и никогда не исчезнут, потому что бытие вечно и не переходит в небытие.

Атомы обладают свойством движения от природы, движение – способ существования атомов. Движение выступает основным источником развития.

Пустоту представлял как вакуум (бесконечное пространство), где движется бесконечное количество атомов, составляющих бытие.

Разграничил в познании чувственную и рассудочную стороны. Чувственное познание он объяснял истечением атомов из воспринимаемых

объектов (атомы достигают человеческих органов чувств). Чувства не всегда дают правильное и достоверное знание. Познание при помощи чувств он называет «темным», оно не истинно. Подлинной формой познания выступает лишь познание при помощи рассуждений.

Познание есть постижение причин событий.

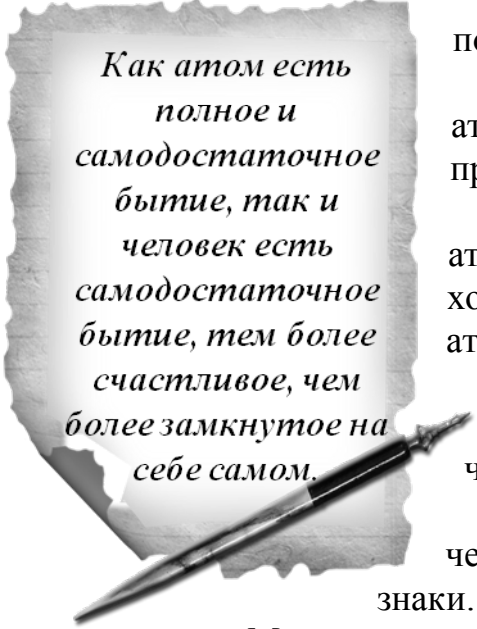
Все зло и несчастье происходят с человеком из-за отсутствия необходимого знания. Устранение проблем лежит в приобретении знаний.

Происхождение идей, исторический прогресс в области наук, искусства и религии объясняет нуждой, потребностями человека.

Отвергает случайность: случайным кажется лишь то, причины чего неизвестны.

Признает вечность мира во времени и бесконечность его в пространстве.

Придерживался идеи множественности миров и их неоднородности. Миры находятся на различной стадии развития – одни только возникают в виде атомарных вихрей, другие уже пребывают в расцвете, третьи гибнут, сталкиваясь друг с другом.

*Как атом есть
полное и
самодостаточное
бытие, так и
человек есть
самодостаточное
бытие, тем более
счастливое, чем
более замкнутое на
себе самом.*

Разграничивал живое и неживое. Вводит понятие одушевленности.

Душа атомарна по своему строению, ее атомы имеют сферическую форму и огненную природу.

Человеческая душа отличается тем, что ее атомы чередуются с атомами тела. Она смертна, хотя образующие ее атомы вечны: тело умирает, а атомы души рассеиваются в пространстве.

Проводил аналогию между человеческим организмом и космосом. Применительно к человеку впервые употребил слово «микрокосм».

Боги тоже не вечны. Боги могут влиять на человека благотворно или зловредно, подавать ему знаки.

Методологический принцип – принцип изономии (буквальный перевод с греческого: равенство всех перед законом), который формулируется следующим образом: если то или иное явление возможно и не противоречит законам природы, то необходимо допустить, что в беспредельном времени и на беспредельном пространстве оно либо когда-то уже имело место, либо когда-нибудь наступит: в бесконечности нет границы между возможностью и существованием. Этот принцип ещё называют принципом отсутствия достаточного основания: нет никакого основания для того, чтобы какое-то тело или явление существовало скорее в такой, чем в какой-либо другой форме. Отсюда следует, в частности, что если какое-то явление в принципе может происходить в различных видах, то все эти виды существуют в действительности.

Из принципа изономии проистекает несколько выводов:

- 1) существуют атомы любых форм и размеров (в том числе размером с целый мир);
- 2) все направления и все точки в Великой Пустоте равноправны;
- 3) атомы двигаются в Великой Пустоте в любых направлениях с любыми скоростями.

Движение само по себе не нуждается в объяснении, причину нужно искать только для изменения движения.

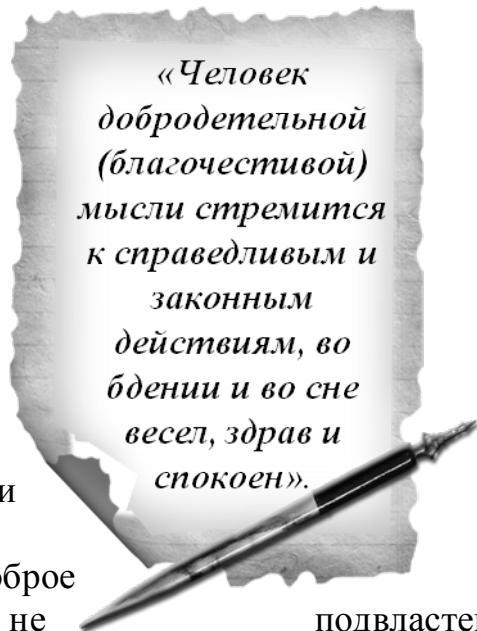
Наилучшей формой государственного устройства считал народовластие (демократию), которое сохраняется только благодаря высоким нравственным качествам граждан. Эти качества возникают и укрепляются в процессе воспитания и обучения.

Развивает понятие меры. Мера – соответствие поведения человека его природным возможностям и способностям.

Высшее блаженство человека – в освобождении от всего чувственного и случайного, в спокойной ясности духа.

Цель человеческой жизни – доброе расположение духа, при котором человек не подвластен действию страстей и страха.

Основным средством этического воспитания Демокрит считал убеждение.

«Прекрасное постигается путем изучения и больших усилий, дурное усваивается само собой, без труда».

Софісти (від грецького – «мудрі, знавці») – група давньогрецьких просвітників, які навчали риториці – різним прийомам доведення та спростування, мистецтву дискусії. Їх можна назвати професійними філософами, оскільки софісти вчили логіці, ораторському мистецтву та іншому за гроші.

Особливу увагу приділяли вмінню переконувати та доводити будь-які положення (навіть неправдиві).

Особливості філософії софістів:

- ✓ перехід від натурфілософської проблематики до проблем людини, суспільства, повсякденності;
- ✓ заперечення старих норм і досвіду минулого, критичне ставлення до релігії;
- ✓ визнання людини «мірою всіх речей»: вільною та незалежною від природи;
- ✓ створення передумов виникнення формальної логіки;
- ✓ сприяли розвитку європейського стилю мислення;
- ✓ прагнення озброїти сильну особистість знаннями, необхідними для політичної або інтелектуальної боротьби.

Змінили суспільні цінності: інтелектуальна діяльність замінює спорт, а культурним героєм стає не Геракл, а вчитель-мудрець. Красу мовлення оцінювали за її витонченістю, яскравістю та надмірністю.

Софісти не створили єдиного філософського вчення, але викликали інтерес до критичного мислення й людської особистості.

Sophists (from the Greek language – “wise men, experts”) – a group of ancient Greek enlighteners who taught primarily rhetoric – various types of reception and refutation, the art of wrangling and winning in it. They can be also called professional philosophers, because sophists taught for a fee logic, oratory, and other disciplines to those who wish.

Particular attention was paid to the ability to persuade and prove any point of view (even incorrect).

Features of their philosophy:

- ✓ the turn from natural philosophical problems to man, society and everyday problems;
- ✓ the denial of old norms and past experiences, critical attitude to religion;
- ✓ man was considered to be “the measure of all things”: free and independent of nature;
- ✓ creation of prerequisites for the emergence of formal logic;
- ✓ contributed the development of the European style of thinking;

✓ the desire to equip a strong personality with the knowledge necessary for a political or intellectual struggle.

Changed the social values: intellectual activity supplanted sport, and the cultural hero is not Hercules, but the sage teacher. The beauty of speech was judged by its sophistication, brightness and excessiveness.

Sophists did not create a single philosophical doctrine, but they aroused interest in philosophy, critical thinking and the human person.

Софисты (в пер. с греческого – «мудрецы, знатоки») – группа древнегреческих просветителей, которые учили прежде всего риторике – различным приемам доказательства и опровержения, искусству вести спор и побеждать в нем. Их можно назвать профессиональными философами, поскольку софисты за плату обучали желающих логике, ораторскому искусству и другим дисциплинам.

Особенное внимание уделяли умению убеждать и доказывать любые положения (даже неверные).

Особенности философии софистов:

✓ поворот от натурфилософской проблематики к человеку, обществу и проблемам повседневности;

✓ отрицание старых норм и опыта прошлого, критическое отношение к религии;

✓ признание человека «мерой всех вещей»: свободным и независимым от природы;

✓ создание предпосылок возникновения формальной логики;

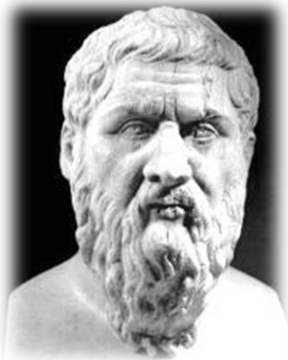
✓ способствовали развитию европейского стиля мышления;

✓ стремление вооружить сильную личность знаниями, необходимыми для политической или интеллектуальной борьбы.

Изменили общественные ценности: интеллектуальная деятельность вытесняет спорт, а культурным героем становится не Геракл, а учитель-мудрец. Красоту речи оценивали по ее изощренности, яркости и чрезмерности.

Софисты не создали единого философского учения, но они пробудили интерес к философии, критическому мышлению и человеческой личности.

Протагор

бл. 480 – 410 рр. до н.е.

Головний твір: «Антилогії».

Інші роботи: «Наука суперечки»,
«Про первинний порядок речей»,
«Про державу», «Про суще» та ін.

«Навколо кожної речі є два аргументи, що суперечать один одному», можливо наводити докази та послідовно їх анулювати, тобто потрібно «вчити критиці та вмінню обговорювати, вести суперечку, організувати турнір доводів проти доводів».

практичні навички риторики,
ведення суперечки,
містечтво переконання

Все відносно: немає абсолютної істини та абсолютних моральних цінностей, блага.

Буття постійно змінюється. Мінливість є головною характеристикою матеріального світу. Змінюється все: і об'єкт, і суб'єкт пізнання.

Кожна річ містить в собі протилежності. Тому все є істинним. Оскільки речі змінюються, переходять у свою протилежність та містять протилежності в собі, то про одну й ту самі річ можна висловлювати протилежні судження – й обидва судження будуть істинними. Тому істини як такої, об'єктивної істини не існує.

Мудрець – той, хто розуміє корисність відносного, оптимального.

Про Богів говорив: «я не маю можливості стверджувати ні того, що вони є, ні того, що їх немає».

Майстер софізмів – формально логічних суджень, які призводять до безглуздя.

*«Чим більше добра, тим краще.
Ліки – добро.
Значить,
потрібно
вживати якомога
більше ліків».*

«Людина є мірою всіх речей»

Protagoras

c. 480–410 B.C.

The main works: “Antilogy”, “On Gods”, “Truth” and many other.

“There are two arguments around any thing that contradict one another”, it is

possible to bring evidence and to annul them consistently, that is, “it is about teaching criticism and ability to discuss, argue, organize a tournament of arguments against arguments.”

Everything is relative: there is no absolute truth and there are no absolute moral values, weal.

Being is constantly changing. Variability is the main property of the material world. Everything changes: the object and the subject of knowledge.

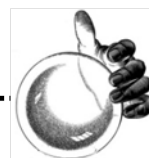
Every thing keeps opposites in itself. Therefore, everything is true. As things change, pass on into their opposite and keep opposites in themselves, it follows that the opposite judgements can be made about the same thing, and both judgements will be true. Therefore, objective truth does not exist.

A sage is one who understands the usefulness of the relative, the acceptable and the relevant, knows how to convince others and actualize useful.

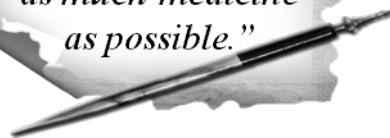
About Gods he said: “I have no opportunity to assert that they are, or that they are not.”

The master of sophism – formally logical reasoning, leading to absurdity.

practical rhetoric skills,
skills of conducting a dispute,
art of persuasion

*“The more good,
the better. The
medicine is good.
So, one should take
as much medicine
as possible.”*

“Man is the measure of all things.”

Протагор

ок. 480 – 410 до н. э.

Основное сочинение: «Антилогии».

Другие работы: «Наука спора», «О первоначальном порядке вещей», «О государстве», «О добродетелях», «О сущем» и др.

«Вокруг любой вещи есть два аргумента, противоречащих один другому», возможно приводить доказательства и последовательно их аннулировать, то есть «речь идет о том, чтобы научить критике и умению обсуждать, вести спор, организовать турнир доводов против доводов».

Все относительно: нет абсолютной истины и нет абсолютных моральных ценностей, блага.

практические навыки
риторики,
ведение спора,
искусство убеждения

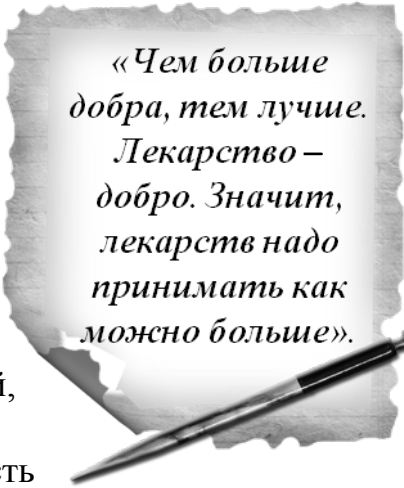
Бытие постоянно изменяется. Изменчивость является главным свойством материального мира. Изменяется все: и объект познания, и субъект.

Каждая вещь хранит в себе противоположности. Поэтому все истинно. Поскольку вещи изменяются, переходят в свою противоположность и хранят противоположности в себе, следует, что об одной и той же вещи можно высказать противоположные суждения – и оба суждения будут истинными. Поэтому истины как таковой, объективной истины, не существует.

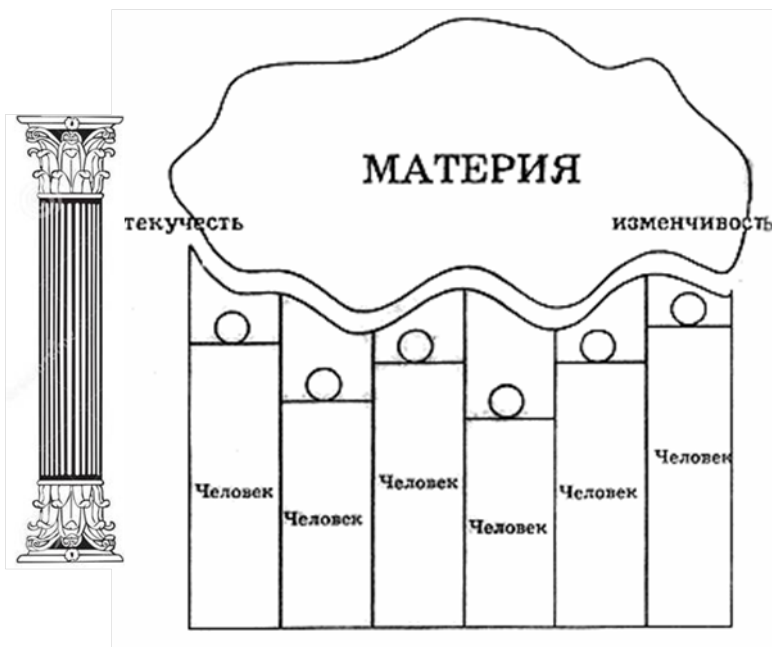
Мудрец – это тот, кто понимает полезность относительного, приемлемого и уместного, умеет убедить других в этом и актуализировать это полезное.

О Богах говорил: «я не имею возможности утверждать ни того, что они есть, ни того, что их нет».

Мастер софизмов – формально логичных рассуждений, приводящих к нелепости.

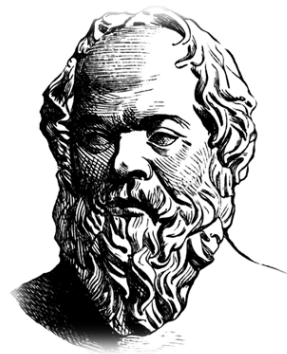
«Человек есть мера всех вещей».

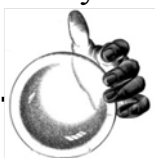
Сократ

469 р. до н.е. – 399 р. до н.е.

Принципово не записував власні думки.

Створив філософський метод – майєвтика – діалогічний спосіб народження нового знання, пошук істини через протиріччя; протиріччя та їх подолання є джерелом розвитку знання.

поняття,
їх визначення,
роль індукції,
етика,
гносеологія

Дійсна сфера існування істинного знання та мудрості – жвава бесіда з опонентами, діалог, полеміка.

Користувався методом іронії для приголомшення слухача.

Душа людини – це розум, здатність мислити та сумління, моральне начало. Душа – господиня тіла, а також інстинктів, з ним пов'язаних. Людина повинна мати владу над собою, керуючись власними чеснотами. Душа – антипод тіла: якщо тіло природне та складається з природних часток, то змістом душі є поняття. Вищими поняттями є Добро, Справедливість, Істина. Істина потрібна, щоб діяти, а дії повинні бути добродійними та справедливими. Душа допомагає людині пізнати речі, їх місце у світі, й головне – ставлення людини до інших та до самої себе.

*«Мудрість в тому,
щоб перемогти
самого себе,
неосвіченість
призводить до
поразок від самого
себе».*

«Пізнай самого себе»

Завдання виховання – навчити людину розвивати душу, яку досконалою робить добродійність.

Добродійність пов'язана з пізнанням, яке є необхідною умовою добрих вчинків, оскільки якщо не знати, що таке благо – не зможеш творити добро. Мислення необхідне для відкриття Доброго, Прекрасного та Справедливого.

Розкриває поняття щастя та можливості його досягнення. Джерело щастя знаходиться не в тілі й не в чомусь зовнішньому, а в душі. Людина щаслива тоді, коли її душа впорядкована та добродійна.

Головні чесноти: помірність (знання про те, як приборкати пристрасті), хоробрість (знання про те, як подолати небезпеку), справедливість (знання про те, як дотримуватися законів).

Переконаний у можливості раціонального осмислення та осягнення життя. Вважає, що не має право називатися мудрим, оскільки мудрим є лише Бог.

«Я знаю, що нічого не знаю»

Основне філософське питання вирішує як ідеаліст: первинним є дух, свідомість, природа – вторинна, неістотна, така, що не заслуговує на увагу філософа.

Виступає проти детермінізму давньогрецьких матеріалістів та закладає основи телеологічного світорозуміння.

Намагався підготувати якомога більше осіб, здатних займатися політичною діяльністю.

Найкращою формою держави вважає аристократію, яку визначає як владу небагатьох освічених і моральних людей. Критикує демократію та вважає її неприйнятною та аморальною формою державної влади.

Socrates

469 B.C. – 399 B.C.

He did not write down his thoughts, mainly.

Created a philosophical method, known as maieutics – the dialogical way of the birth of the new knowledge, the search for the truth through contradictions; contradictions and their overcoming in knowledge became a source of knowledge development.

The real sphere of the existence of true knowledge and wisdom is a lively conversation with opponents, lively dialogue, controversy.

concepts and their definition,
the role of induction,
ethics,
epistemology

“Wisdom is to conquer yourself, whereas ignorance leads to defeat from yourself.”

Used the method of irony to create the effect of the beneficial shock to the listener.

The human soul is the mind, the ability to think and conscience, the moral principle. The soul is the mistress of the body, as well as the instincts associated with the body. A person must seek power over himself based on his virtues. The soul is an antipode of the body: if the body is natural and consists of natural particles, then the soul has concepts by its content. Higher concepts – Good, Justice, Truth. One needs the truth to act, and actions should be virtuous and fair.

Thanks to the soul, a person knows things, their place in the world and the most importantly – the attitude of man to man, to himself.

“Know thyself”

The higher task of an educator is to teach people how to grow a soul. Virtue makes the soul moral and perfect.

Virtue is associated with knowledge, which is a prerequisite for doing good deeds, because if one does not understand the essence of good, one will not know how to act in the name of good. Virtue and reason are not in conflict with each other

Revealed the concept of happiness and the possibility of achieving it. The source of happiness is not in the body and not in something external, but in the soul, not in enjoying the things of the external material world, but in the sense of inner fulfillment. Man is happy when his soul is ordered and virtuous.

He considered moderation, courage and justice as the three main virtues.

He was convinced of the possibility of rational understanding and comprehension of life in all its manifestations, in all even dark and mystical, sides and subtle movements of the human soul and intellect.

Did not claim to be a wise man, because it befits God.

“The only true wisdom is in knowing you know nothing.”

Depriving a wise and noble person a life, the society deprives itself of wisdom and nobility, deprives itself of a stunning force, a searching, critical and disturbing thought.

Solved the main philosophical question as an idealist: spirit, consciousness is something primary for him, nature is secondary and even irrelevant, that did not worth the attention of the philosopher.

Opposed the determinism of ancient Greek materialists and outlined the basics of theological understanding of the world.

Cared to prepare as many people as possible to take up political activities.

He preferred aristocracy to all other state forms, which he defines as a power of a few knowledgeable and moral people. Criticized the democracy and considered it an unacceptable and immoral form of state power.

Сократ

469 г. до н. э. – 399 г. до н. э.

Принципиально не записывал свои мысли.

Создал философский метод – майевтика – диалогический способ рождения нового знания, поиск истины через противоречия; противоречия и их

преодоление в познании становились источником развития знания.

Действительная сфера существования истинного знания и мудрости – живая беседа с оппонентами, живой диалог, полемика.

Пользовался методом иронии для создания эффекта благотворного потрясения слушателя.

Душа человека – это разум, способность мыслить и совесть, нравственное начало. Душа – госпожа тела, а также инстинктов, связанных с телом.

Человек должен добиваться власти над собой, основываясь на своих добродетелях. Душа – антипод тела: если тело природно и состоит из природных частиц, то душа своим содержанием имеет понятия. Высшие понятия – Добро, Справедливость, Истина. Истина нужна, чтобы действовать, а действия должны быть добродетельны и справедливы. Благодаря душе человек познает вещи, их место в мире, а главное – отношение человека к человеку, к самому себе.

понятия,
их определения,
роль индукции,
этика,
гносеология

*«Мудрость
состоит в том,
чтобы победить
самого себя, тогда
как невежество
ведет к
поражению от
самого себя».*

«Познай самого себя»

Высшая задача воспитателя – научить людей возвращению души. Благой и совершенной делает душу добродетель.

Добродетель связана с познанием, являющимся необходимым условием совершения хороших поступков, потому что, не понимая сути блага, не будешь знать, как действовать во имя добра. Добродетель и разум совершенно не противоречат друг другу, так как мышление крайне необходимо для открытия Доброго, Прекрасного и Справедливого.

Раскрывает понятие счастья и возможности его достижения. Источник счастья находится не в теле и не в чем-то внешнем, а в душе, не в наслаждении вещами внешнего материального мира, а в чувстве внутренней исполненности. Человек счастлив тогда, когда его душа упорядочена и добродетельна.

Тремя основными добродетелями считал умеренность (знание, как обуздать страсти), храбрость (знание, как преодолеть опасности), справедливость (знание, как соблюдать законы).

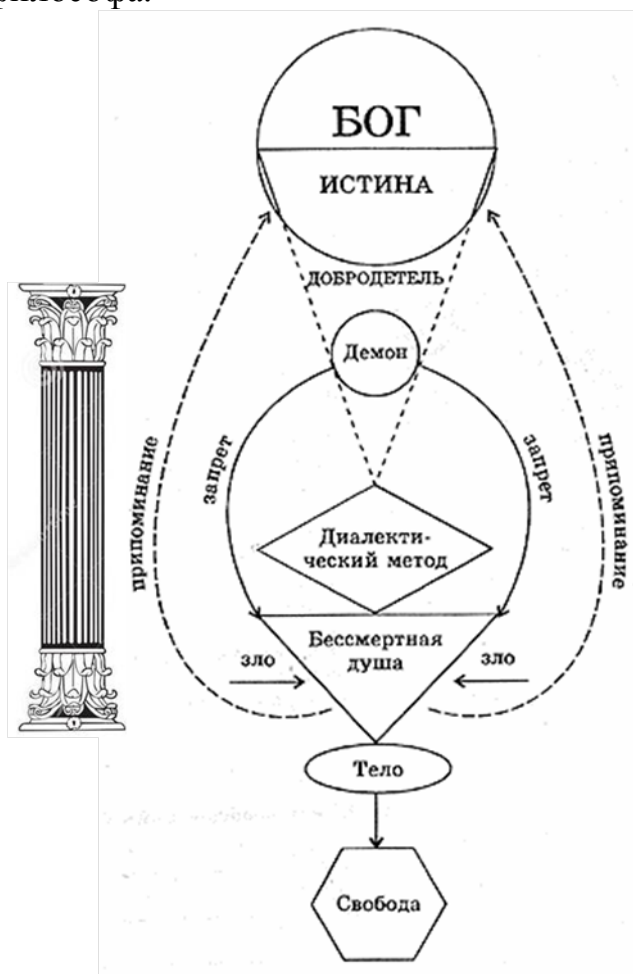
Убежден в возможности рационального осмысления и постижения жизни во всех своих проявлениях, во всех, даже темных и мистических, сторонах и тончайших движениях человеческой души и интеллекта.

Не претендует на звание мудреца, так как оно приличествует Богу.

«Я знаю, что ничего не знаю».

Лишая жизни мудрого и благородного человека, общество лишает себя мудрости и благородства, стимулирующей силы, ищущей, критической, беспокоящей мысли.

Основной философский вопрос решает как идеалист: первичным для него является дух, сознание, природа – нечто вторичное и даже несущественное, не стоящее внимания философа.

Выступает против детерминизма древнегреческих материалистов и намечает основы телеологического миропонимания.

Старался подготовить как можно больше лиц, способных приняться за политическую деятельность.

Всем другим государственным формам предпочитает аристократию, которую определяет как власть немногих знающих и моральных людей. Критикует демократию и считает ее неприемлемой и безнравственной формой государственной власти.

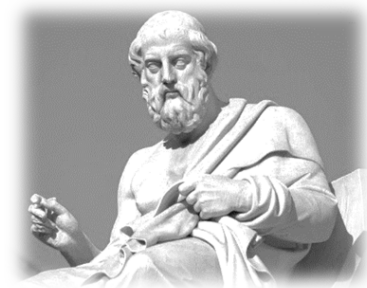

Платон

427 – 347 рр. до н.е.

Давньогрецький філософ, засновник ідеалізму.

Учень Сократа, вчитель Аристотеля.

Справжнє ім'я – Аристокл.

Платон – псевдонім,

від грецького слова – «широта»,

означає «широкий, широкоплечий».

Головні праці: «Апологія Сократа»,

25 діалогів, недіалогічні «Закони» та 13 авторських листів.

Твори Платона можна поділити на чотири групи:

1. півтора десятків діалогів; найвизначніші серед них – «Апологія Сократа», «Протагор», «Горгій», «Менон» та «Кратил».
2. твори, в яких викладено теорію Ідеї в її первинній формі: «Пир», «Федон», «Держава» та «Федр».
3. праці, які можна назвати «критичними», де Платон переглядає власну доктрину: «Теетет», «Парменід», «Софіст» та «Політик».
4. праці, які пояснюють останню форму доктрини: «Філеб», «Тимей» (з незакінченим «Критієм»), «Закони» та листи.

онтологія,
теорія пізнання,
етика,
естетика,
соціально-політична
проблематика;
ідеал держави

Буття як таке – лише абсолютні сутності, що зберігають себе безвідносно до простору та часу. Абсолютні сутності – це ідеї (ейдоси). Ідеї безтілесні, їх можна осягнути розумом, вони постійні, вічні та мають більш істинне існування, ніж почуттєві речі. Ідея – це виток речі, її праобраз.

Буття розпадається на декілька сфер, родів буття, між якими існують досить складні відносини: світ ідей, вічний та справжній; світ матерії, також вічний та самостійний; світ речей, які можна сприйняти органами чуття – світ речей, які виникають та гинуть, світ тимчасових явищ (а тому він «несправжній», порівняно з ідеями). Будь-яка річ є лише відображенням своєї ідеї, може прагнути до неї, але ніколи не досягне її. Поділ світу на світ речей та світ ідей описано в міфі про печеру. Печера – алегорія світу, в якому живуть люди.

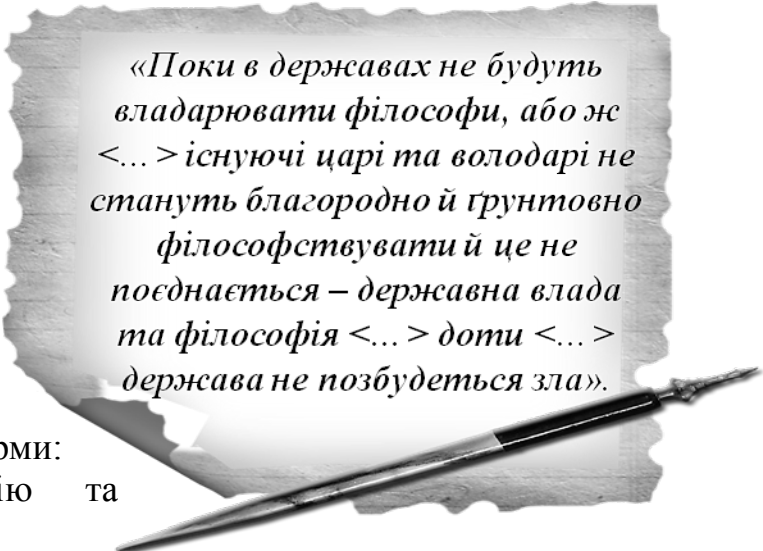
Єдиний шлях до розуміння світу та його законів – пізнання світу ідей.

Бог існує. Він є космічним Розумом.

Соціальна справедливість буде тоді, коли вона оселиться в душі кожної людини, кожного стану.

Розробив модель «ідеальної» держави. Держава виникла завдяки волі Всевишнього – Бога, носія ідеї та творця космосу. Керувати ідеальною державою повинні філософи.

Ідеальною формою державного правління вважав аристократію, якій протиставив чотири неправильні форми: тимократію, олігархію, тиранію та демократію.

«Поки в державах не будуть владарювати філософи, або ж <...> існуючі царі та володарі не стануть благородно й ґрунтовно філософствувати й це не поєднається – державна влада та філософія <...> доти <...> держава не позбудеться зла».

«Немає людської душі, яка б витримала спокусу владою».

Політика – це мистецтво, що потребує певного знання та вміння управляти людьми.

Тіло смертне. Душа безсмертна та складається з розумної, пристрасної та тої, що прагне, частин. Розумна частина душі – пастор отари, вольова – пси, які знаходяться поряд та допомагають управляти отарою. Нерозумна, пристрасна частина душі – це отара, добродійність якої полягає в підкоренні пастирю та псам.

Сутність людини – в її вічній і безсмертній душі, яка вселяється в тіло при народженні. Тому головною турботою людини є піклування про душу.

Теорія пізнання – це теорія спогадів, якими керує розум або розумна частина душі. Людина отримує істинне знання тоді, коли душа пригадує те, що вона вже знає.

«Основою всякої мудрості є терпіння».

Філософія Платона змінювалась з плином часу. Його праці – це етапи внутрішньої подорожі філософа.

Всю філософську діяльність Платона можна поділити на три періоди: учнівство (сократівський період), подорож (період впливу Геракліта та елейської школи) та викладання (піфагорійський період).

«В своїх негараздах люди схильні звинувачувати долю, богів і все, що завгодно, але тільки не самих себе».

«Хороша людина та, яка
здатна платити іншому
добром».

«Наді – сні тих, хто не
спить».

«Ніхто не стає хорошою
людиною випадково».

«Повна неосвіченість – не
найбільше зло:
накопичення погано
засвоєних знань ще
гірше».

«Піклуючись про щастя
інших, ми знаходимо
власне».

«Кожен повинен займатися своєю
справою – це і буде справедливістю»

Plato

427 – 347 B.C.

The ancient Greek philosopher, the founder of idealism
A student of Socrates and a teacher of Aristotle

The real name was Aristocles. The name Plato was an alias.

The main works: “Socrates’ Apology”,
25 authentically identified dialogues,
nondialogical “Laws”, and 13 copyright letters.

The works of Plato can be divided into four groups:

1. consists of a dozen dialogues, the most significant of them – “Socrates’ Apology”, “Protagoras”, “Gorgias” and “Meno.”
2. works, where the theory of the idea is stated in its original form: “Republic”, “Phaedo.”
3. works that could be called “critical”, where Plato is reviewing his doctrine, showing that there should be made some changes: “Parmenides”, “Sophist”, “Statesman.”
4. works, setting the doctrine in its latest form: “Philebus”, “Timaeus”

Being in the true sense is only absolute entities, preserving themselves regardless of space and time. Absolute entities are ideas (eidos). Ideas are incorporeal and intelligible, they are constant, eternal and possess more true existence than sensual things.

Being is divided into several spheres, kinds of being, between which there are quite complex relations: the world of ideas, eternal and authentic; the world of matter, as eternal and independent as the first world; the world of material, sensually perceived objects is the world of the arising and mortal things, the world of temporary phenomena (and therefore it is “not real” in comparison with ideas). Any thing is only a reflection of

ontology,
theory of knowledge,
ethics,
aesthetics,
social and political
issues,
the ideal of the state

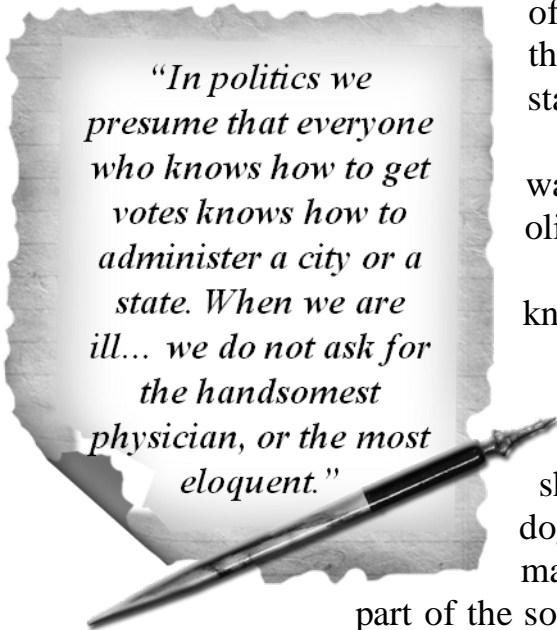

its idea, it may strive for it, but it will never reach it. The Plato's myth about the cave is an illustration of the division of the world into the world of things and the world of ideas. The cave is an allegory of the world in which people live.

The only way to understand the world and its laws is to know the world of ideas.

Social justice will be then, when it is inside the soul of every person, every estate.

Developed the model of "ideal" state. The state owes its emergence to the will of God, the bearer of the idea and the creator of the cosmos. Philosophers should rule in an ideal state.

"In politics we presume that everyone who knows how to get votes knows how to administer a city or a state. When we are ill... we do not ask for the handsomest physician, or the most eloquent."

The ideal form of government, aristocracy was opposed by four irregular forms: timocracy, oligarchy, tyranny and democracy.

Politics is an art that requires certain knowledge and skills to manage people.

The body is mortal. The soul is immortal and consists of intelligent, violent and thirsty parts. The rational part of the soul is the shepherd of the flock, the strong-willed part is the dogs accompanying the shepherd and helping to manage the flock. The unreasonable, passionate part of the soul is the herd, the virtue of which is to obey the shepherd and the dogs.

The essence of a person is in his eternal and immortal soul, which is infused into the body at a birth. Therefore, the main concern of man is the care of the soul.

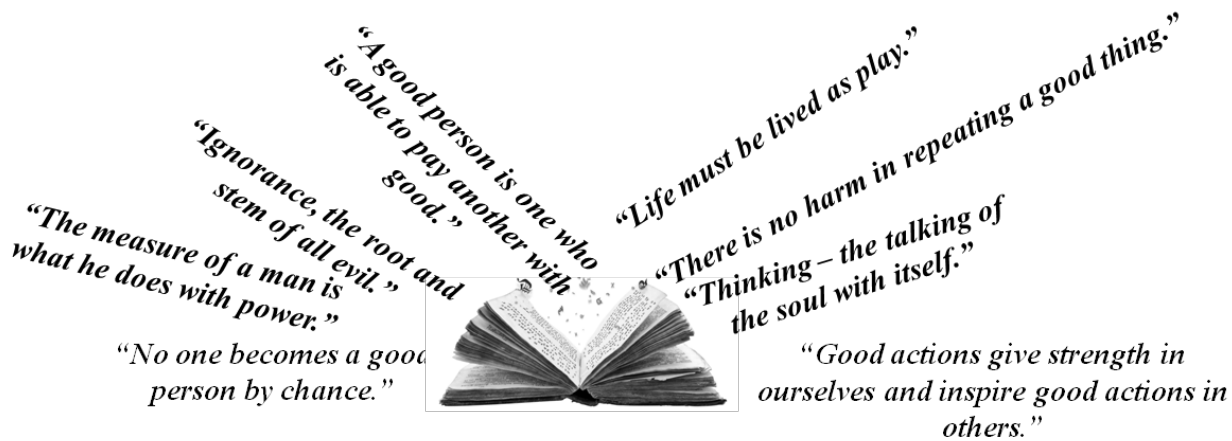
The theory of knowledge – the theory of memory, the guiding principle in this case is the mind or the rational part of the soul. A person receives true knowledge when the soul remembers what it already knows.

"Wise men speak because they have something to say; fools because they have to say something."

Plato's philosophy changed over times. His writings were the stages of the philosopher's inner journey.

Plato's philosophical activite can be divided into three periods: apprenticeship (Socratic period), journey (the period of influence of Heraclitus and the Eleatic school) and teaching (Pythagorean period).

"People tend to blame destiny, Gods and whoever possible except of themselves."

Платон

427 – 347 гг. до н.э.

Древнегреческий философ, основатель идеализма.

Ученик Сократа, учитель Аристотеля.

Настоящее имя – Аристокл. Платон – псевдоним, от греческого слова – «широта», означает «широкий, широкоплечий».

Основные работы: «Апология Сократа», 25 достоверно идентифицированных диалогов, недиалогические «Законы», и 13 авторских писем.

Труды Платона можно разделить на четыре группы:

1. состоит из полутора десятков диалогов; самые значительные из них – «Апология Сократа», «Протагор», «Горгий», «Менон» и «Кратил».
2. произведения, где теория Идеи изложена в ее первоначальной форме: «Пир», «Федон», «Государство» и «Федр».
3. труды, которые можно было бы назвать «критическими», где Платон пересматривает свою доктрину, показывая, что необходимо внести в нее некоторые изменения: это «Теэтет», «Парменид», «Софист» и «Политик».
4. труды, излагающие доктрину в ее последней форме: «Филеб», «Тимей» (с незаконченным «Критием»), «Законы» и письма.

онтология,
теория познания,
этика,
эстетика,
социально-политическая
проблематика;
идеал государства

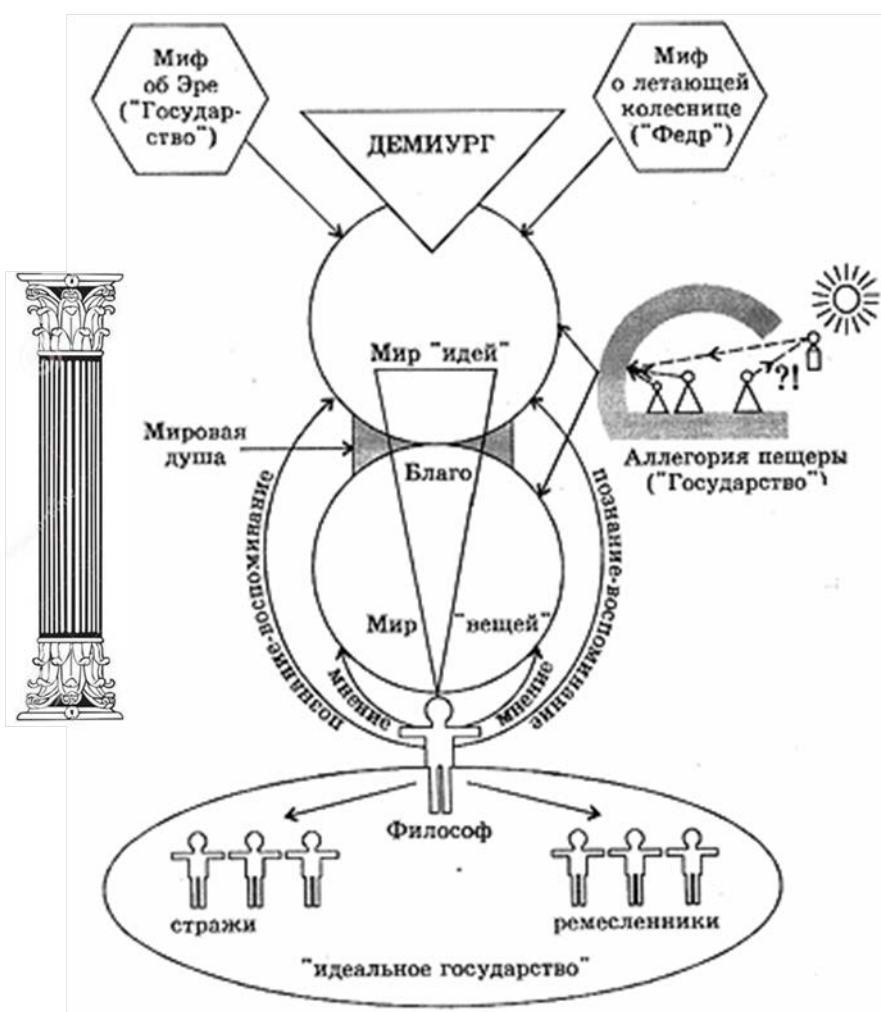
Бытие в подлинном смысле – только абсолютные сущности, сохраняющие себя безотносительно пространства и времени. Абсолютные сущности – идеи (эйдосы). Идеи бестелесны и умопостигаемы, они постоянны, вечны, обладают более истинным существованием, чем чувственные вещи. Идея есть истоком вещи, ее прообразом.

Бытие разграничивается на несколько сфер, родов бытия, между

которыми имеются довольно сложные отношения: мир идей, вечный и подлинный; мир материи, столь же вечный и самостоятельный, как и первый мир; мир вещественных, чувственно воспринимаемых предметов – это мир возникающих и смертных, погибающих вещей, мир временных явлений (а потому он и «ненастоящий» в сравнении с идеями). Иллюстрацией разделения мира на мир вещей и мир идей является платоновский миф о пещере. Пещера – аллегория мира, в котором живут люди.

Единственный путь к пониманию мира и его законов – познание мира идей.

Бог существует. Он есть космический Разум.

Социальная справедливость будет тогда, когда она будет внутри души каждого человека, каждого сословия.

Разработал модель «идеального» государства. Своим возникновением государство обязано воле Всевышнего – Бога, носителя идеи и творца космоса. В идеальном государстве управлять должны философы.

Идеальной форме государственного правления – аристократии – противопоставил четыре неправильные формы: тимократию, олигархию, тиранию и демократию.

Политика – это искусство, требующее определенных знаний и умения управлять людьми.

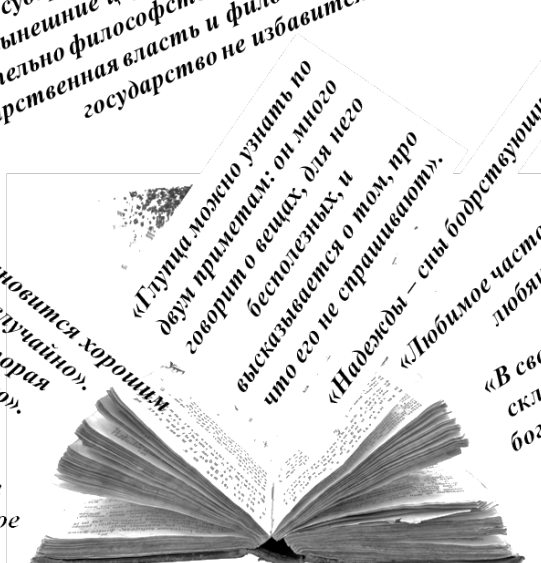
Тело смертно. Душа бессмертна и состоит из разумной, яростной и жаждущей частей. Разумная часть души – пастырь стада, волевая – собаки, сопутствующие пастырю и помогающие управлять стадом. Неразумная, страстная часть души – это стадо, добродетель которого состоит в подчинении пастырю и собакам.

Сущность человека – в его вечной и бессмертной душе, вселяющейся в тело при рождении. Поэтому основная забота человека – забота о душе.

Теория познания – теория воспоминания, руководящим началом при этом выступает разум или разумная часть души. Человек получает истинные знания, когда душа вспоминает то, что она уже знает.

Философия Платона изменялась с течением времени. Его труды – это этапы внутреннего путешествия философа.

Философскую деятельность Платона можно разделить на три периода: ученичество (сократовский период), путешествие (период влияния Гераклита и элейской школы) и преподавание (пифагорейский период).

«Пока в государствах не будут царствовать философы, либо <...> нынешние цари и владыки не станут благородно и основательно философствовать и это не сольется воедино – государственная власть и философия <...> до тех пор <...> государство не избавится от зол».

«Никто не становится хорошим человеком случайно».

«Глушца можно узнать по двум приметам: он много говорит о вещах, для него бесспорных, и высказывается о том, про что его не спрашивают».

«Надежды – сын бодрствующих».

«Любимое часто ослепляет любящего».

«Нет человеческой души, которая выдержит искушение властью».

«Хороший человек тот, кто способен платить другому добром».

«В своих бедствиях люди склонны винить судьбу, богов и все, что угодно, но только не самих себя».

«Стараясь о счастье других, мы находим свое собственное».

«Круглое невежество – не самое большое зло: накопление плохо усвоенных знаний еще хуже».

Аристотель

384/383 – 322 рр. до н.е.

Прізвисько – Стагірит – родом з міста Стагіри у Македонії.

Давньогрецький філософ.

Учень Платона. Вихователь Олександра Македонського.

Засновник філософської школи «Лікей»

Головні праці: «Про душу», «Метафізика», «Політика», «Нікомахова етика», «Афінська політія», «Етика»;

трактати з логіки: «Категорії», «Про трактування»,

«Перша аналітика», «Друга аналітика», «Топіка»,

«Про софістичні спростування»;

«Фізика», «Про небо», «Про виникнення та знищення»,

«Метеорологіка», «Історія тварин», «Про частини тварин»,

«Про походження тварин»,

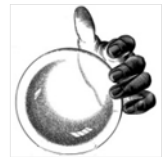
«Риторика», «Поетика» та ін.

Всі твори можна поділити на «екзотеричні», складені у формі діалогу та призначені для широкої публіки, та «езотеричні», призначені лише для учнів всередині школи.

Всі науки поділяв на три групи: 1) теоретичні науки, які шукають знання заради знання; 2) практичні науки, які досягають знання задля досягнення морального вдосконалення; 3) науки продуктивні, метою яких є виробництво певних об'єктів.

Замість терміну «метафізика» використовує термін – «перша філософія» або «теологія». «Другу філософію» називає «фізика». «Перша філософія – це наука про реальність-по-той-бік-фізичної», тобто будь-яка спроба людської думки вийти за межі емпіричного світу, щоб досягнути метаемпіричної реальності.

онтологія,
матерія,
«ентелехія»,
субстанція;
вчення про душу;
сутність щастя,
благо;
етика,
поетика,
політика;
форми правління,
закони логіки

*Про метафізику:
«Всі інші науки
більш необхідні
людям, але
жодна з них не
перевершить
цю».*

Метафізика – найбільш піднесена з наук, у якій немає емпіричної або практичної мети. Існує чотири визначення метафізики: 1) дослідження причин, перших або вищих начал; 2) пізнання «буття, оскільки воно буття»; 3) знання про субстанцію; 4) знання про Бога та субстанцію надчуттєву. Метафізика має сама в собі своє тіло, і тому ця наука вільна, оскільки самоцінна. Інші науки не самоцінні.

Метафізика – чиста жага знання, пристрасть до істини. Це дослідження перших причин: формальної, матеріальної, діяльної та фінальної. Перші дві причини утворюють всі речі.

Вічні питання метафізики: що є буття? якою є субстанція?

Буття має не один, а багато сенсів. Все, що не є чистим ніщо, належить до сфери буття, як почуттєве, так і те, що досягається розумом. Буття – це або субстанція, або її афект, або активність субстанції, тобто дещо-що-має-відношення-до-субстанції.

Сенс буття: 1) буття як категорії (буття в собі), 2) буття як акт і потенція, 3) буття як акциденція, 4) буття як істина (небуття як антиістина, брехня). Категорії, або вищі роди буття: субстанція або сутність; якість; кількість; відношення; дія; страждання; місце; час; мати; знаходитись у стані спокою. Акт і потенція – визначальні. Буття акциденцій – буття випадкове та непередбачуване. Буття як істина – тип буття, який належить людському інтелекту та розглядає речі як такі, що відповідають або ж не відповідають реальності. Небуття як брехня, антиістина виникає тоді, коли розум поєднує з реальністю те, що неможна поєднувати, а розділяє те, що не підпадає поділу. Цей тип буття вивчає логіка.

Матерія – начало, що утворює реальність, яка сприймається органами відчуттів, вона – «субстрат форми». Це «потенція», «можливість». Але стати чимсь певним та актуалізуватися вона може лише тоді, коли набуде форми.

Форма утворює «єстьність» будь-якої речі (форма-в-матерії). Вона виступає як «акт», «актуалізація».

Поєднання матерії та форми – «ентелехія», реалізація, досконалість. Бог – чиста «ентелехія».

Буття в найбільш точному значенні – це субстанція. Субстанція є матерією, окремим (індивідом) та формою, яка обіймає матерію та фондує, надає підставу окремому, тобто індивіду. Субстанції суть перша реальність, всі інші модуси реальності залежать від них. Час та рух – субстанції, які неможна зруйнувати. Час не створений та не мине. Час передбачає наявність «спочатку» та «потім», але сам час, як їх умова, вічний. Час детермінує рух. Тому вічність першого визначає й вічність другого.

*«Душа – перша
ентелехія
фізичного тіла,
що має життя
в потенції».*

Первоначало повинно бути 1) вічним; 2) непорушним: оскільки лише непорушне може виступати «абсолютною причиною» того, що рухається; 3) позбавленим потенційності, тобто бути чистим актом.

Світ не має початку; моменту, коли був хаос (або не-космос), не існує. Світ завжди був таким, яким він є.

Божественне – це Вічний двигун, надчуттєві субстанції, які рухають небеса, людські душі.

Тіла живі, але не саме життя – тіло, воно – матеріальний субстрат, потенціал, форма та акт якого – душа.

Душа як принцип життя повинна мати здібності, функції та частини, які відповідають за різні операції та їх регулюють. Тому душа складається з трьох частин: 1) «вегетативної», 2) «чуттєвої», 3) «раціональної».

Рослини мають лише вегетативну душу, тварини – вегетативну та чуттєву, люди – вегетативну, чуттєву та раціональну.

Вегетативна душа – елементарне начало життя, яке керує та регулює біологічною активністю, відповідає за репродукцію, відтворення, що є метою всякої форми життя, кінцевої в часі.

Чуттєва душа відчуває та переживає почуття. Вона продукує фантазію та її образи, пам'ять, яка зберігає ці образи, досвід, акумулятор мнемотичних фактів. «Всі тварини

*«Здатність
бажати –
єдиний мотор».*

*«Органи
відчуття не
існують поза
тілом,
розуміння ж
самостійне».*

мають, як мінімум, органи чуття, а, значить, відчують задоволення та біль; отже у них виникають бажання: дійсно, бажання – це апетит до приємного». Бажання викликає рух.

Розрізняв «інтелект актуальний» та «потенційний»: «дійсно, адже й світло має кольори в потенції та кольори в акті. І цей інтелект, відділений, байдужий, чистий за своєю суттю, є агентом, який переважає над тим, на що впливає... Відділений (від матерії), він є саме тим, чим він є, і лише

це безсмертне та вічне».

Активний інтелект – душа. *«Інтелект приходить ззовні та, як такий, є божественним».* Приходячи здалеку, інтелект залишається в душі протягом усього життя людини.

*«Інтелект – це
субстанційна
реальність та
не може
зіпсуватися».*

Започатковує термін «етика». Всі вчинки людини підкоряються меті як благу. Вчинки та мета взаємопов'язані та знаходяться в субординації один до одного. Вони підкоряються «остаточній меті» або «остаточному благу», яким є щастя.

Що ж таке щастя? 1) Для багатьох це задоволення та насолода; але життя, що пройшло в насолоді – рабське, варте тварини. 2) Для інших щастя – це честь і пошана. 3) Для когось щастя полягає в багатстві, але багатство – засіб для чогось іншого, й не може бути метою.

Вище благо та щастя, доступне людині, – в удосконаленні себе, тобто в активності, яка відрізняє її від інших істот. Не просто жити, адже й рослини живуть; не лише відчувати, адже й тваринам це властиво. Активність розуму – ось мета, гідна людини. Людина – перш за все інтелект.

«Етична чеснота», гідність практичної поведінки – це вміння вписувати прагнення в контури здорового глузду.

Найкраща чеснота, яка поєднує в собі інші, – справедливість.

Розсудливість, або практична мудрість, є здатністю відрізнити благо та зло. Мудрість як «софія» полягає в пізнанні реальності, яка розташована по той бік людини, вища за неї, і це теоретична наука, метафізика.

Благо окремої людини за своєю природою таке ж, як і благо міста-держави.

«Той, хто не може увійти та скласти частину певної спільноти, хто не потребує нічого, нікого, самодостатній, то, не будучи частиною держави, він – або звір, або Бог».

Щоб бути громадянином, необхідно брати участь в управлінні, прийнятті законів, які б реалізували справедливість. Тому ні житель колонії, ні ремісник, ні навіть вільний не можуть бути громадянами, якщо вони не мають вільного часу, щоб управляти власною державою. Громадян небагато. Раб лише «інструмент».

«Правління багатьох – зло, лише один хай віддає команди».

Держава повинна мати різні форми, різну конституцію. Конституція – структура, яка надає форму та порядок державі.

Влада може належати одній людині, небагатьом, більшості. Той, хто управляє, керується або загальним благом, або власними інтересами. Тому існує три правильних форми правління: 1) монархія, 2) аристократія, 3) «політія»; та три неправильні: 1) тиранія, 2) олігархія, 3) демократія.

«Демократію» Аристотель розуміє як правління, яке відкидає загальне благо та потурає інтереси бідних, не лише в матеріальному, але й у духовному сенсі.

Політія – найкраща з форм правління.

Сформулював закони логіки: закон тотожності, закон протиріччя, закон виключення третього. Розглянув категорії «силогізм», «умовивід».

«Одна ластівка не робить весни, навіть дня: один блаженною та щасливою».

«Бідність – джерело гніву та злочину».

Aristotle

384/383 – 322 B.C.

Was born in Stageira, Macedonia.

The ancient Greek philosopher.

A student of Plato. The teacher of Alexander the Great.

The founder of the school of philosophy “Lyceum”

The main works: “On the Soul”, “Metaphysics”, “Politics”, “Nicomachean Ethics”, “Ethics”;
discourse on logic: “Categories”, “On Interpretation”, “Prior Analytics”, “Posterior Analytics”, “Topics”, “On Sophistical Refutations”;
“Physics”, “On the Heavens”, “Meteorology”, “On the Movement of Animals”, “On the Generation of Animals”, “Rhetoric”, “Poetics” and many other.

His writings can be divided into “exoteric”, intended for publication and “esoteric”, intended for the narrower audience of his students.

He divided the sciences into three large sections: 1) theoretical sciences, that search for knowledge for its own sake; 2) practical sciences, that seek knowledge for the sake of achieving moral improvement; 3) productive sciences, the purpose of which is the production of certain objects.

Did not use the term “metaphysics.” Instead, he used “the first philosophy” or “theology”, in contrast to the “second philosophy” – “physics.” “The first philosophy is the science of reality-that-side-physical”, that is, any attempt by human thought to go beyond the empirical world in order to achieve meta-empirical reality.

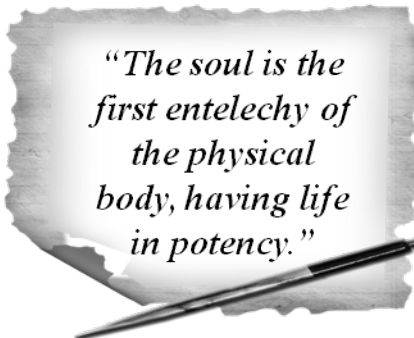
categories: the essence(substance),
quantity, quality, attitude,
time, place, position, possession,
action, suffering;
Soul: vegetative, sensual, rational.
Analytics (logics):
dialectics,
definition and evidence,
induction.
Philosophy: theoretical (physics,
logics), Practical: ethics, poetics,
politics-state-ideal state.
Good, Happiness.

*“All other sciences
are more
necessary for
people, but none
of them will
exceed this one.”*

Metaphysics is the most sublime of sciences, which does not pursue empirical or practical goals. There are four definitions of metaphysics: 1) research of the causes, the first or the higher beginnings; 2) Knowledge of “being because it is being”; 3) knowledge of substance; 4) knowledge of God and the supersensible substance. Metaphysics has its own body in itself, and therefore this science is extremely free, because it is self-valuable. Other sciences are not self-valuable.

Methaphysics is a pure thirst for knowledge, a passion for truth. This is a study of first causes: formal, material, valid, final cause. The first two causes form all things.

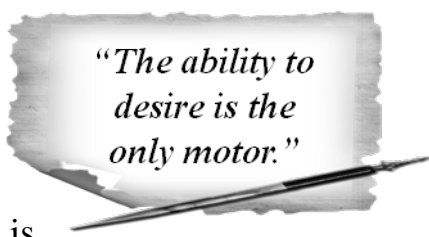

“The soul is the first entelechy of the physical body, having life in potency.”

The eternal question of metaphysics is: what is being? what is the substance?

Being has not one, but many senses. Everything that is not pure nothing, is rightfully included to the sphere of being, both sensual and intelligible. Being is either a substance, or its affect, or the activity of a substance, in any case.

The senses of being are grouped into four positions: 1) being as a category (or being in itself), 2) being as an act and potency, 3) being as an accident, 4) being as the truth (non-being as a lie). Categories or higher kinds of being: substance or essence; quality; quantity; attitude; act; suffering; a place; time. The act and potency are primordial. The being of accident is the accidental and unexpected. Being as the truth is the type of being, that belongs to the human intellect, considering things as corresponding to reality, or as not corresponding to it. Non-existence as a lie takes place when the mind connects the unconnectable with reality, and separates what is not subjected to separation. Logic studies this type of being.

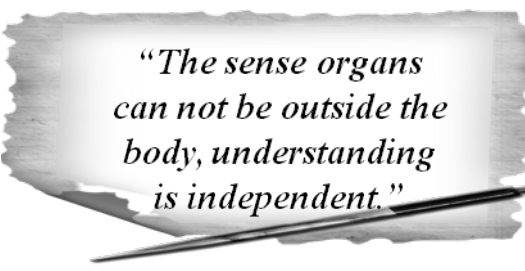
“The ability to desire is the only motor.”

Matter is the beginning that forms the sensually perceived reality, it is the “substrat of form.” This is “potency”, “potentiality.” Only taking the form it can become something definite and actualized.

The form forms the “isness” of every thing (form-in-matter). It serves as an “act”, “actualization.”

The combination of matter and form is “entelechy”, realization, perfection. God is pure entelechy.

Being in the most exact meaning is substance. Substance in an improper sense is matter, in the second sense it is a separate matter, and in the third sense it is predominantly form. Being, therefore is matter; a step higher – a separate, individual; and even higher – a form that embraces matter and funds, provides a basis for individual.

“The sense organs can not be outside the body, understanding is independent.”

Substances are the first reality, all other modes of reality depend on them. As a substance, time and motion are indestructible.

Time is not created and will not pass away.

The flow in time implies the existence of moments “firstly” and “later”, but time as the condition of these moments is eternal. On the other hand, time is the determination of motion, therefore the eternity of the first postulates the eternity of the second as well.

Being must be: 1) eternal and 2) motionless: because only the immovable can

be the “absolute cause” of mobile. 3) completely devoid of potentiality, i.e. be pure act.

The world has no beginning, the moment when there has been chaos (non-cosmos) has not existed. The world has always been what it is.

The Divine is the Perpetuum motion machine, supersensible substances, moving the heavens, human souls, i.e. all eternal and indestructible is divine.

“Intellect is a substantial reality and is not subjected to damage.”

“The intellect comes from outside and, as such, it is divine.”

Living bodies have life, but the body itself is not life, it is the material substrate, the potential, the form and act of which is the soul.

The soul as a principle of life should have abilities, functions and parts that are responsible for various operations. Aristotle divided it into: 1) “vegetative soul”, 2) “sensual soul”, 3) “rational soul.”

Plants have only a vegetative soul, animals have a vegetative and a sensual, people have a vegetative, sensual and rational soul.

The vegetative soul is the elementary beginning of life, a principle that controls and regulates biological activity and is responsible for reproduction, which is the goal of any form of life that is finite in time.

“The reign of many is bad, only one should give commands.”

The sensual soul perceives and feels. Fantasy that produces images, memory that preserves them and experience, an accumulator of mnemonic facts, is born out of sensation. “All animals have at least touch, and, therefore, they feel pleasure and pain, that means that they have desire: indeed, desire is an appetite for something pleasant.” Desire sets in motion.

Distinguished “current intellect” and “potential intellect”: “indeed, after all, light has colours in potency and colours in an act. And this intellect, separated, passionless, unmixed and pure by its essence, is an agent that surpasses that, on which it affects... Separated from matter, it is exactly what it is, and only this is immortal and eternal.”

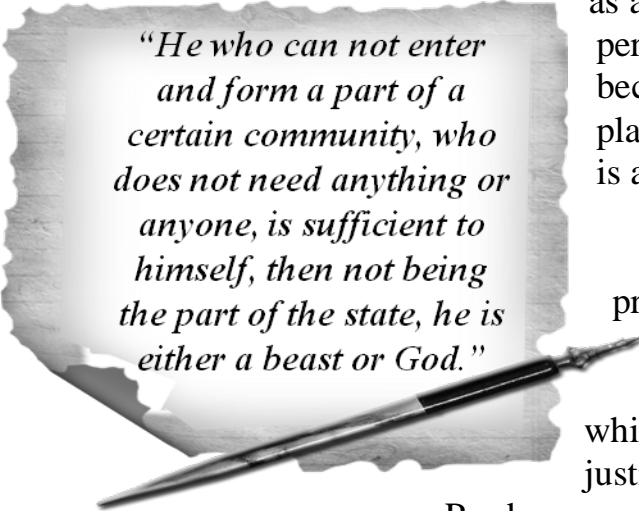
“The good of man consists in the activity of the soul, in agreement with virtue, and if there are many virtues of the soul, then it is in agreement with the best and the most perfect of them.”

Active intellect is the soul. Coming from afar, the intellect remains in the soul throughout a person’s life. Introduced the term “ethics.” All acts of man are devoted to some goals, such as to good. The actions and goals are subordinated among themselves, and

submitted to a certain “last goal”, or “last good”, relatively to which, everyone agrees that it is happiness.

So, what is happiness? 1) For many it is pleasure and enjoyment, but a life squandered for enjoyment is a slave life, that worth an animal. 2) For others, happiness is honours. 3) For someone, happiness consists in multiplying wealth, but wealth is a mean for something else, and does not make sense as a goal.

The highest good and happiness that is available to man, is to improve oneself as a person, i.e. in activity that distinguishes a person from all other creatures. Not just live, because plants also live, not just feel, because plants also can feel. The activity of the mind is a goal, that is worth of a person.

“He who can not enter and form a part of a certain community, who does not need anything or anyone, is sufficient to himself, then not being the part of the state, he is either a beast or God.”

A man is intellect, above all.

“Ethical virtue”, the dignity of practical behavior, is the ability to fit lust in the contours of common sense.

Among all the virtues there is one in which all the others are composed, this is justice.

Prudence, or practical wisdom, is to correctly establish what is good and what is evil for man. Wisdom as “Sophia” consists in the knowledge of reality, which lies on the other side of man, above him, and this is theoretical science, metaphysics.

The benefit of a single person is by nature the same as the benefit of the city-state.

To be a citizen, one should take part in the management, adoption of laws that implement justice. Therefore, neither a resident of a colony, nor another conquered city, nor an artisan, nor even free ones, can be citizens unless they have the necessary free time to manage their state. The number of citizens is very limited.

A slave is “a tool preceding and defining other tools”.

The state must have different forms, different constitutions. The Constitution is a structure that gives form and order to the state.

Power can come from one person, from a few, from the majority. The one who governs, manages according to: 1) with a common good 2) his own interest. Therefore, there are three correct forms of government: 1) monarchy, 2) aristocracy, 3) “polity”; and three incorrect: 1) tyranny, 2) oligarchy, 3) democracy.

By “democracy” Aristotle understood a form of government that, while neglecting the common good, in an unhealthy manner, indulges the interests of the poor, not only materially but also in the spiritual sense of the word.

Polity is the best of the forms.

He formulated logical laws: the law of identity, the law of contradiction, the law of excluded third. Developed a doctrine on syllogism, considered all sorts of inferences.

“One swallow does not make a summer, neither does one fine day; similarly, one day or brief time of happiness does not make a person entirely happy.”

“Poverty is the parent of revolution and crime.”

Аристотель

384/383 – 322 гг. до н.э.

Прозвище – Стагирит – родом из города Стагиры в Македонии.

Древнегреческий философ. Ученик Платона. Воспитатель Александра Македонского.

Основоположник философской школы «Ликей»

Основные работы: «О душе», «Метафизика», «Политика», «Никомахова этика», «Афинская политика», «Этика»;

трактаты по логике: «Категории», «Об истолковании», «Первая аналитика», «Вторая аналитика», «Топика», «О софистических опровержениях»; «Физика», «О небе», «О возникновении и уничтожении», «Метеорологика», «История животных», «О частях животных», «О передвижении животных», «О происхождении животных», «Риторика», «Поэтика» и др.

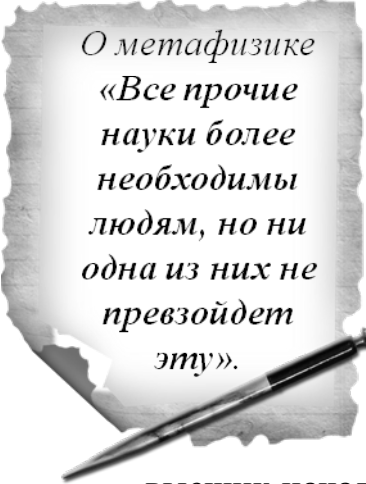
онтология,
материя,
«ентелехия»,
субстанция,
учение о душе;
сущность счастья,
благо,
этика,
поэтика,
политика;
формы правления,
законы логики

Его сочинения делятся на «экзотерические», составленные в форме диалога и предназначенные для широкой публики, и «эзотерические», предназначенные только для учеников внутри школы.

Разделял науки на три больших раздела: 1) теоретические науки, которые ведут поиск знания ради него самого; 2) практические науки, которые добиваются знания ради достижения морального совершенствования; 3) науки

продуктивные, цель которых – производство определенных объектов.

*О метафизике
«Все прочие
науки более
необходимы
людям, но ни
одна из них не
превзойдет
эту».*

Не употребляет термин «метафизика». Вместо него – «первая философия» или «теология», в отличие от «второй философии» – «физики». «Первая философия – это наука о реальности-по-ту-сторону-физической», то есть любая попытка человеческой мысли выйти за пределы эмпирического мира, чтобы достигнуть метаэмпирической реальности.

Метафизика – наиболее возвышенная из наук, которая не преследует эмпирические или практические цели. Дает четыре определения метафизике: 1) исследование причин, первых или высших начал; 2) познание «бытия, поскольку оно бытие»; 3) знание о субстанции; 4) знание о Боге и субстанции сверхчувственной. Метафизика имеет сама в себе свое тело, и потому эта наука в высшей степени свободна, ибо она самоценна. Другие науки не самоценны.

Метафизика – чистая жажда знания, страсть к истине. Это исследование первых причин: формальной, материальной, действующей и финальной. Первые две причины образуют все вещи.

Вечный вопрос метафизики: что такое бытие? какова субстанция?

Бытие имеет не один, но много смыслов. Все, что не есть чистое ничто, по праву входит в сферу бытия, как чувственное, так и умопостигаемое. Бытие есть либо субстанция, либо ее аффект, либо активность субстанции, в любом случае, нечто-имеющее-отношение-к-субстанции.

Смыслы бытия группируются по четырем позициям: 1) бытие как категории (или бытие в себе), 2) бытие как акт и потенция, 3) бытие как акциденция, 4) бытие как истина (небытие как ложь). Категории, или высшие роды бытия: субстанция или сущность; качество; количество; отношение; действие; страдание; место; время; иметь; покоиться. Акт и потенция – изначальны. Бытие акциденций – бытие случайное и непредвиденное. Бытие как истина – тип бытия, который принадлежит собственно человеческому интеллекту, рассматривающему вещи как соответствующие реальности, либо как не соответствующие ей. Небытие как ложь имеет место тогда, когда разум соединяет с реальностью несоединимое, а разъединяет то, что не подлежит разобщению. Этот тип бытия изучает логика.

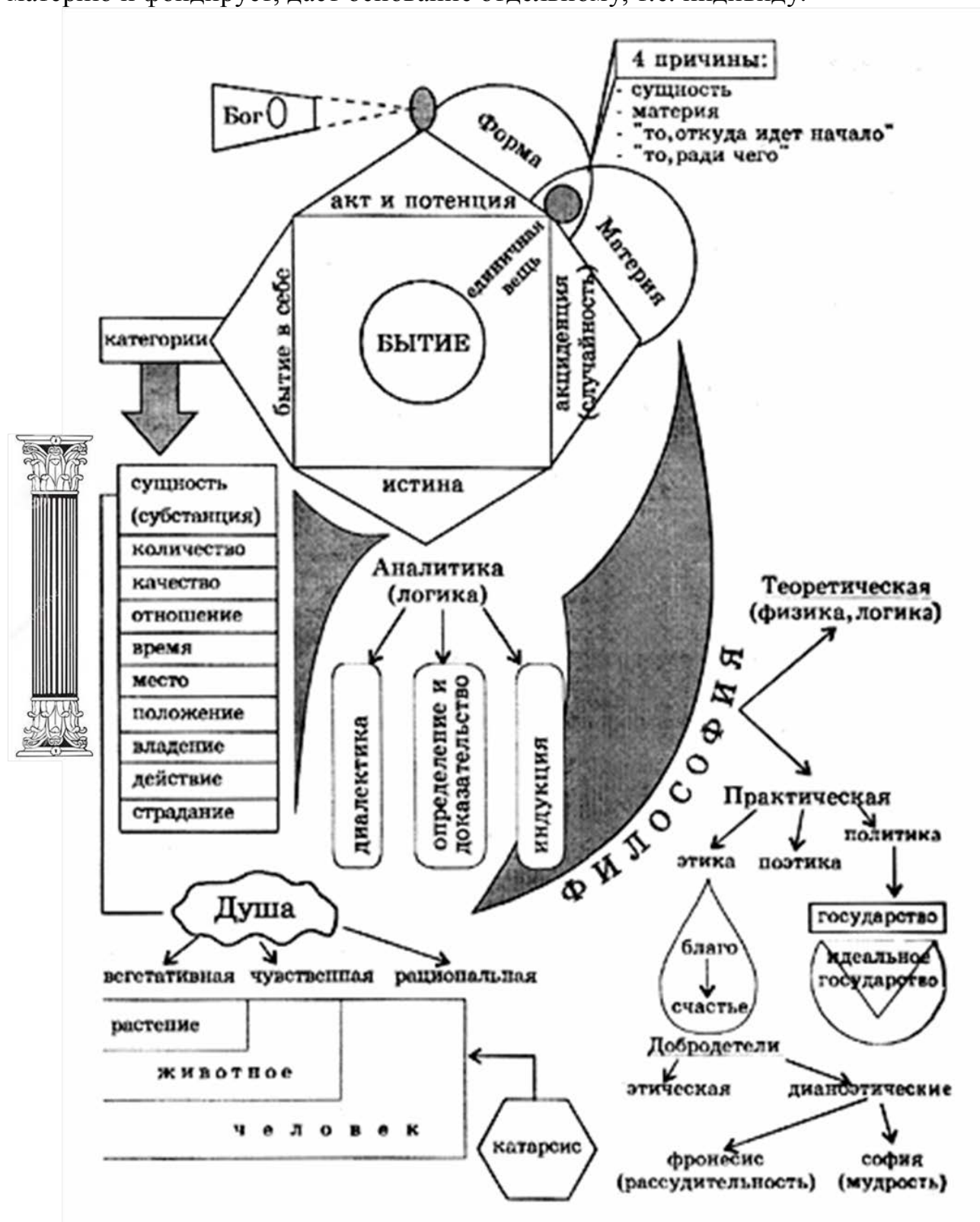
Материя – начало, образующее реальность чувственно воспринимаемую, она – «субстрат формы». Это «потенция», «потенциальность». Но стать чем-то определенным и актуализироваться она может лишь приняв форму.

Форма образует «естность» всякой вещи (форма-в-материи). Она выступает как «акт», «актуализация».

Соединение материи и формы – «энтелехия», реализация, совершенность. Бог – чистая «энтелехия».

Бытие в наиболее точном значении есть субстанция. Субстанция в несобственном смысле есть материя, во втором смысле – это отдельное, а в

третьем смысле – форма по преимуществу. Бытие, следовательно, это материя; ступенью выше – отдельное, индивид; а еще выше – форма, которая обнимает материю и фондирует, дает основание отдельному, т.е. индивиду.

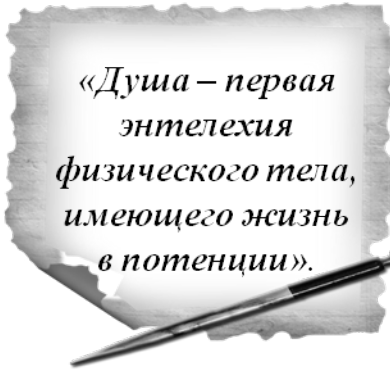
Субстанции суть первая реальность, все прочие модусы реальности зависят от них. Как субстанции время и движение неразрушимы. Время не сотворено и не пройдет. Протекание во времени предполагает наличие моментов «сначала» и «потом», но время как условие этих моментов вечно. С

другой стороны, время – это детерминация движения, следовательно, вечность первого постулирует вечность также и второго.

Первоначало должно быть 1) вечным и 2) неподвижным: ибо лишь недвижимое может быть «абсолютной причиной» подвижного. 3) напрочь лишенным потенциальности, т.е. быть чистым актом.

Мир не имеет начала, момента, когда был хаос (или не-космос), не существовало. Мир всегда был таким, каков он есть.

Божественное – это Вечный двигатель, сверхчувственные субстанции, двигающие небесами, человеческие души, т.е. божественно все, что вечно и неразруσιμο.

*«Душа – первая
энтелехия
физического тела,
имеющего жизнь
в потенции».*

Живые тела обладают жизнью, но не сама жизнь – тело, оно – материальный субстрат, потенциал, форма и акт которого – душа.

Душа как принцип жизни должна иметь способности, функции и части, ответственные за разные операции и их регулирующие. Поэтому душа имеет три части: 1) «душу вегетативную», 2) «душу чувственную», 3) «душу рациональную».

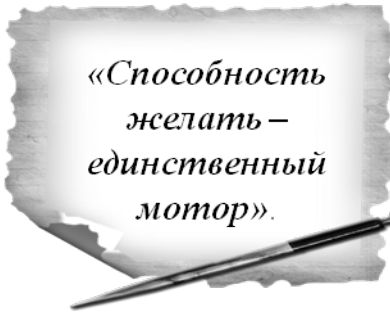
Растения имеют только душу вегетативную, животные – вегетативную и чувственную, люди – душу вегетативную, чувственную и рациональную.

Вегетативная душа – элементарное начало жизни, т.е. начало, которое управляет и регулирует биологическую активность, ответственно за репродукцию, воспроизведение, которое является целью любой формы жизни, конечной во времени.

*«Органы чувств не
бывают вне тела,
понимание же
самостоятельно»*

Чувственная душа ощущает и чувствует. Из ощущения рождаются фантазия, продуцирующая образы, память,

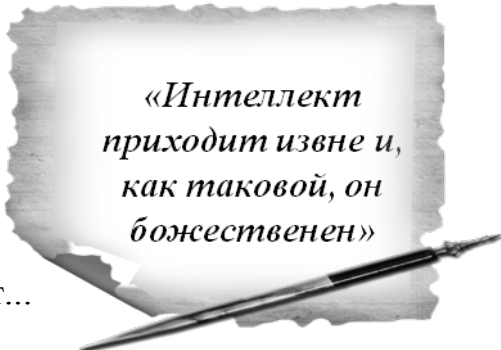
*«Способность
желать –
единственный
мотор».*

которая их сохраняет, опыт, аккумулятор мнемотических фактов. «Все животные имеют, как минимум, осязание, а, значит, чувствуют удовольствие и боль; стало быть они испытывают желание: действительно, желание – это аппетит к приятному». Желание приводит в движение.

Различал

«интеллект

актуальный» и «интеллект потенциальный»: «действительно, ведь и свет имеет цвета в потенции и цвета в акте. И этот интеллект, отделенный, бесстрастный, несмешанный и чистый по своей сути, есть агент, превосходящий то, на что воздействует...

*«Интеллект
приходит извне и,
как таковой, он
божественен»*

Отделенный (от материи), он есть именно то, что он есть, и только это бессмертно и вечно».

Активный интеллект – душа. Приходя издалека, интеллект остается в душе в течение всей жизни человека.

Вводит термин «этика». Все поступки человека тяготеют к неким целям как к благу. Поступки и цели между собой субординированы и подчинены некой «последней цели», или «последнему благу», относительно которого все согласны, что это – счастье.

«Интеллект есть субстанциональная реальность и не подлежит порче»

Так что же такое счастье? 1) Для многих это удовольствие и наслаждение, но жизнь, растроченная для наслаждений, – рабская жизнь, достойная животного. 2) Для других счастье – это почести. 3) Для кого-то счастье состоит в умножении богатства, но богатство – средство для чего-то другого, и как цель смысла не имеет.

Высшее благо и счастье, доступное человеку, – в совершенствовании себя как человека, т.е. в активности, отличающей его от всех прочих существ. Не просто жить, ведь и растения живут; не только чувствовать, ведь и животным открыты чувствования. Активность разума – цель, достойная человека. Человек есть прежде всего интеллект.

«Этическая добродетель», достоинство практического поведения состоит в умении вписывать вождения в контуры здравого смысла.

Среди всех добродетелей есть одна, в которой спрессованы все прочие, – это справедливость.

Рассудительность, или практическая мудрость, заключается в корректном установлении того, что благо, и что зло для человека. Мудрость же как «софия» состоит в познании реальности, которая лежит по ту сторону человека, выше него, и это теоретическая наука, метафизика.

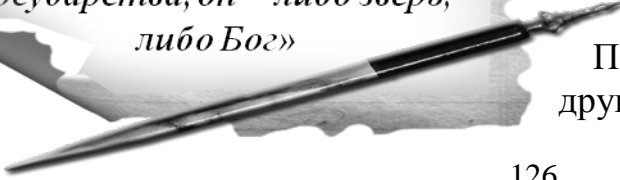
Благо отдельно взятого человека по природе своей то же, что и благо города-государства.

Чтобы быть гражданином, необходимо принимать участие в управлении, принятии законов, реализующих справедливость.

Поэтому ни житель колонии, ни другого завоеванного города, ни

«Благо человека состоит в активности души, согласной с добродетелью, а коли добродетелей души много, – то в согласии с лучшей и наисовершенной из них»

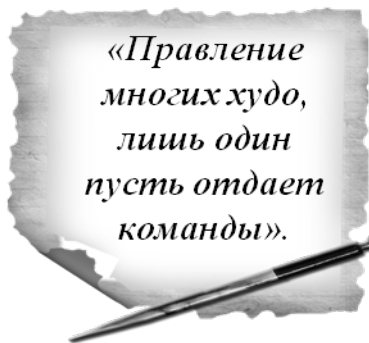

«Тот, кто не может войти и составить часть некоего сообщества, кто не нуждается ни в чем, ни в ком, достаточен самому себе, то, не являясь частью государства, он – либо зверь, либо Бог»

ремесленник, ни даже свободные не могут быть гражданами, если они не имеют необходимого свободного времени, чтобы управлять своим государством. Число граждан очень ограничено.

Раб – это «инструмент, предшествующий и определяющий другие инструменты».

Государство должно иметь различные формы, различные конституции. Конституция – структура, дающая форму, порядок государству.

Власть может исходить от одного человека, от немногих, от большинства. Тот, кто управляет, управляет в соответствии с общим благом, или же руководствуется собственным интересом. Поэтому существует три правильных формы правления: 1) монархия, 2) аристократия, 3) «полития»; и три неправильные: 1) тирания, 2) олигархия, 3) демократия.

Под «демократией» Аристотель понимает образ правления, который, пренебрегая общим благом, нездоровым образом потакает интересам нищих, не только в материальном, но и в духовном смысле слова.

Полития – лучшая из форм.

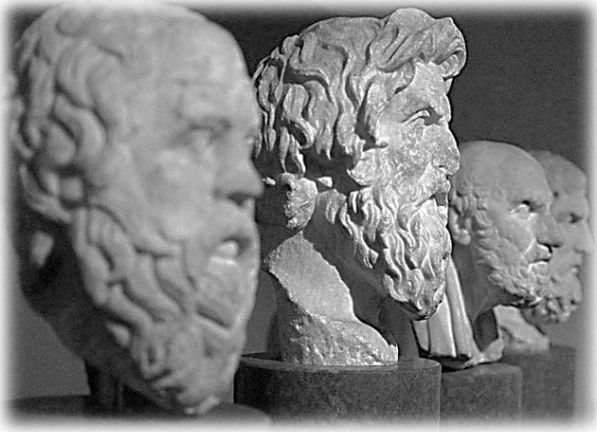
Сформулировал логические законы: закон тождества, закон противоречия, закон исключенного третьего. Разработал учение о силлогизме, рассмотрел всевозможные виды умозаключений.

«Одна ласточка не делает весны, ни даже дня весны: один день не делает человека блаженным и счастливым».

«Бедность – источник возмущений и преступлений».

Кініки – філософська школа Давньої Греції.

Представників цієї школи по-іншому називали *циніками* за їх похмурий характер, суворі погляди та незадоволення соціальним, політичним та релігійним життям.

Кініки – це мислителі, які вважали, що людина не повинна підкорятися забобонам, які притаманні суспільству, зважати на думки інших.

«Автаркія», тобто самодостатність, апатія та байдужість – ідеали кінічного життя.

набуття абсолютної свободи через зречення соціального життя;
відмова від матеріальних благ;
постійні мандрі та відсутність житла;
задоволення базових потреб шляхом жебрацтва;
зневажання гігієни;
похвала бідності;
жорстка критика ідеалістичних учень;
невизнання влади людини та богів;
відсутність патріотизму та космополітичні погляди;
концентрація уваги на людських пороках, критика негативних людських рис.

Їх прихильниками були люди, що втратили надію на майбутнє, усвідомили несправедливість законів, зневірилися в обіцянках політиків.

Засновник вчення – Антисфен – вчив послідовників відрізнити «своє» від «чужого». Благом для людини може бути лише її внутрішня свобода, а не майно. Головним етичним принципом кініків виступають чесноти, як єдине благо. Джерело зла – порок. Все інше було байдуже для мудреців цієї школи.

Вважали, що члени суспільства поділяються на дурних та мудрих. Перші – раби, які не мають власної думки та свідомості. Вони позбавлені добра та істинної радості в житті. Мудрі – це ті, які відмовилися від усього суцього. Їм притаманна істинна свобода та незалежність. Розумна людина живе не за писаними законами, а за законами внутрішньої етики.

Єдине божество – людський розум. Все інше – продукт фантазії, помилок та обмежень.

Cynicism is a famous school of philosophy of ancient Greece.

Cynics were thinkers who believed that a person should not be enslaved by established prejudices in society, should not try to be in line with outside opinion.

obtaining absolute freedom through the rejection of public life;
voluntary rejection of material goods;
wandering, lack of a permanent home, satisfaction of basic needs
through begging;
neglect of hygiene, preference for the worst living conditions;
praise of praise;
severe criticism of idealistic teachings;
non-recognition of the power of man and gods;
lack of patriotism and cosmopolitan views;
focus on the human evil of others, criticize the worst human traits.

The ideals of the cynical life are self-sufficiency, apathy and indifference to everything.

Cynic philosophy found supporters among people who had lost hope for a bright future, realized the injustice of laws, people, who were disillusioned by the promises of politicians

The founder of the teaching, Antisthenes, taught his followers to distinguish between “their own” and “others”. According to the sage, only his inner freedom can be a blessing for a person, but not his property. The main ethical principle of the Cynics was the virtue, which was considered the only good. In turn, the source of evil was a vice. Everything else, in addition to these concepts, was indifferent to the sages of the school of philosophy.

Cynics believed that members of society were divided into foolish and wise. The first were slaves who did not have their own opinion and consciousness, deprived of good, true joy in life. The sages were those who had renounced everything. They owned true freedom and independence. A clever person did not live according to written laws, but relied on internal ethics.

The human mind was considered as the only deity. Everything else was perceived as a product of fantasy, as well as errors and limitations.

Киники – знаменитая философская школа Древней Греции.

Мыслителей школы еще называли *циниками* за их несколько угрюмый характер, строгие взгляды, недовольство существующим социальным, политическим и религиозным укладом.

Киники – это мыслители, которые полагали, что человек не должен находиться в рабстве устоявшимся в обществе предрассудков, стараться

соответствовать постороннему мнению.

обретение абсолютной свободы посредством отречения от социальной жизни;
добровольная отверженность от материальных благ;
скитание, отсутствие постоянного дома,
удовлетворение базовых потребностей путем попрошайничества;
пренебрежение к гигиене, предпочтение худшим условиям проживания;
восхваление бедности;
жесткая критика идеалистических учений;
непризнание власти человека и богов;
отсутствие патриотизма и космополитические взгляды;
концентрация внимания окружающих на человеческих пороках, критика худших людских черт.

«Автаркия», т.е. самодостаточность, апатия и безразличие ко всему – идеалы кинической жизни.

Философия киников находила приверженцев среди людей, которые утратили надежду на светлое будущее, осознали несправедливость законов, разочаровались в обещаниях политиков.

Основатель учения Антисфен учил своих последователей отличать «свое» от «чужого». Согласно мнению мудреца, благом для человека может являться лишь его внутренняя свобода, но никак не имущество. Главным этическим принципом киников выступала добродетель, которая считалась единственным благом. В свою очередь, источником зла являлся порок. Все прочее, помимо указанных понятий, было безразлично мудрецам философской школы.

Киники считали, что члены общества делятся на глупых и мудрых. Первые – рабы, которые не имеют собственного мнения и сознания, лишены добра, истинной радости в жизни. Мудрецы – те, что отреклись от всего сущего. Им принадлежит истинная свобода и независимость. Умный человек живет не согласно писаным законам, а опирается на внутреннюю этику.

Единственным божеством считали человеческий разум. Все прочее воспринималось, как продукт фантазии, а также заблуждений и ограничений.

Діоген

Сінопський

412 – 323 рр. до н.е.

грецький філософ-кінік

Не залишив ніяких творів та філософських праць.

Головне джерело інформації про нього – твір «Про життя, вчення та вислови відомих філософів» Діогена Лаєртія. Він повідомляє про 14 творів Діогена Сінопського, серед яких філософські праці «Про чесноти», «Про добро» та інші, декілька трагедій.

Відомий тим, що жив у глиняній діжці – «піфосі», де зазвичай зберігали зерно, масло, вино. Плащ використовував не лише як одяг, але й для того, щоб на ньому спати. Їжу носив у сумі, а для обіду, сну та бесіди йому підходило будь-яке місце.

«Шукаю людину!»

Все життя «шукав» людину, яка живе у відповідності до свого призначення, вища за все зовнішнє, суспільних забобонів, примх долі, знає та вміє знайти власну та неповторну природу, з якою погоджується, а тому вона щаслива. Завдання Діогена – показати, що людина завжди має все, щоб бути щасливою, якщо розуміє вимоги власної натури.

Зразком життя вважав життя миші, яка не шукає місце для ночівлі, не боїться ні темряви, ні чогось іншого: без мети та без непотрібних страхів й турбот.

«Бий, скільки
хватить сили,
немає дерева
міцнішого за
голову, яка хоче
чогось досягнути»

Практикував крайній аскетизм, нехтував розкішшю. Був дуже прямолінійним та грубим, за що отримав прізвиська «Собака» («кіне») та «божевільний Сократ».

Своєю поведінкою та стилем життя намагався привернути увагу до проблем соціуму, релігійних норм, інституту шлюбу тощо. Стверджував перевагу добродетності перед законами суспільства, відкидав віру в богів, вважав цивілізацію оманливим винаходом демагогів.

Пропагував відносність норм моралі та авторитетів.

Відомі його вислови про непотрібність математики, фізики, астрономії, музики, абсурдності метафізичних теорій.

Метод та шлях, які призводять до свободи та добродетності, позначив поняттями «аскеза», «зусилля», «тяжка праця»: тренування душі та тіла до

готовності протистояти негараздам, стихіям, уміння господарювати над хтивостями, нехтування насолодами.

Філософія Діогена протиставляла пристрастям розум, а суспільним законам – закони природи.

Коли у Діогена запитали,
яка тварина кусається
боляче всіх, він відповів:
«З диких – **накленник**; з
домашніх – **блюдолиз**».

Коли у Діогена запитали, чи
потрібно боятися смерті, він
відповів, випередивши
відомий вислів Епікура:
«**Навіщо ж її боятися?**
Мертві нічого не
відчують і, головне, не
можуть знову померти».

Diogenes

of Sinope

412 – 323 B.C.

the Greek philosopher, Cynic

No writings of Diogenes have survived. The main source of information about Diogenes of Sinope – “Lives and Opinions of Eminent Philosophers”, Diogenes Laertius. He reported that there had been 14 philosophical works of Diogenes of Sinope, among which were “On Virtue”, “On Good” and others.

He lived in a clay barrel, “pithos”, where he usually kept grain, oil and wine. He used his cloak also to sleep on it. He carried food in his bag, for sleeping, eating and conversation any place was suitable for him.

“I am looking for a person.”

A person who lives in accordance with his mission, who is above all external, above all social prejudices, above the whims of fate, knows how to find his own and unique nature with which he agrees, which means he is happy. The task of Diogenes was to show that a person had everything to be happy at his disposal, if he understood the requirements of his nature.

As a model of life, he considered the life of a mouse that did not look for a place to sleep, was not afraid of darkness or anything else: without a goal and without

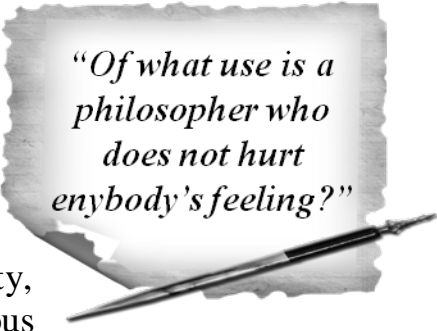
unnecessary worries and fears.

He practiced extreme asceticism and despised luxury. He was so straightforward and rude that he gained such names as “Dog” and “crazy Socrates”.

Through his behavior and way of life he tried to draw attention to the foundations of society, religious norms, the institution of marriage, etc. He affirmed the primacy of virtue in front of the laws of society, rejected belief in gods established by religious institutions, considered civilization as a false invention of demagogues. He promoted the relativity of generally accepted norms of morality and authorities.

His statements about the uselessness of mathematics, physics, astronomy, music, the absurdity of metaphysical constructions are known.

The philosophy of Diogenes contrasted the passion with reason, judicial laws with the laws of nature.

“Of what use is a philosopher who does not hurt anybody’s feeling?”

When Diogenes was asked which animal bites the most, he replied:

“From the wild – a slanderer; from domestic – a flatterer.”

When Diogenes was asked whether one should fear death, he replied:

“Why should one be afraid of it? The dead do not feel anything and, most importantly, cannot die again.”

Диоген

Синопский

412 – 323 гг. до н. э

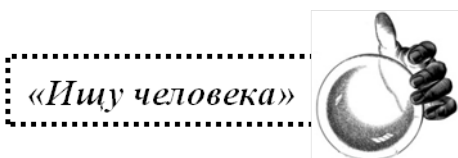
греческий философ-киник

Не оставил никаких сочинений и философских трудов.

Основной источник сведений о Диогене Синопском – «Жизнеописания и мнения» Диогена Лаэртия. Он сообщает о 14 сочинениях Диогена Синопского, среди которых философские работы «О добродетели», «О добре» и др., несколько трагедий.

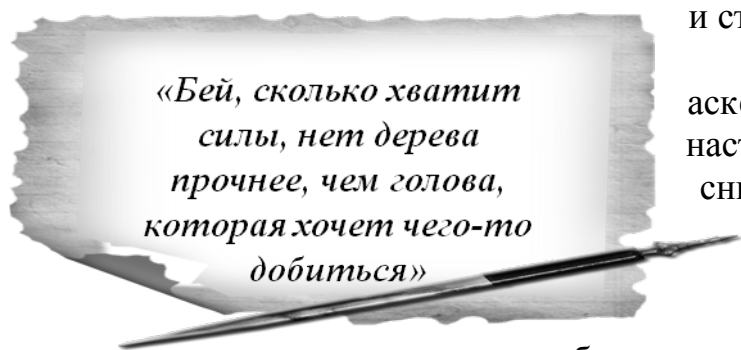
Своё жильё обустроил в глиняной бочке – «пифосе», где обычно хранили зерно, масло, вино. Свой плащ философ использовал еще и для того, чтобы спать на нём. Пищу он носил в суме, а для еды, сна и беседы ему подходило

любое место.

Человека, который живет в соответствии со своим предназначением, который выше всего внешнего, выше всех общественных предубеждений, выше капризов судьбы, знает и умеет найти собственную и неповторимую природу, с которой он согласен, а, значит, он счастлив. Задача Диогена – показать, что человек всегда в своем распоряжении имеет все, чтобы быть счастливым, если понимает требования своей природы.

Образцом жизни считал жизнь мыши, которая не искала места для ночлега, не боялась ни тьмы, ни чего-то другого: без цели и без ненужных забот и страхов.

Практиковал крайний аскетизм, презирал роскошь. Был настолько прямолинеен и груб, что снискал себе имена «Собака» («кине») и «сумасшедший Сократ».

Своим поведением и образом жизни пытался обратить внимание на основания социума, религиозных норм, института брака и т.д. Утверждал примат добродетели перед законами общества, отвергал веру в богов, установленных религиозными институтами, считал цивилизацию лживым изобретением демагогов. Пропагандировал относительность общепринятых норм морали, авторитетов.

Известны его утверждения о бесполезности математики, физики, астрономии, музыки, абсурдности метафизических построений.

Метод и путь, ведущий к свободе и добродетелям, Диоген обозначает понятиями – «аскеза», «усилие», «тяжкий труд»: тренировка души и тела до готовности противостоять невзгодам, стихии, умение господствовать над похотями, более того, презрение к наслаждениям.

Философия Диогена противопоставляла страстям разум, а судебным законам – законы природы.

Когда у Диогена спросили, какой зверь кусается больше всего, он ответил: «Из диких – клеветник; из домашних – льстец».

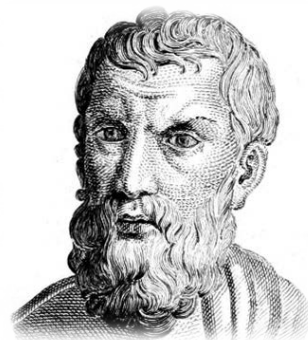
Когда у Диогена спросили, надо ли бояться смерти, он ответил, предвосхитив знаменитое изречение Эпикура: «Зачем же ее бояться? Мертвые ничего не чувствуют и, главное, не могут снова умереть».

Епікур

341 – 279 рр. до н.е.

Давньогрецький філософ,
засновник «Саду», впливової елліністичної школи.
Фундатор епікуреїзму.

Написав біля 300 творів, з яких збереглися лише деякі:

«Листи», адресовані Геродоту, Пітоклу, Менекею та ін.,
«Максими» та різноманітні фрагменти.

Багато уривків – у творах противників епікуреїзму.

В Афінах започатковує школу в саду, яка отримала назву «Сад Епікура». На її воротах був напис: **«Гість, тобі буде тут добре, тут задоволення – найвище благо».**

- ✓ реальність можна досягнути розумом;
- ✓ у просторі реального є місце для щастя;
- ✓ щастя – це позбавлення страждання та турбот;
- ✓ людина автархічна.

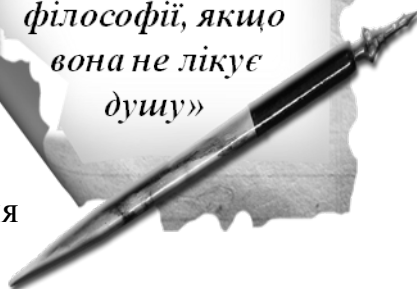
Філософія – діяльність, яка допомагає людині стати щасливою, тому мета філософії полягає у просвітництві.

Філософія має три частини: каноніку (логіку) – вчення про пізнання, фізику – вчення про будову реальності, етику – вчення про мету людини, щастя та способи його досягнення.

Всі знання виникають із відчуттів завдяки сприйманню предметів природи, до яких належать також і образи фантазії. Сприймання – це проникнення в людину «образів» речей. Образи відриваються від поверхні речей та переміщуються з швидкістю думок. Якщо вони попадають до органів чуття, то дають справжнє чуттєве сприймання, якщо проникають в пори тіла, то дають фантастичне сприймання. Поняття, або загальні уявлення, утворюються на основі одиничних образів. Сприймання та загальні уявлення завжди правильно відображають оточуючий світ. Тому вони виступають критеріями знання. Омана та помилки виникають лише тоді, коли людина застосовує уявлення не до тієї дійсності. Тобто джерело помилки – розум.

Тіла складаються з атомів, які неділимі й різняться за формою, величиною та вагою. Виділення Епікуром ваги атомів – істотна риса його концепції.

*«Пустими є слова
того філософа,
якими не
зцілюється жодне
страждання
людини. Як від
медицини немає
ніякої користі,
якщо вона не
позбавляє тіло від
хвороб, так і від
філософії, якщо
вона не лікує
душу»*

Форми атомів різноманітні, але їх багатоманітність не безкінечна, але вони незчисленні.

Атомам притаманна свобода: під дією ваги атоми рухаються або прямо, або хаотично, при цьому відбуваються випадкові відхилення та зіткнення. Концепція відхилення атомів – основа для концепції свободи людини.

Душа – агрегат атомів. Атоми подібні до повітря та рухливі утворюють алогічну частину душі. Інші, без специфічної назви, утворюють раціональну частину душі. Душа не вічна, руйнується й вмирає.

Людина – душевний склад у складі тілесному. Смерть – розпад цих з'єднань; від людини не залишається нічого. Смерть не страшна, оскільки в момент її приходу людина нічого не здатна відчувати, так само після смерті, коли душа, як і тіло, розпадається. Смерть не віднімає нічого від життя, оскільки абсолютне вдосконалення насолоди не передбачено планом вічності.

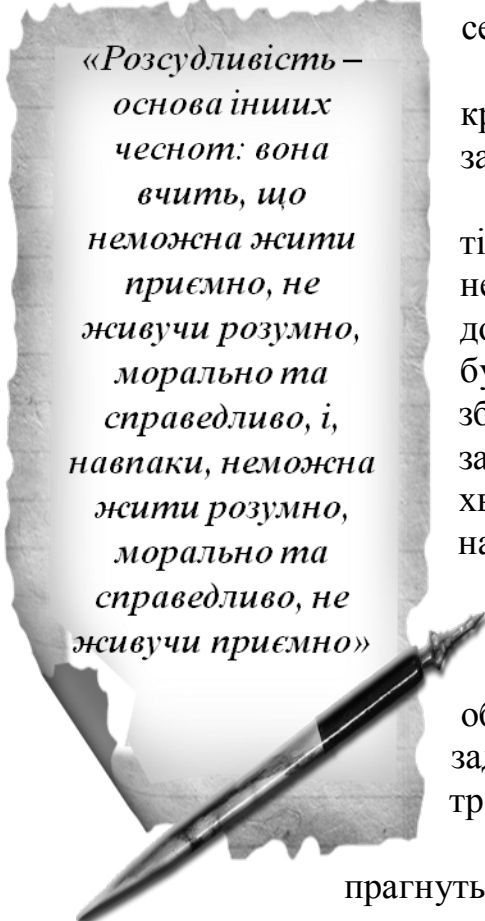
Основи фізики Епікура: 1) «Ніщо не народжується з небуття», оскільки, в іншому разі, потрібно було б визнати, що дещо може виникнути без насіння, яке породжує, а також те, що дещо розпадається в ніщо, а, значить, визнати зникнення усього. Ніщо не народжується з нічого та не зникає назавжди. 2) Всю реальність утворено з двох складових: тіл і порожнечі. Порожнеча не є небуттям. Існування тіл доводиться органами чуття. 3) Реальність безмежна. Якби множина тіл мала межі, то вони б загубилися у безмежному просторі, а якби порожнеча мала межі, то не змогла б вмістити безмежні тіла. 4) «Тіла» можуть бути складними та простими, абсолютно неділимими.

Етика – єдина область, яка заслуговує на серйозну увагу.

Щастя – це задоволення. Задоволення – критерій блага. Щоб отримати справжнє задоволення, людина повинна бути поміркованою.

Справжнє задоволення – «відсутність тілесного страждання», «апонія», або незворушність душі, «атараксія». Для їх досягнення потрібно знати, що задоволення бувають: 1) природні та необхідні, пов'язані зі збереженням життя; до них не належать задоволення кохання, оскільки кохання є джерелом хвилювання; 2) природні, але не необхідні, надмірні потреби: вишукана їжа та напої, елегантне вбрання тощо; 3) не природні та не необхідні: форми марнославства, бажання розкоші, влади, слави. Задоволення, яких можна досягнути об'єктивно, – це задоволення першого типу, задоволення другого типу потрібно обмежувати, а третього – уникати.

Все люди рівні, оскільки всі однаково прагнуть духовного світу та спокою, всі мають на те

«Розсудливість – основа інших чеснот: вона вчить, що неможна жити приємно, не живучи розумно, морально та справедливо, і, навпаки, неможна жити розумно, морально та справедливо, не живучи приємно»

право.

Політичне життя призводить до постійних хвилювань та неспокою, перешкоджає досягненню апонії та атараксії, а, значить, і щастя. Політичне життя не збагачує людей, а дезорієнтує та роз'єднує.

З усіх зв'язків між індивідами найкращим є дружба, союз вільних людей, які однаково живуть, думають та переживають.

«З усього, що мудрість обирає для щасливого життя, найбільше благо – дружба».

Epicurus

341 – 279 B.C.

The Greek philosopher, the founder of the ancient Greek philosophical school of Epicureanism.

He wrote about 300 works, of which only some have survived:

“Letters”, to Herodotus, Menoeceus, Pythocles

Many passages in the writings of opponents of Epicureanism.

In Athens, he founded a school in the garden, which later became known as “the Garden of Epicurus.”

Philosophy is considered to be an activity that leads a person through thinking to a happy life, free from suffering. The goal of philosophy is to educate people, not with pure theory.

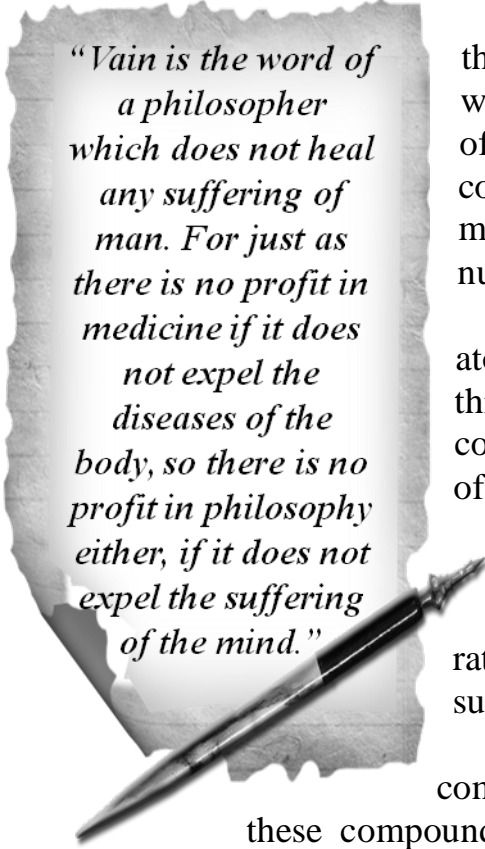
Divided philosophy into three parts: canonics (logic) - the doctrine of knowledge, physics, ethics. The first studies the canons according to which we know the truth, the second – the structure of reality, the third - the goal of man, happiness and ways to achieve it.

All knowledge arises from sensations through the perceptions of objects of nature, to which he also has attributed the images of fantasy. Perceptions arise as a result of the penetration of the “images” of things into us. These images are separated from the surface of things and move with the speed of thought. If they enter the senses, they give a real sensory perception, but if they penetrate the pores of the body, they give a fantastic perception. Concepts, or general representations, are

- ✓ reality is completely permeable to the human mind and amenable to comprehension;
- ✓ there is a place for happiness in the space of the real;
- ✓ happiness is the repression of suffering and anxiety;
- ✓ a person is autarchic.

formed on the basis of single representations. Both perception and general representation always faithfully reflect the world around us. Therefore, they are the criteria for knowledge. Errors and mistakes arise only when a person attributes the idea to the wrong reality, i.e. the source of errors is the mind.

“Vain is the word of a philosopher which does not heal any suffering of man. For just as there is no profit in medicine if it does not expel the diseases of the body, so there is no profit in philosophy either, if it does not expel the suffering of the mind.”

Recognized that bodies were composed of atoms that were indivisible and differed in shape, size, and weight. The separation by Epicurus of the differences of atoms by weight was a very essential feature of his concept. The forms of atoms were different and multiple, their diversity was not infinite, but their number was infinite.

Atoms are inherently free: under the gravity, atoms move either in a straight line or randomly, and in this case random deviations and collisions occur. The concept of atom deflection is the basis for the concept of human freedom.

The soul is an aggregate of atoms. The atoms are air-like and moving form an illogical part of the soul. Others, without a specific name, form a rational part of the soul. The soul is not eternal and is subjected to destruction and death.

Man is a spiritual composition in the composition of the body. Death is the breakdown of these compounds; nothing is left of man. Death is not terrible in itself, because at the moment of its appearance we are not able to feel anything, and so after death, when the soul, like the body, disintegrates; There is absolutely nothing left. Finally, death does not take away anything from life, because the absolute perfection of pleasure is not provided in the plan of eternity.

The foundations of Epicurus’s physics can be formulated as follows: 1) “Nothing is born from non-being”, because, otherwise, it would be necessary to recognize that something can arise without a generating seed, and also that something disintegrates into nothing, and recognize the disappearance of everything. Nothing fails to born out of nothing and never disappears for good. 2) The whole reality is formed of two components: bodies and emptiness. Emptiness is not non-being. The existence of bodies is proved by the senses themselves. 3) Reality is infinite. If the set of bodies were finite, then they would be lost in infinite space, and if the void was finite, it could not accommodate infinite bodies. 4) “Bodies” are complex and simple, absolutely indivisible.

“All other virtues have come from prudence: it teaches that one cannot live pleasantly, not living rationally, morally and justly, and, conversely, one cannot live rationally, morally and justly, without living pleasantly.”

Ethics is the only area that deserves serious consideration.

Happiness is pleasure. Pleasure is the criterion of good. But a person should not indulge in any pleasures indiscriminately. He should be guided by the principle of prudence, only in this case he will get true pleasure.

True pleasure is “the absence of physical suffering,” or the equanimity of the soul, “ataraxia.” To achieve them, it is important to distinguish: 1) natural and necessary pleasures, associated with the preservation of the life of the individual; excludes from them the enjoyment of love, because it considers it a source of anxiety; 2) natural, but not necessary, in excess of natural needs: fine food and drinks, elegant clothes, etc.; 3) pleasures are neither natural nor necessary: forms of human vanity, vain desires for luxury, power, glory. Objectively achievable and satisfying are the pleasures of the first type, the second must be limited, and the third - avoided in every way.

All people are equal, because everyone is equally thirsty for the spiritual world and peace, everyone has the right for this.

Political life is fundamentally unnatural, and therefore leads to endless anxieties, hinders the achievement of ataraxia, and, therefore, happiness. Political life does not enrich a person, but is disorienting, separating people.

Friendship remains the only effective one, a binding union of free people, equally feeling, living and thinking, of all the connections between individuals. Friendship is also from the useful sphere, but it is the sublime useful.

“Of all the things which wisdom provides to make us entirely happy, much the greatest is the possession of friendship.”

Эпикур

341 – 279 гг. до н.э.

Древнегреческий философ, основатель «Сада», влиятельной эллинистической школы. Родоначальник эпикуреизма.

Написал около 300 произведений, из которых дошли лишь некоторые: «Письма», адресованные Геродоту, Питоклу, Менекею и др., «Максимы» и различные фрагменты.

Много отрывков – в сочинениях противников эпикуреизма.

В Афинах основывает школу в саду, которая в дальнейшем получила название «Сад Эпикура». На ее воротах была надпись, которая гласила: *«Гость, тебе будет здесь хорошо, здесь удовольствие – высшее благо».*

- ✓ реальность вполне пронцаема для человеческого разума и поддается осмыслению;
- ✓ в пространстве реального есть место для счастья;
- ✓ счастье – это вытеснение страдания и беспокойства;
- ✓ человек автархичен.

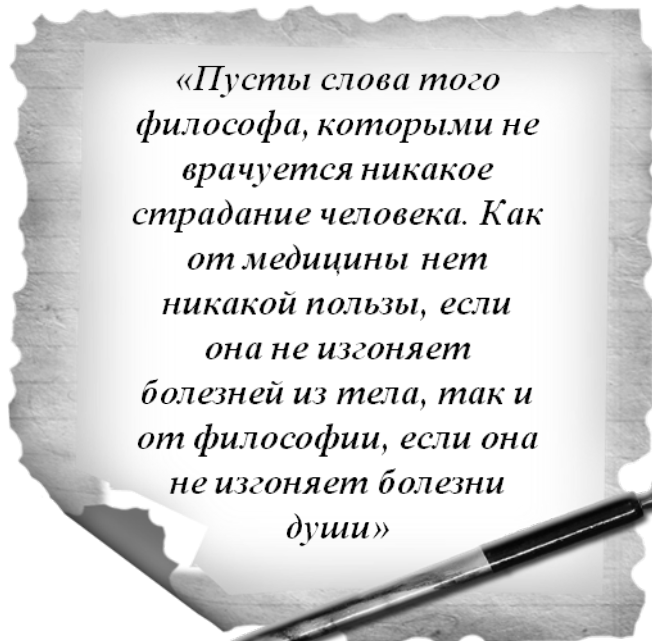
Философия – такая деятельность, которая приводит человека посредством размышлений к счастливой жизни, свободной от страданий. Цель философии – в просвещении людей, а не в чистой теории.

Философия делится на три части: канонику (логику) – учение о познании, физику, этику. Первая согласно которым мы познаем

изучает каноны,

истину, вторая – строение реальности, третья – цель человека, счастье и способы его достижения.

Все знание возникает из ощущений посредством восприятий предметов природы, к которым также относятся и образы фантазии. Восприятия возникают вследствие проникновения в человека «образов» («видиков») вещей. Образы эти отделяются от поверхности вещей и перемещаются с быстротой мысли. Если они входят в органы чувств, то дают настоящее чувственное восприятие, если же проникают в поры тела, то дают фантастическое восприятие.

«Пусты слова того философа, которыми не врачуетя никакое страдание человека. Как от медицины нет никакой пользы, если она не изгоняет болезней из тела, так и от философии, если она не изгоняет болезни души»

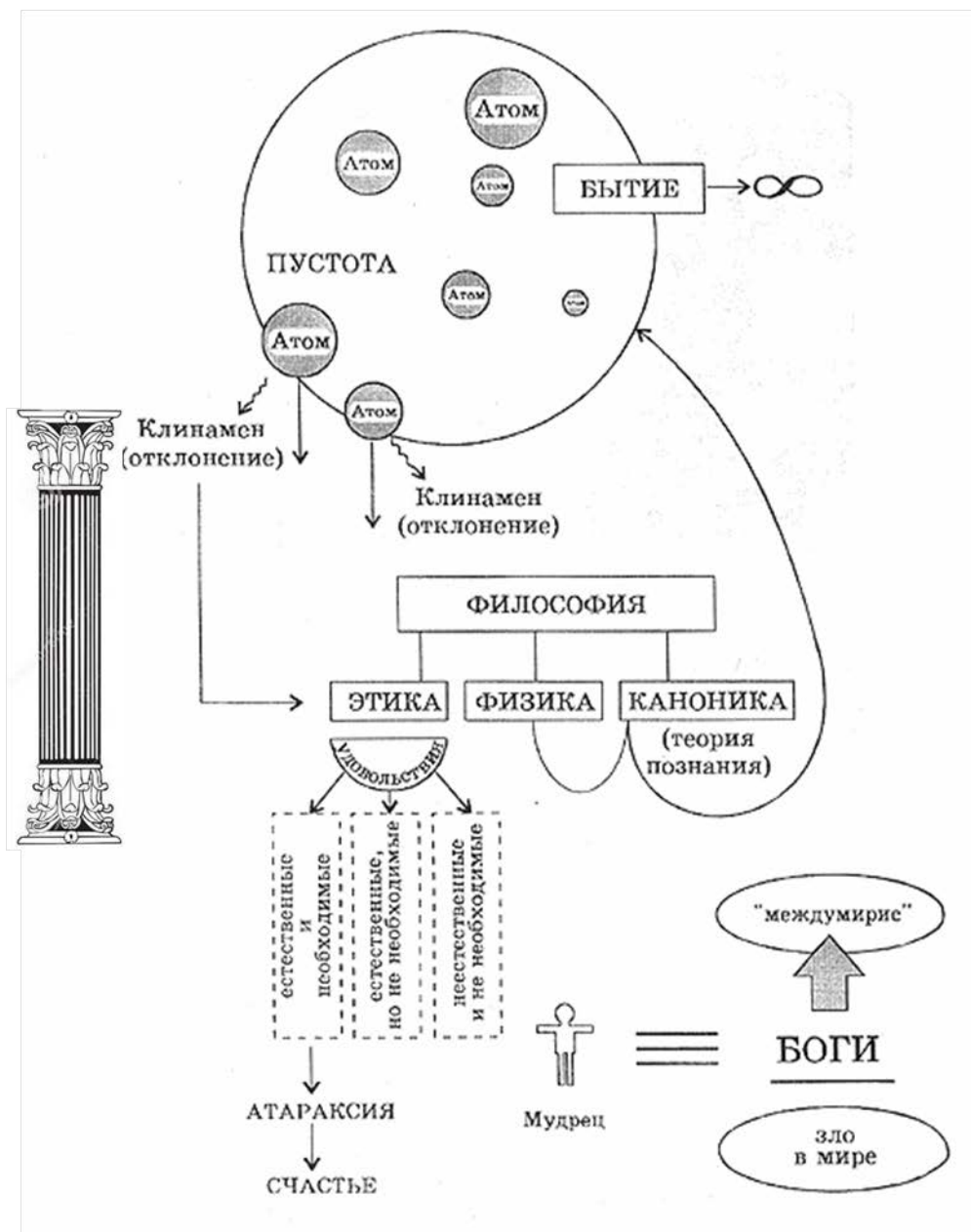
Понятия, или общие представления, образуются на основе единичных представлений. Как восприятие, так и общее представление всегда верно отражают окружающий мир. Поэтому они выступают критериями знания. Заблуждения и ошибки возникают только в том случае, когда человек относит представление не к той действительности, т.е. источником ошибки оказывается разум.

Тела состоят из атомов, которые неделимы и различаются по форме, величине и весу. Выделение Эпикуром отличия атомов по весу – существенная черта его концепции. Формы атомов различны и множественны, но их разнообразие не бесконечно, зато число их бесконечно.

Атомам присуща свобода: под действием тяжести атомы двигаются или по прямой, или беспорядочно, и при этом происходят случайные отклонения и столкновения. Концепция отклонения атомов – основа для концепции свободы человека.

Душа есть агрегат атомов. Атомы воздухообразные и подвижные

образуют алогичную часть души. Другие же, без специфического названия, образуют рациональную часть души. Душа не вечна и подлежит разрушению и смерти.

Человек – это душевный состав в составе телесном. Смерть – распад этих соединений; от человека не остается ничего. Смерть не страшна сама по себе, ибо в момент явления ее мы ничего не способны чувствовать, ни так же после смерти, когда душа, как и тело, распадается; не остается решительно ничего. Наконец, смерть не отнимает ничего от жизни, ибо абсолютное совершенствование наслаждения не предусмотрено в плане вечности.

Основания физики Эпикура: 1) «Ничто не рождается из небытия», поскольку, в противном случае, нужно было бы признать, что нечто может возникнуть без порождающего семени, а также то, что нечто распадается в ничто, а, значит, признать исчезновение всего. Ничто не рождается из ничего и не исчезает насовсем. 2) Вся реальность образована из двух составляющих: тел и пустоты. Пустота не есть небытие. Существование тел доказывается самими

чувствами. 3) Реальность бесконечна. Если бы множество тел было конечным, то они потерялись бы в бесконечном пространстве, а если бы пустота была конечной, то не смогла бы вместить бесконечные тела. 4) «Тела» бывают

сложными и простыми, абсолютно неделимыми.

Этика – единственная область, заслуживающая серьезного рассмотрения.

Счастье – это удовольствие. Удовольствие – критерий блага. Но человек не должен предаваться любым удовольствиям без разбора. Он должен руководствоваться принципом благоразумия, только в этом случае он получит истинное наслаждение.

Истинное удовольствие – это «отсутствие телесного страдания», «апония», или невозмутимость души,

«атараксия». Для их достижения важно различать: 1)

естественные и необходимые удовольствия, связаны с сохранением жизни индивида; исключает из них наслаждение любви, поскольку считает ее источником беспокойства; 2) естественные, но не необходимые, сверх естественных потребностей: изысканная пища и напитки, элегантная одежда и т.п.; 3) удовольствия не естественные и не необходимые: формы человеческого тщеславия, суетные желания роскоши, власти, славы. Объективно достижимыми и несущими удовлетворение являются удовольствия первого типа, вторые необходимо ограничивать, а третьих – всячески избегать.

Все люди равны, ибо все одинаково жаждут духовного мира и покоя, все имеют на то право.

Политическая жизнь принципиально неестественна, а потому ведет к нескончаемым тревожениям, препятствует достижению апонии и атараксии, а значит, и счастья. Политическая жизнь не обогащает человека, но дезориентирует, разобщая людей.

Из всех связей между индивидами единственно действенной остается дружба, связующий союз свободных людей, одинаково чувствующих, живущих и думающих. Дружба также из сферы полезного, но это – возвышенное полезное.

«Из всего, что мудрость избирает для счастливой жизни, наибольшее благо – это дружба»

Стоїцизм – філософська школа, що виникла в Афінах бл. 300 р. до н.е. в часи раннього еллінізму та зберігала вплив до кінця античності.

Історію стоїцизму можна поділити на три періоди: Давня (Старша) Стоя (кінець IV ст. до н.е. – середина II ст. до н.е.), Середня (II – I ст. до н.е.) та Нова (I – III ст. н.е.).

✓ Тричастинна будова філософії (логіка, фізика, етика).

Логіка – дослідження внутрішнього та зовнішнього мовлення. Ділиться на дві частини: вчення про міркування за допомогою безперервного мовлення (риторика) та вчення про рух мовлення у формі питань та відповідей (діалектика).

Логіка містить в собі вчення про поняття, судження та умовиводи, а також – про слова та знаки. Поняття бувають природними, які формуються стихійно, та штучними, утворюються на основі діалектики.

Метою логіки є напрацювання критерію істини. Основа пізнання – відчуття, на основі яких виникають уявлення. Істинне уявлення повинне отримати згоду Логоса, того, що вже існує в душі. Гарантією істини виступає «каталепсис». Істина – це тіло, вона матеріальна.

✓ Виокремили чотири категорії: субстанція, якість, стан і відношення. Субстанція або сутність – першоматерія. З неї утворюються речі, які мають постійні якості. Перехідні якості позначаються категорією «стан». Всі речі взаємодіють.

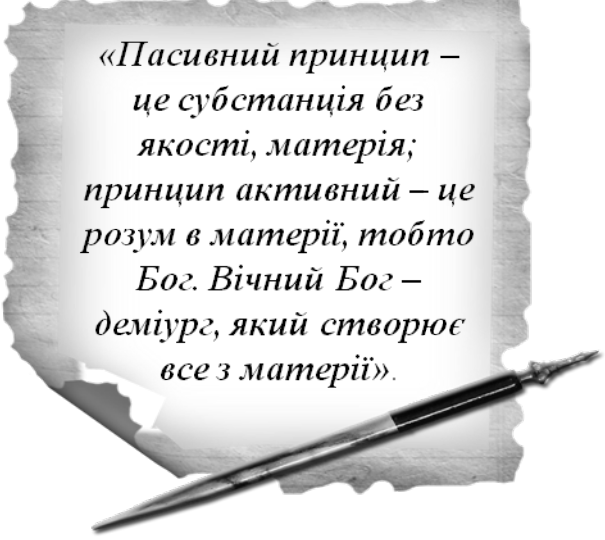
✓ Буття – лиш те, що здатне діяти та страждати, а таким є лише тіло: «буття та тіло одне й те ж». Тілесними є чесноти, вади, благо, істина.

Існує два принципи буття: «активне» (форма або принцип, який формує) та «пасивне» (матерія). Вони неподільні. Форма – це божественний розум, Логос, Бог.

✓ Єдність і цілісність природи. Природа має форму (душу). Душа світу – вогняно-повітряна пневма, дихання, яке проникає всюди.

«Бог проникає всю реальність, він – інтелект, душа, природа...». Свого Бога-фізиса-Логоса стоїки ідентифікують з «творящим вогнем», с гераклітовою блискавкою, яка управляє всім, з «пневмою» (суміш вогню та повітря), «вогняним диханням», гарячим повітрям. Вогонь – начало, тепло, без якого ніщо не народжується, не росте, – це умова будь-якої форми життя.

Вогонь може творити, а може руйнувати. Наприкінці часу виникне світова пожежа, в якій згорить космос, світ очиститься, залишиться лише

«Пасивний принцип – це субстанція без якості, матерія; принцип активний – це розум в матерії, тобто Бог. Вічний Бог – деміург, який створює все з матерії».

полум'я. З попелу виникне новий світ, все почнеться спочатку.

✓ Доктрина «розумного сім'я»: світ та все в ньому народжується з унікального матеріального субстрату, який якісно утворений із іманентного Логосу, здатного перетворюватися на безліч речей. Логос – сім'я всіх речей.

Бог – це космос.

Безтілесне не має буття: воно не може ні діяти, ні страждати. Тому безтілесними є всі універсалії, а також «місце», «час», «нескінченне».

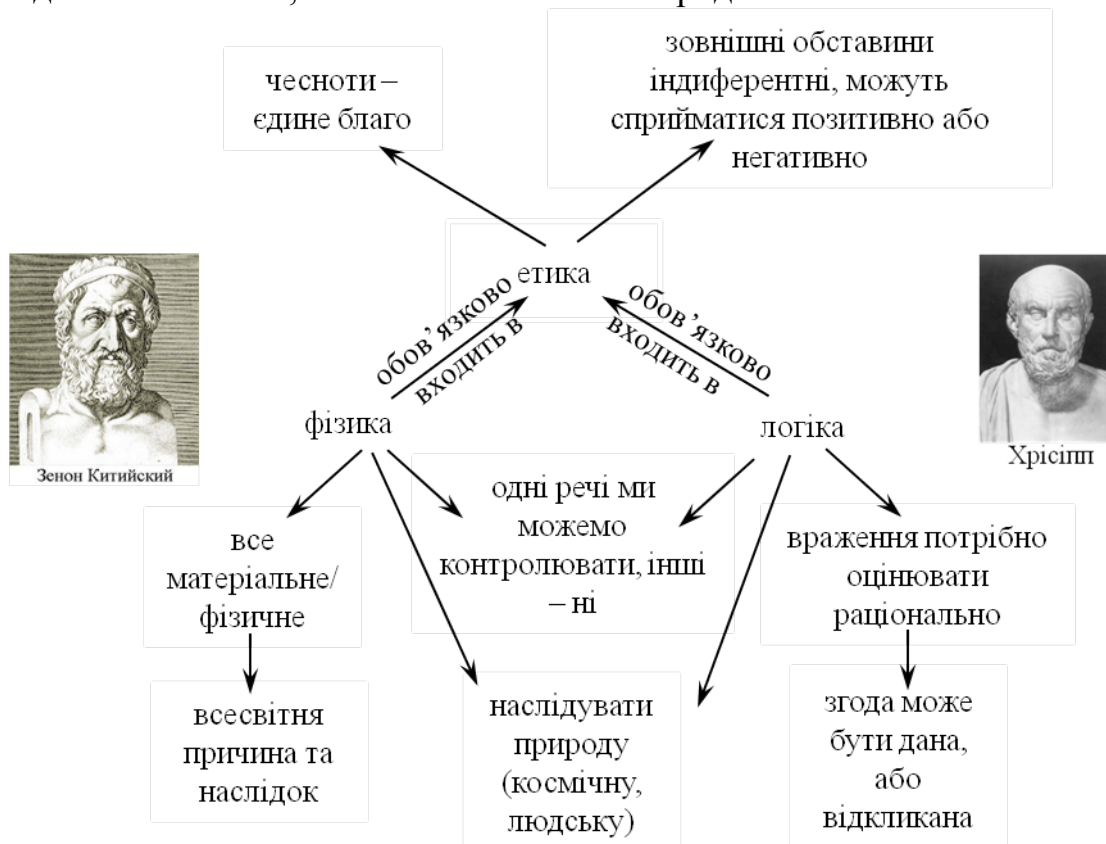
Існує більш загальний, ніж буття принцип, «дещо», чому підкоряється все.

✓ Поняття долі. Розкривається як «фатум», «судьба», невідворотна Необхідність. Фатум – серія незворотних причин, природний порядок, який пов'язує всі речі та істоти. Як і Логос, він все виправдовує: що сталося, що відбувається, що буде. Все неминуче та необхідне, оскільки залежить від Логосу.

✓ Справжня свобода мудреця полягає в погодженні власних бажань з тим, чого хоче Судьба, в раціонально усвідомленому прийнятті її.

✓ Людина домінує у світовій структурі. Вона має не лише тіло, але й душу, яка є фрагментом космічної душі. Душа – тілесна, вона – вогонь та пневма. Душа наповнює життям фізичний організм.

Душа має вісім частин: центральна («гегемон»); та, що керує – співпадає з розумом; п'ять інших частин душі – відповідають п'яти органам чуття; шоста відповідає за мовлення; сьома та восьма – за народження.

(<https://howtobeastoc.wordpress.com/2016/01/04/the-essence-of-stoicism/>)

Душа переживає смерть тіла. Душі мудрих живуть аж до наступної

світової пожежі.

✓ Мета життя – досягнення щастя, яке полягає в тому, щоб наслідувати природу.

Фундаментальними характеристиками існування живих істот є – привабливість, привласнення та примирення. У рослин та вегетативних структур ця тенденція неусвідомлена, у тварин – виявляється у вигляді інстинктів. Для людини жити у відповідності до природи означає бути в ладу з собою, існувати в бутті із всім, що забезпечує її зростання. Людина – раціональна жива істота.

Істинне благо для людини – чесноти, істинне зло – вади. «Добро» та «зло» є моральними поняттями, які мають відношення до Логосу. Все, що належить до тілесного, морально індіферентне. Життя, здоров'я, краса, смерть, хвороби, бідність – морально індіферентні.

Це спроба надати людині віру в себе, можливість звикнути до думки, що благо та зло мають внутрішню природу, ніколи не приходять ззовні, але залежать від ставлення людини до речей та подій, нейтральних самих собою.

Позитивним визнається все, що сприяє життю на фізичному та на біологічному рівнях. Здоров'я, силу, витримку, тобто речі позитивні на погляд природи, стоїки називали цінностями. Протилежне, негативне трактувалось як малоцінне. Все, залишаючись морально індіферентним, поділяється на цінне та таке, що не має цінності. Речі поділялись на ті, яким нейтрально надається перевага, та на ті, які нейтрально відкидаються.

✓ Дії людини, перевірені Логосом, природні, раціонально коректні та морально досконалі – це обов'язок. Більшість людей не здатні до морально досконалої поведінки, тому що раціональне вдосконалення можливе лише через засвоєння філософії.

Поняття «катекон» – типове для стоїків – означає «обов'язковість», «обов'язок».

*«Нерозумні ті люди, які
вважають, що добро
могло б існувати без
існування зла»*

*«Найвеличніша справа в
житті – твердо стояти
проти ударів долі».*

*«Нещасним є той, хто сам
вважає себе нещасним».*

✓ Людина – «товариська тварина».

✓ Суспільство виникає природним шляхом.

✓ Всі люди можуть мати чесноти: людина вільна; ніхто не раб від природи. Вільний мудрець, що володіє знанням. Раб – неук, оскільки знаходиться під владою власних помилок. Всі люди, незалежно від статі, соціального положення або етнічного походження, рівні за своєю природою.

✓ Доктрина «апатії». Пристрасті, з яких народжується біда, майже завжди є помилками розуму. Вони порушують величний спокій душі. «Апатія» – стан,

коли пристрасті відсутні. Пристрасті – це смуток, страх, задоволення. Щастя – це апатія, безстрасність та мужність.

Аскеза, холодний Логос – єдина допомога в житті людини.

Stoicism is a philosophical school, which arose in Athens c. 300 BC in the days of early Hellenism and retained influence until the end of the ancient world.

There are three main periods in the history of Stoicism: Ancient (Elder) Stoa (end of IV BC - mid II BC), Middle (II - I BC), New (I - III AD).

✓ Three-part structure of philosophy (logic, physics, ethics).

Logic is the study of internal and external speech. It is divided into two parts: the study of reasoning in the form of continuous speech (rhetoric) and the study of the movement of speech in the form of questions and answers (dialectics).

Logic contains the doctrine of the signified (on concepts, judgments and conclusions) and the doctrine of the signifier (on words and signs).

The purpose of logic is to work out the criterion of truth. The basis of knowledge is in sensation. Ideas arise on the basis of these. The true idea for the stoic is not only feeling, but also sympathy, that is, agreement, approval from the logos on what is already in the soul. A guarantee of truth can only be “catalepsis” – a lively image, understanding the presentation.

Distinguished natural (formed spontaneously) and artificial (formed on the basis of dialectics) concepts.

Truth is a body, it is material.

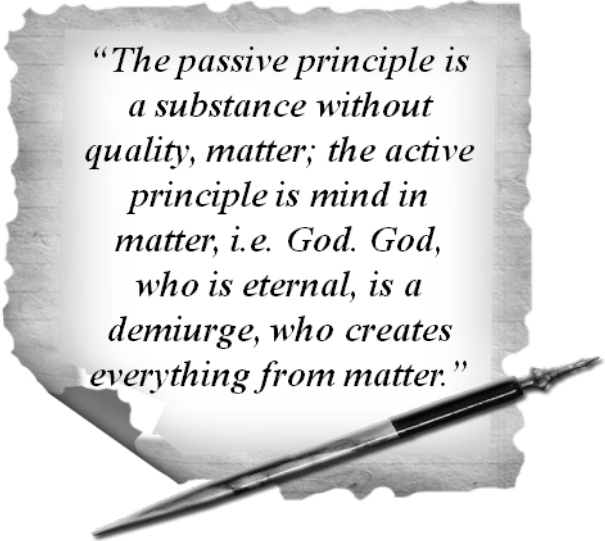
✓ Identified four categories: substance, quality, condition and relationship. Substance or essence – primary matter. From the primary matter things that have qualities and permanent properties are formed. Transition properties are denoted by the category “state”. All things are in relationship to each other.

✓ Being is only that which is capable to act and suffer, and this is only the body: “being and the body are one and the same.” The virtues are bodily, vices, good, truth.

There are two principles of being: “active” (form or forming principle) and “passive” (matter). They are inseparable from each other. Form is the divine mind, logos, God.

✓ Unity and integrity of nature. Nature has a form (soul).

“God pervades into the reality, it is the intellect, the soul, the nature ...” The Stoics identify their God with “creative fire”, with heraclite lightning that governs everything, with “pneuma” (mixture of fire and air), “fiery breath”, hot air. Fire is the beginning, heat, without which nothing is born, does not grow, is the condition of any

“The passive principle is a substance without quality, matter; the active principle is mind in matter, i.e. God. God, who is eternal, is a demiurge, who creates everything from matter.”

form of life.

There is a creating fire, and there is also fire that devours, sizzles and destroys. There is only one conclusion: the fire creates and destroys; at the end of time, a world fire will come, in the fire of which the cosmos will burn, the world will be cleansed, only the flame will remain. A new world will be reborn on the ashes, everything will happen again.

✓ The doctrine of “intelligent seeds”: the world and everything in the world is born from a unique material substrate, qualitatively formed from an immanent Logos, capable of being objectified in an infinite number of things. Logos is the seed of all things. God coincides with the cosmos.

“God is a creative, intelligent fire, at times generating the cosmos, containing in itself the seeds of rational all things, according to which everything is born.”

Incorporeal devoid of being: it can neither act nor suffer. Therefore, all universals, as well as “place”, “time”, “infinite” are incorporeal.

There is a more general principle than being, “something” which everything obeys.

✓ Concept of providence. It is revealed as “fatum”, “fate”, inevitable Necessity. Fatum is a series of irreversible causes, a natural order of inviolable plexuses that binds all things and creatures together. Like the Logos, it justifies everything: what has happened, what happens, what will happen. Everything is inevitable and necessary, because it depends on the Logos, everything is destined by Providence, even the most insignificant.

✓ The true freedom of a sage is in coordination of his own will with what Fate wants, to rationally make sense of it.

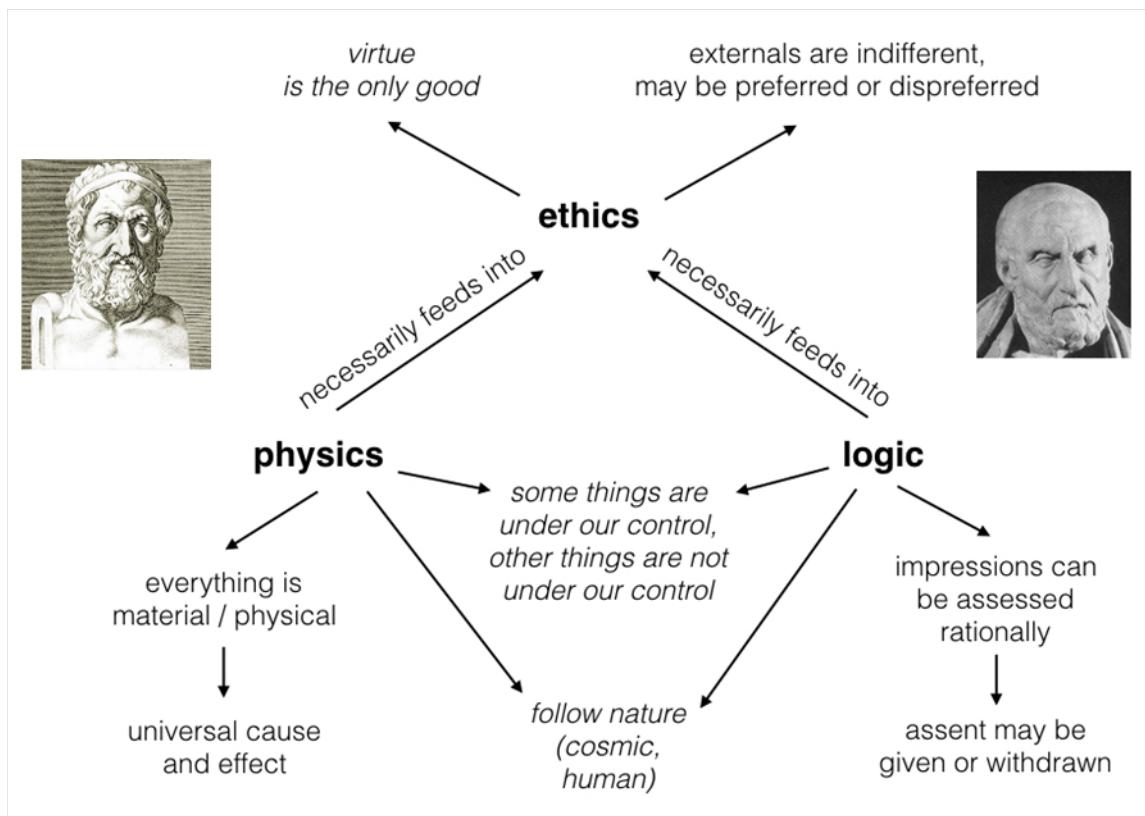
✓ In the world structure, a person occupies a dominant position. He consists not only of the body, but also of the soul, which is a fragment of the cosmic soul, but the soul is physical, i.e. it is fire and pneuma. The soul permeates the entire physical organism, filling it with the breath of life.

The soul is divided into eight parts: the central, governs, coincides with the mind; five other parts correspond to the five senses, the sixth is responsible for the sound of speech; seventh and eighth – for the birth.

The soul experiences death in the body. The souls of the sages live until the next world fire.

✓ The goal of life is to achieve happiness. Happiness is in following nature.

The fundamental characteristic of the existence of living beings is gravity, appropriation, reconciliation. In plants and vegetative structures, this tendency is unconscious, in animals it is manifested in the form of instinct. For a person to live in accordance with nature means to be in harmony with oneself, to be present in being with everything that ensures its growth. Man is not just a living being, but also a rational one.

(<https://howtobeastocic.wordpress.com/2016/01/04/the-essence-of-stoicism/amp/>)

True good for man is only virtue, true evil is only vice. In relation to things, the Stoics do not apply the characteristics of “good” and “evil”, for the latter are the moral concepts related to Logos. Therefore, everything that relates to the physical is morally indifferent. Life, health, beauty, death, disease, deformity, poverty - are morally indifferent.

It is an attempt to give a person confidence in himself, the opportunity to get used to the idea that good and evil always have only internal nature, never come from outside, but depend on a person’s attitude to neutral things and events.

Everything is recognized as positive, contributing to life and its growth both at the physical and biological levels. Things positive in terms of nature such as health, strength, endurance, the Stoics called values. The opposite, negative in nature, was interpreted as of little value. Everything, while remaining morally indifferent, is subject to distinction as having or having no value. A second distinction is born between things that are neutrally preferred and neutrally rejected.

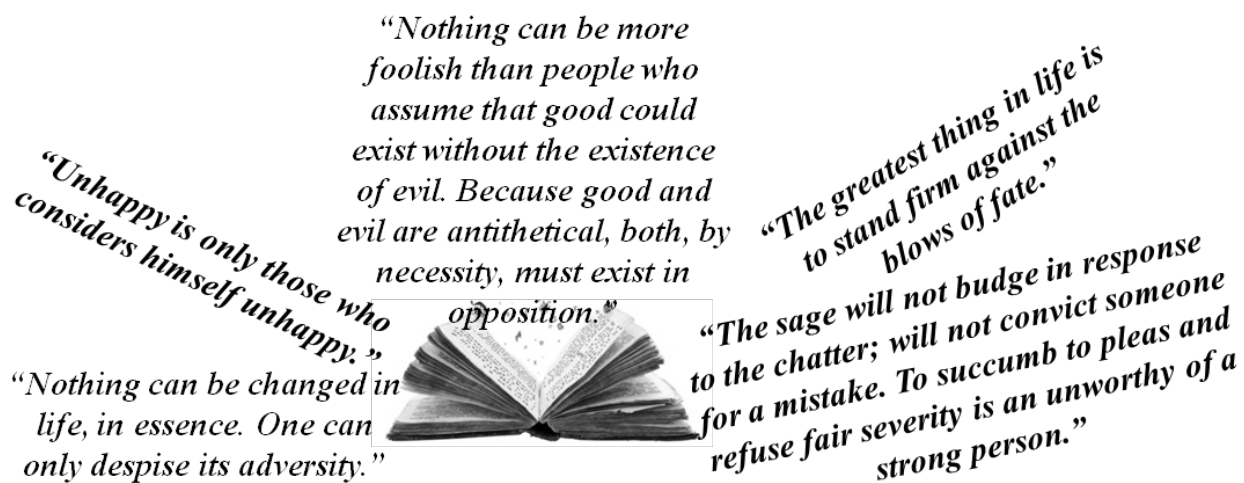
✓ Human actions, verified by the Logos, consistent with nature, rationally correct and morally perfect - this is a duty. Most people are not capable to behave morally perfect, because rational perfection is possible only through mastering philosophy.

✓ A person is considered to be a “sociable animal.”

✓ Society arises naturally.

✓ All people are capable to attain virtue: man is by definition free; no one is a slave by nature. A slave is an ignoramus, for he is at the mercy of his delusion. All people, regardless of gender, social status or ethnic origin, are equal in the most natural way.

✓ The doctrine of "apathy." The passions from which misfortune is born, are almost always the essence of the mistakes of the passing mind or their consequences. These mistakes are meaningless to temper, restrain, limit: they should be eliminated, destroying, annihilating, eradicating them. The sage, caring for the logos, its purity and correctness, does not allow even the birth of passions in his heart. "Apathy" is the avoidance of passions that disturb the majestic peace of the soul. Passion is sadness, fear, lust and pleasure. Happiness is apathy, passionlessness and fearlessness.

Стойцизм – философская школа, возникшая в Афинах ок. 300 г. до н. э. во времена раннего эллинизма и сохранившая влияние вплоть до конца античного мира.

В истории стоицизма различают три главных периода: Древняя (Старшая) Стоя (конец IV века до н.э. – середина II века до н.э.), Средняя (II – I века до н.э.), Новая (I – III века н.э.).

✓ Трехчастное строение философии (логика, физика, этика).

Логика – исследование внутренней и внешней речи. Она делится на две части: учение о рассуждении в виде непрерывной речи (риторика) и учение о движении речи в форме вопросов и ответов (диалектика).

Логика содержит в себе учение об обозначаемом (о понятиях, суждениях и умозаключениях) и учение об обозначающем (о словах и знаках). Различали естественные (формируются стихийно) и искусственные (образуются на основе диалектики) понятия.

Цель логики – отработка критерия истины. Основа познания – в ощущениях. На их основе возникают представления. Истинное представление для стоика – не только чувствование, но и со-чувствование, т.е. согласие, одобрение со стороны логоса тому, что есть уже в душе. Гарантией истины может быть только «каталепсис» – живой образ, понимающее представление. Истина есть тело, она материальна.

✓ Выделили четыре категории: субстанция, качество, состояние и отношение. Субстанция или сущность – первоматерия. Из первоматерии образуются вещи, обладающие качествами, постоянными свойствами. Переходные свойства обозначаются категорией «состояние». Все вещи находятся в отношениях друг к другу.

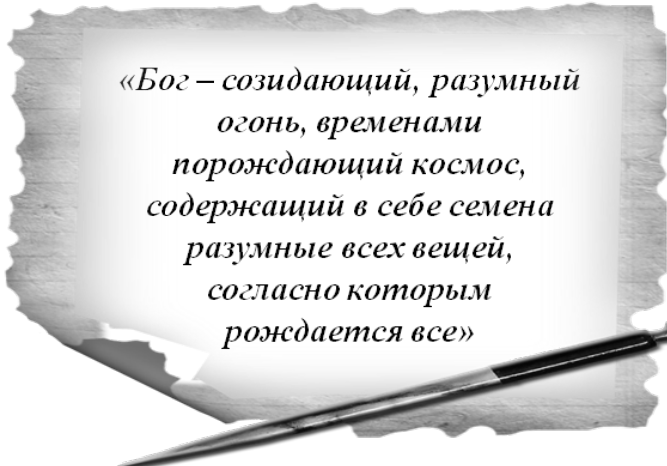
✓ Бытие есть только то, что способно действовать и страдать, а таково лишь тело: «бытие и тело одно и то же». Телесны добродетели, телесны пороки, благо, истина.

Существует два принципа бытия: «активное» (форма или формирующий принцип) и «пассивное» (материя). Они неотделимы друг от друга. Форма – это божественный разум, логос, Бог.

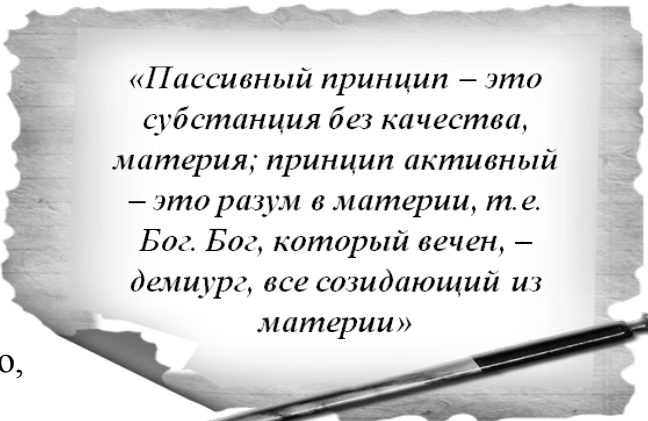
✓ Единство и целостность природы. Природа обладает формой (душой). Душа мира – огненно-воздушная пневма, всепроникающее дыхание.

«Бог проникает всю реальность, он – интеллект, душа, природа...». Своего Бога-физиса-Логоса стоики идентифицируют с «творящим огнем», с гераклитовой молнией, что управляет всем, с «пневмой» (смесь огня и воздуха), «огненным дыханием», горячим воздухом. Огонь – начало, тепло, без которого ничто не рождается, не растет, – это условие любой формы жизни.

Есть огонь творящий, а есть и все пожирающий, испепеляющий и истребляющий. Вывод один: огонь созидает и уничтожает; на исходе времен придет мировой пожар, в огне которого сгорит космос, мир очистится, останется лишь пламя. На пепле возродится новый мир, все повторится сначала.

*«Бог – созидающий, разумный
огонь, временами
порождающий космос,
содержащий в себе семена
разумные всех вещей,
согласно которым
рождается все»*

*«Пассивный принцип – это
субстанция без качества,
материя; принцип активный
– это разум в материи, т.е.
Бог. Бог, который вечен, –
демиург, все созидающий из
материи»*

✓ Доктрина «разумных семян»: мир и все в мире рождается из уникального материального субстрата, качественно образованного из имманентного Логоса, способного опредмечиваться в бесконечное множество вещей. Логос – семя всех вещей.

Бог совпадает с космосом.

Бестелесное лишено бытия: оно не может ни действовать, ни страдать. Поэтому бестелесны все универсалии, а также «место», «время», «бесконечное».

Существует более общий, чем бытие принцип, «нечто», чему подчиняется все.

✓ Понятие провидения. Раскрывается как «фатум», «судьба», неотвратимая Необходимость. Фатум – серия необратимых причин, естественный порядок ненарушаемых сплетений, который связует все вещи и существа между собой. Подобно Логосу, он все оправдывает: что случилось, что происходит, что произойдет. Все неизбежно и необходимо, ибо зависит от Логоса, все предначертано Провидением, даже самое незначительное.

✓ Подлинная свобода мудреца состоит в согласовании собственных волений с тем, чего хочет Судьба, в рационально осмысленном принятии ее.

✓ В мировой структуре человек занимает доминирующую позицию. Он состоит не только из тела, но и из души, которая является фрагментом космической души, душа же телесна, т.е. она – огонь и пневма. Душа пронизывает весь физический организм, наполняя его дыханием жизни.

Душа разделена на восемь частей: центральная («гегемон»), управляющая, что совпадает с разумом; пять других частей соответствуют пяти органам чувств, шестая отвечает за озвучивание речи; седьмая и восьмая – за рождение.

Душа переживает смерть тела. Души мудрецов живут вплоть до следующего мирового пожара.

✓ Цель жизни – достижение счастья. Счастье состоит в том, чтобы следовать природе.

Фундаментальная характеристика бытования живых существ – притяжение, присвоение, примирение. В растениях и вегетативных структурах эта тенденция бессознательна, у животных она проявлена в виде инстинкта. У человека жить в соответствии с природой – значит, быть в ладу с собой, присутствовать в бытии со всем, что обеспечивает его рост. Человек – не просто живое существо, но еще и рациональное.

Истинное благо для человека – только добродетель, истинное зло – только порок. По отношению к вещам стоики не применяют характеристики «добра» и «зла», ибо последние суть моральные понятия, относящиеся к Логосу. Поэтому все, что относится к телесному, морально индифферентно. Жизнь, здоровье, красота, смерть, болезни, уродство, бедность – морально индифферентны.

Это попытка дать человеку веру в себя, возможность свыкнуться с мыслью о том, что благо и зло имеют всегда и только внутреннюю природу, никогда не приходят извне, но зависят от отношения человека к вещам и событиям самим по себе нейтральным.

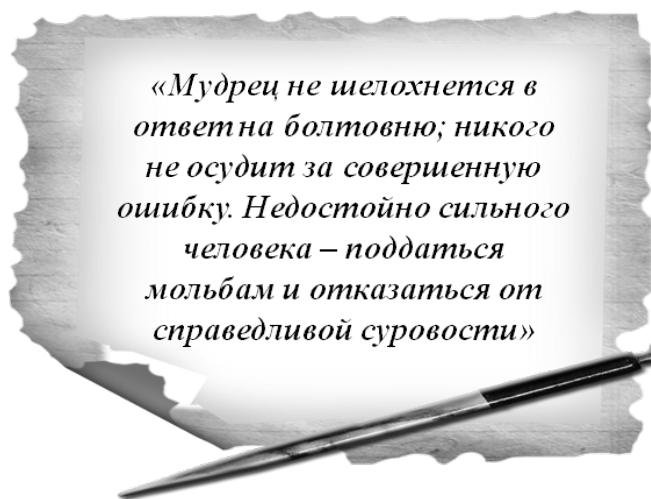
Позитивным признается все, способствующее жизни и ее возрастанию и на физическом, и на биологическом уровне. Здоровье, силу, выносливость, т.е. вещи позитивные с точки зрения природы, стоики называли ценностями. Противоположное, негативное по природе, трактовалось как малоценное. Все, оставаясь морально индифферентным, подлежит различению как имеющее или не имеющее ценность. Рождается второе разграничение вещей на нейтрально предпочитаемые и нейтрально отвергаемые.

✓ Действия человека, выверенные Логосом, согласные с природой,

рационально корректные и морально совершенные – это долг. Большинство людей не способны к морально совершенному поведению, ибо рациональное совершенствование возможно только через освоение философии.

Понятие «катекон» – типично стоическое понятие, означает «долженствование», «долг».

- ✓ Человек понимается как «животное общительное».
- ✓ Общество возникает естественным образом.
- ✓ Все люди способны достичь добродетели: человек по определению свободен; никто не раб от природы.

Свободен мудрец, владеющий знанием. Раб – невежда, ибо он находится во власти своего заблуждения. Все люди, независимо от пола, социального положения или этнического происхождения, равны самым естественным образом.

- ✓ Доктрина «апатии».

Страсти, из которых рождается несчастье, почти всегда суть ошибки пасующего разума или их последствия.

Эти ошибки бессмысленно temperировать, сдерживать, ограничивать: от них следует избавляться, разрушая, аннигилируя, искореняя их. Мудрец, заботясь о логосе, его чистоте и правильности, не допускает даже рождения страстей в своем сердце. «Апатия» – недопущение страстей, возмущающих величественный покой души. Страсти – печаль, страх, вожделение и удовольствие. Счастье – это апатия, бесстрастность и бесстрашие.

Аскеза, далекий от какой-либо человеческой симпатии холодный логос – единственная помощь в жизни человека.

«Изменить в жизни, в сущности, ничего нельзя. Можно только презирать ее напасти».

«Несчастливи лишь тот, кто сам считает себя несчастным».

«Ничего не может быть глупее людей, которые предполагают, что добро могло бы существовать без и зло антидетичны, и то и другое по необходимости, должно существовать в противоположности»

«Величайшее дело в жизни – твердо стоять против ударов судьбы».

Сенека

Люцій Аней

бл. 4 р. до н.е. – 65 р. н.е.

Римський філософ-стоїк, поет і державний діяч.

Вихователь Нерона

Політичний оратор.

Головні твори: філософські діалоги

«Про дружбу», «Про подяку»,

«Природнонаукові питання»,

«Моральні листи до Луцилія» (124 листа в 20 книгах),

трагедії, де втілена його етика: «Медея», «Федра», «Едип», «Агамемнон», «Фіест» та ін.

Філософія складається з етики, логіки та фізики.

Не ототожнює знання та мудрість. Необхідно мати знання для досягнення мудрості.

*«Корінь зла
не в речах, а
в душі».*

Матерія приводиться в рух розумом.

Дуалізм душі та тіла. Тіло – в'язниця, яка сковує душу. Душа безсмертна.

В світі владарює невмолима необхідність, перед якою всі люди рівні. Справжній мудрець повинен підкоритися цій необхідності, тобто долі, покійно зносити всі випробування, зневажати людське існування.

Умовою покійності долі є пізнання Бога. Боги добрі. Вони відрізняються від людей мірою добра, яке вони здатні створити.

*«Схвалення натовпу
– доказ повної
неспроможності...»*

Природа без Бога неможлива. Бог – сила, яка надає усьому доцільність. Бог – внутрішній Розум, що формує матерію. Він – Природа. Він – Доля.

Схвалював перемогу над пристрастями, прагнення до морального вдосконалення. Закликав не до зміни умов життя, які формують людину, а до виправлення її духу.

Вперше говорить про воління, яке відрізняється від пізнавальної, самостійної здатності душі.

*«Як байка, так і
життя ціниться не
за довжину, але за
зміст».*

Людина гріховна. Інакше бути не може. Відкриває поняття «сумління» як духовної сили та морального фундаменту людини.

Жити потрібно, прагнучи приносити користь ближньому.

Багатство краще за бідність, оскільки надає можливість служити людям. Мудрому не варто боятися багатства, бо воно не зможе його полонити.

Багатство – випробовування. Воно бажане, але не повинно бути нажито нечесним шляхом і полите кров'ю. Володіння багатством виправдано, якщо його розумно використовувати для користі людей.

*«Я – людина, і ніщо людське мені не чуже.
Будем же завжди пам'ятати, що ми
народжені для суспільства, а наше суспільство
– це як кам'яна стеля, яка тільки тому не
падає, що каміння, спираючись одне на одне,
підтримують один одного, а вони в свою чергу,
міцно тримають стелю».*

Seneca

Lucius Annaeus

c. 4 B.C. – 65 A.D.

The Roman philosopher, poet and statesman.

Political orator.

The main works: philosophical dialogues “On Friendship”, “On Mercy”, “On Providence”, “The Natural Questions”, “Moral Letters to Lucilius” (124 letters in 20 books).

Philosophy is divided into ethics, logic and physics.

Did not identify knowledge with wisdom. One should have knowledge to achieve wisdom.

Matter is driven by the mind.

Emphasized the dualism of body and soul. The body is a prison, a chain that fetters the soul. The soul is immortal.

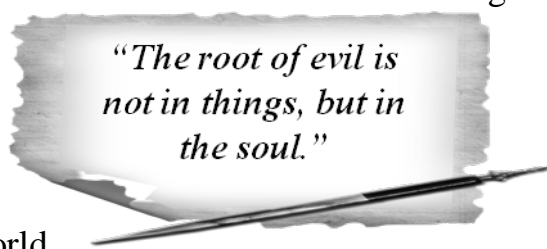
Relentless necessity reigns in the world, before which all people are equal. A true sage should obey this need, that is, fate, resignedly endure all adversity, treat with contempt the temporal human existence.

The condition of submission to fate is the knowledge of God. Gods are kind. They differ from people in the measure of the good they are able to create..

Nature without God is impossible. God is the power that gives reason to all things. God is the inner Mind that forms matter. It is Nature. It is Destiny.

He praised the victory over sensual passions, the desire for moral improvement. He called not for a change in the conditions of life that form a person, but for the correction of his spirit.

Was the first who spoke volition, different from the cognitive, independent

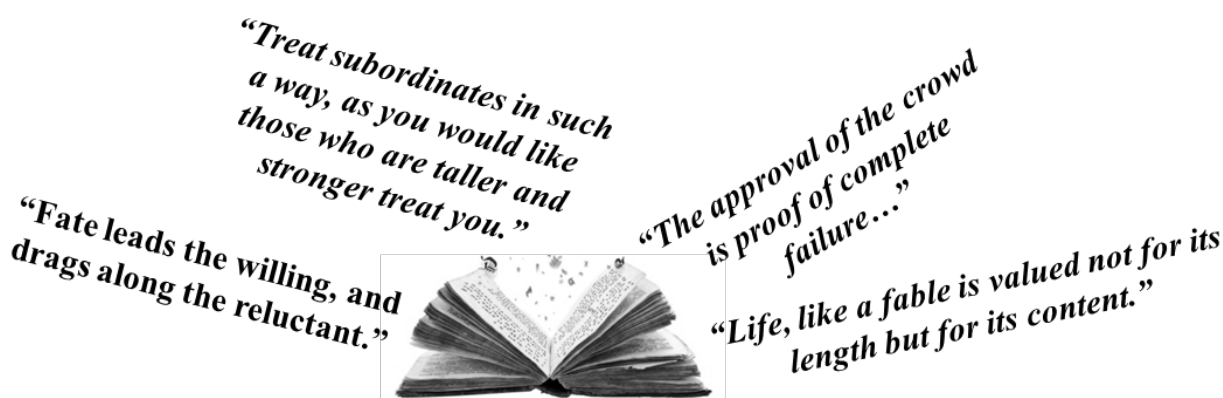
ability of the soul.

Man is sinful because he cannot be different.

Opens the concept of "conscience" as the spiritual strength and moral foundation of a person.

One should live, striving to benefit his neighbor, preaching non-resistance to evil, forgiveness.

Wealth is preferable to poverty, as it provides an opportunity to serve people. The wise should not be afraid of wealth, because he will not allow it to subjugate himself. Giving people wealth is a test. If a person is virtuous, then wealth gives him the opportunity to test himself in the field of beneficence. Wealth is desirable, but it should not be stained with blood, acquired through a dirty profit. Possession of wealth is justified if it is reasonable to spend it on things that are useful for people.

Сенека

Люций Анней

ок. 4 г. до н. э. – 65 г. н. э.

Римский философ-стоик, поэт и государственный деятель.

Воспитатель Нерона

Политический оратор.

Основные сочинения: философские диалоги

«О дружбе», «О благодарности»,

«О предопределении»,

«Естественнонаучные вопросы»,

«Нравственные письма к Луцилию» (124 письма в 20 книгах),

трагедии, где воплощена его этика: «Медейя», «Федра», «Эдип», «Агамемнон», «Неистовый Геркулес», «Фиест» и др.

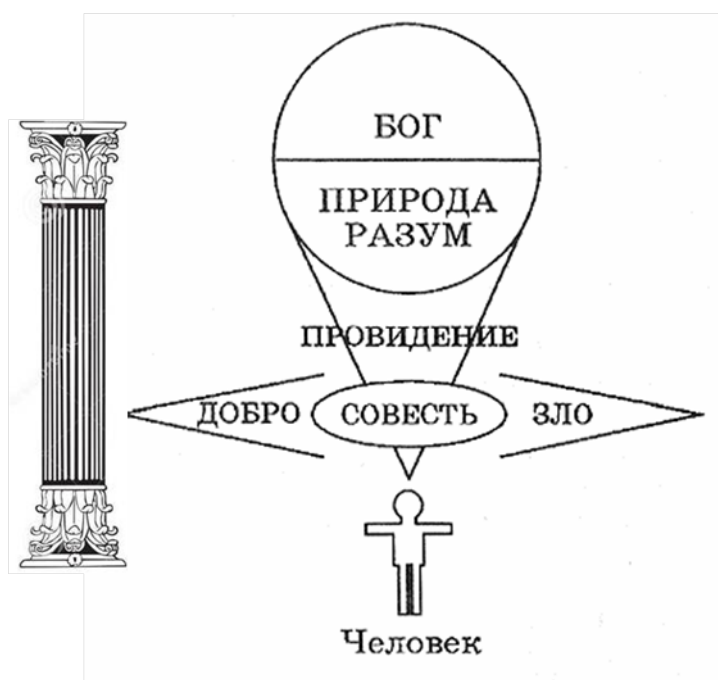
Философия делится на этику, логику и физику.

Не отождествлял знание и мудрость. Необходимо обладать знанием для

достижения мудрости.

Материя приводится в движение разумом.

Дуализм души и тела. Тело тяготит, оно – тюрьма, цепи, сковывающие душу. Душа бессмертна.

В мире царствует неумолимая необходимость, перед которой все люди равны. Истинный мудрец должен подчиняться этой необходимости, т. е. судьбе, покорно переносить все невзгоды, с презрением относиться к бренному человеческому существованию.

Условие покорности судьбе – познание Бога. Боги добры. Они отличаются от людей мерой добра, которое они в состоянии сотворить.

Природа без Бога невозможна. Бог – сила, придающая всему целесообразность. Бог – внутренний Разум, формулирующий материю. Он – Природа. Он – Судьба.

«Обращайся с подчиненными так, как хотелось бы тебе, чтобы поступали с тобой те, которые выше и сильнее тебя».

Восхвалял победу над чувственными страстями, стремление к нравственному усовершенствованию. Призывал не к изменению условий жизни, формирующих человека, а к исправлению его духа.

Впервые говорит о волеии, отличном от познавательной, самостоятельной способности души.

Человек греховен потому, что иным он не может быть.

Открывает понятие «совести» как духовной силы и морального фундамента человека.

«Корень зла не в вещах, а в душе».

Жить надо, стремясь приносить пользу ближнему, проповедовал непротивление злу, всепрощение.

Богатство предпочтительнее бедности, так как оно дает возможность служить людям. Мудрому не стоит бояться богатства, ведь он не позволит ему себя подчинить. Наделение людей богатством – испытание. Если человек добродетелен, то богатство дает ему возможность проверить себя на поприще благодеяния. Богатство желательно, но оно не должно быть обогрено кровью, нажито благодаря грязной наживе. Владение богатством оправдано, если его разумно расходовать на полезные для людей дела.

Принявший благодеяние должен принести благодетелю пользу.

*«Я – человек, и ничто
человеческое мне не
чуждо. Будем же всегда
помнить, что мы
рождены для общества, а
наше общество – это что
каменный свод, который
только потому не
падает, что камни,
опираясь один на другой,
поддерживают друг друга,
а они в свою очередь,
крепко держат свод».*

*«Как басня, так и жизнь
ценится не за длину, но за
содержание».*

*«Хотящего судьба ведет,
нехотящего – тащит».*

*«Одобрение толпы –
доказательство полной
несостоятельности...»*

Марк Аврелій

121 – 180 рр.

Римський стоїк, імператор

Філософський щоденник в 12 «книгах» – «До самого себе».

Головне багатство – життя. Люди рівні у володінні цим багатством. Ідея про швидкоплинність життя, яке залежить від незбагненої долі.

Важко заглянути в завтрашній день.

У важкі часи єдина опора для людини – філософія.

Організувати особисте життя потрібно відповідно до природи.

При досягненні мети не потрібно користуватися дурними засобами.

*«Хто не знає, що
таке світ, не знає,
де він сам».*

Людина повинна прагнути стати кращою.

Володіння власністю – ілюзія, оскільки все може бути втрачено.

Людина повинна бути корисною людям.

Обов'язок людей – служити один одному

для благополуччя суспільства.

Зовнішній світ не підвладний людині. Вона може управляти лише внутрішнім світом.

Життя коротке, потрібно використати його можливості.

В людині – три начала: тіло (плоть), душа (пневма) та інтелект (нус). «Нус» знаходиться поза душею. Це самостійна реальність, яка є справжнім «Я» людини, джерелом всіх нових енергетичних імпульсів, необхідних для гідного життя.

*«Боги, вони або не
можуть нічого, або ж
можуть щось...»*

*«Боги мені дали силу та
вміння зробити це
самому».*

*«...любити ближнього, це й
істина, й покора...».*

Markus Aurelius

121 – 180 A.D.

A Roman Emperor, stoic

Philosophical diary in 12 “books” – “To himself.”

The main wealth is life. People are equal in possessing this wealth. The idea of the transience of life, depending on an incomprehensible fate.

It is difficult to look into tomorrow.

In difficult times, only philosophy can serve as the only support for man.

It is necessary to organize personal life according to nature.

When following targets, do not use evil means..

A man should strive to become better.

Owning a property is an illusion, since everything can be taken away.

A person should be helpful to people.

The duty of people is to serve one another for the welfare of society.

“One who does not know what the world is, does not know where he is.”

The external world is not subjected to man.

It controls only the inner world.

People's life is short, you need to use its capabilities.

In a person there are three beginnings: the body (flesh), the soul (pneuma) and the intellect (nous). "Nous" is beyond the soul itself. This is an independent reality, which is the true “I” of man, the source of all new energy impulses necessary for a decent life.

“... everything is subordinated and orderly in a single world order.”

“Gods, or they can do nothing, or something can ...”

“...to love your neighbor, that is truth and humility...”

“The gods gave me the power and ability to do it myself”.

Марк Аврелий

121 – 180 гг.

Римский стоик, император

Философский дневник в 12 «книгах» – «К самому себе».

Главное богатство – жизнь. Люди равны в обладании этим богатством. Идея о быстротечности жизни, зависящей от непостижимой судьбы.

*«... все
соподчинено и
упорядоченно в
едином
миропорядке»*

Трудно заглянуть в завтрашний день.

В трудные времена единственной опорой человеку может служить только философия.

Организовывать личную жизнь надо сообразно природе.

При следовании к целям не следует пользоваться дурными средствами.

Человек должен

стремиться стать лучше.

Владение собственностью – иллюзия, так

как

все может быть отнято.

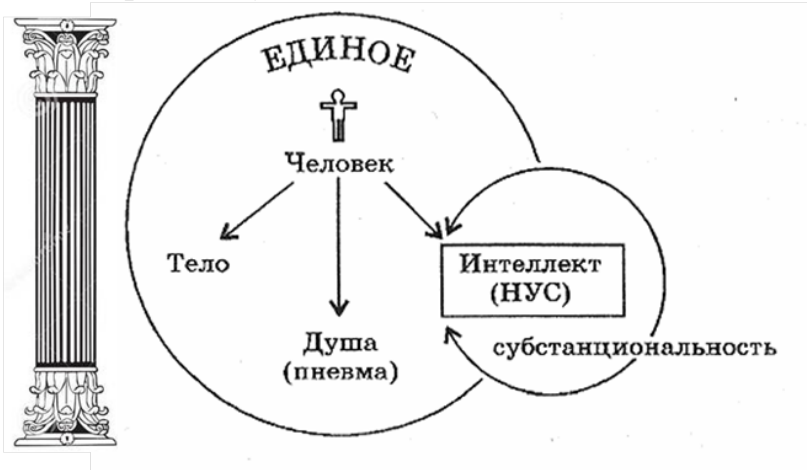
Человек должен быть полезным людям.

Долг людей – служить друг другу для благополучия общества.

Внешний мир не подвластен человеку. Он управляет только внутренним миром.

Жизнь людей коротка, нужно использовать ее возможности.

*«Кто не знает,
что такое мир,
не знает, где он
сам»*

В человеке – три начала: тело (плоть), душа (пневма) и интеллект (нус). «Нус» находится вне самой души. Это самостоятельная реальность, которая есть подлинным «Я» человека, источником всех новых энергетических импульсов, необходимых для достойной жизни.

«Боги мне дали силу и умение сделать это самому».

Скептицизм – філософський напрям, що піддає сумніву можливість пізнання реальності або якогось її фрагменту.

Слово походить від грецького «скептикос» (skeptikos) та означає «той, хто досліджує», «той, хто розглядає» (в перекладі – «роздивлятися, оглядатися»).

Людське пізнання відносне.

Ніяке знання взагалі або ніяке абсолютне, безсумнівне, повне або досконале знання недоступне для людини. Всі методи отримання знання не дають безсумнівних результатів.

«Ніхто не знає та ніхто ніколи не зможе знати», – говорять скептики.

Skepticism (Greek “skeptikos”, means “exploring”, “considering”) is the philosophical position that one should refrain from making truth claims, and avoid the postulation of final truths.

Human knowledge is relatively.

No absolute undoubted, complete or perfect knowledge is inaccessible to man. All methods of obtaining knowledge do not give undoubted results.

“No one knows and no one will ever be able to know,” – say skeptics.

Скептицизм – философское направление, подвергающее сомнению возможность познания реальности или какого-то ее фрагмента.

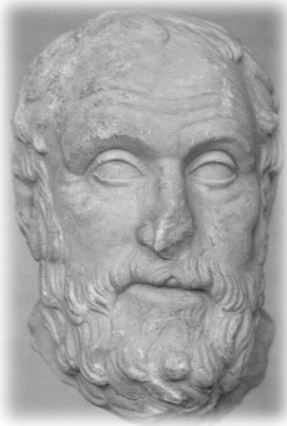
Слово произошло от греческого слова «скептикос» (skeptikos) и обозначает «исследующий», «рассматривающий» (перевод означает – «осматриваться, озираться по сторонам»).

Человеческое познание относительно.

Никакое знание вообще или никакое абсолютное, несомненное, полное или совершенное знание недоступно человеку. Все методы получения знания не дают несомненных результатов.

«Никто не знает и никто никогда не сможет знать», – говорят скептики.

Піррон

бл. 360 – бл. 270 до н.е.
давньогрецький філософ,
засновник скептицизму.

Не написав жодної книги.

Проголошує принцип «утримання від суджень» (епохе) в якості головного методу філософії, філософування. Предметом філософії є етичні питання.

Філософія повинна допомагати боротися з небезпекою, долати труднощі, звільняти людину від будь-яких переживань.

Філософ – людина, яка прагне бути щасливою. Щастя полягає у непорушності та відсутності страждань.

Про речі неможна сказати нічого певного: ні того, що вони прекрасні, ні того, що вони потворні.

*Потрібно
підкорятися
звичаям країни, в
якій живеш.*

Pyrrho

c. 360 – c. 270 B.C.
the ancient Greek philosopher,
the founder of the Greek school of skepticism.

Did not write a single book.

*We must obey the
customs of the
country in which you
live.*

Proclaimed the principle of "abstention from judgment" (epoch) as the main method of philosophy, philosophizing.

Ethical issues are the subject of philosophy.

He believes that philosophy should help to deal with dangers, to overcome difficulties, to free a

person from any unrest.

Philosopher is a man, who strives for happiness, which consists in equanimity and the absence of suffering.

There is nothing definite to say about things: neither that they are beautiful, nor that they are ugly.

Пиррон

ок. 360 – ок. 270 до н.э.
древнегреческий философ,
родоначальник скептицизма.

Не написал ни одной книги.

Провозгласил принцип «воздержания от суждений» (эпохэ) в качестве основного метода философии, философствования.

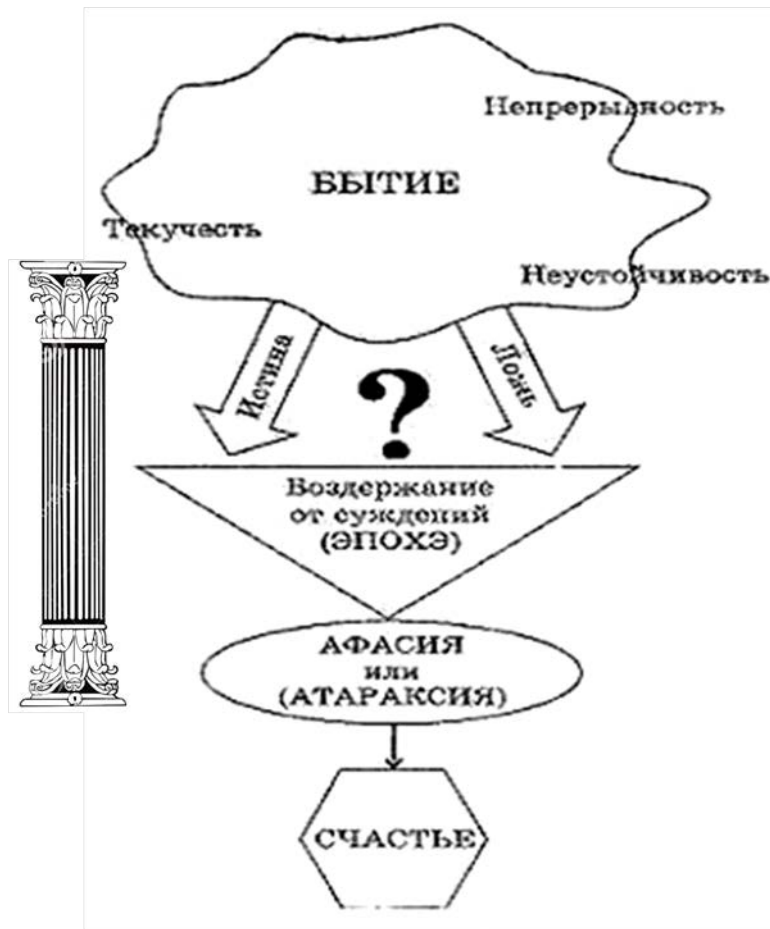
Предмет философии – этические вопросы.

Считает, что философия должна помогать бороться с опасностями, преодолевать трудности, освобождать человека от всяких волнений.

Философ – человек, стремящийся к счастью, которое состоит в невозмутимости и отсутствии страданий.

О вещах нельзя сказать ничего определенного: ни того, что они прекрасны, ни того, что они безобразны.

*Надо подчиняться
обычаям той
страны, в которой
живешь.*

Неоплатонізм – напрямок давньогрецької філософії, заснований на ідеях Платона, елементи поглядів Аристотеля та східних вчень.

Прагнули надати філософську картину усього, що існує, в тому числі Космосу в цілому. Все, що існує, має ієрархічну будову.

На вершині ієрархії – Єдине-Благо. Єдине «виливається», утворюючи Розум, Світовий Розум. Цей процес, або еманация, не є деяким речовим процесом. Світовий Розум містить числа та ідеї в їх системному взаємозв'язку. Еманация Розуму призводить до Світової Душі, яка являє собою все живе, те, що має душу. Все, що рухається, утворює Космос. Нижчою формою буття виступає матерія, яка не активна та може сприймати можливі форми та зміст.

Головне завдання людини – глибоко продумати, відчувати власне місце в структурній ієрархії буття. Добро (Благо) йде зверху, від Єдиного, зло – знизу, від матерії.

Неоплатоніки у всьому бачать гармонію та красу, за які відповідає Єдине-Благо.

Неоплатонізм надає синтетичну картину сучасного йому античного світу. Це був останній розквіт античної філософії.

Neo-Platonism is the direction of ancient Greek philosophy, based on the ideas of Plato, including the ideas of Aristotle and elements of Eastern teachings.

They sought to give everything that exists, including the Cosmos as a whole a philosophical picture. The existing is arranged hierarchically.

The highest place in the hierarchy belongs to the One-Good. The one "flows out", forming the Mind, the World Mind. This outpouring, or emanation, is not a kind of material process. The World Mind includes numbers and ideas in their systemic interconnected form, it is the prototype of all things. The emanation of Mind leads to the World Soul, which expresses everything animate, it produces all living things. Everything that moves forms Cosmos. The lower form of being is matter, which is not active itself and perceives possible forms and meanings..

The main task of a person is to think deeply, to feel his place in the structural hierarchy of being. Good (Boon) comes from above, from the One, evil - from below, from matter.

Neo-Platonists see harmony and beauty everywhere, the One-Benefit is actually responsible for them. Neoplatonism was able to give a rather synthetic picture of the modern then ancient society.

This was the last flowering of ancient philosophy.

Неоплатонизм – направление древнегреческой философии, основанное на идеях Платона, включающее идеи Аристотеля и элементы восточных учений.

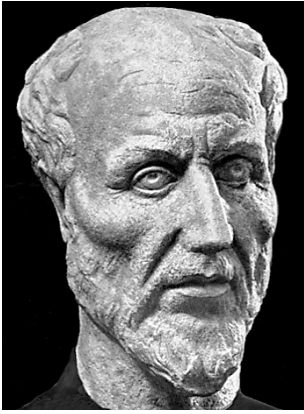
Стремилась дать философскую картину всего существующего, в том числе Космоса в целом. Существующее устроено иерархически.

Высшее место в иерархии принадлежит Единому-Благу. Единое «изливается», образуя Ум, Мировой Ум. Это «изливание», или эманация, не является неким вещественным процессом. Мировой Ум включает числа и идеи в их системном взаимосвязанном виде, он есть первообраз всех вещей. Эманация Ума приводит к Мировой Душе, которая выражает собой все одушевленное, она производит все живое. Все, что движется, образует Космос. Низшей формой бытия выступает материя, которая сама по себе не активна и воспринимает возможные формы и смысл.

Основная задача человека – глубоко продумать, прочувствовать свое место в структурной иерархии бытия. Добро (Благо) идет сверху, от Единого, зло – снизу, от материи.

Неоплатоники везде видят гармонию и красоту, за них фактически ответственно Единое-Благо. Неоплатонизм сумел дать довольно синтетическую картину современного ему античного общества. Это был последний расцвет античной философии.

Плотін

204 – 270 рр.

філософ, засновник неоплатонізму

Головні праці: трактати, які зібрав його учень Порфірій: «Еннеади» (54 трактати; шість груп по дев'ять).

Числу «дев'ять» надався метафізичний сенс («еннеа» грецькою – дев'ять).

Вплинув на формування християнства середніх віків і католицької теології.

Розтлумачив вчення Платона.

Світ складається з трьох елементів. Перший – головний елемент – Першоединий, Бог або Благо. Він присутній у всьому. Другий елемент – Нус («найвище інтелектуальне начало», «Дух»). Нус – це світло, завдяки якому Першоединий бачить самого себе. Третій елемент – Душа, яка, хоч і нижча за Нус, є творцем всього живого: вона створила Сонце, і Місяць, і зірки, і увесь світ, який бачить людина. Душа – дитя Божественного Інтелекту. Існує внутрішня душа, яка наполегливо прагне до Нусу, та інша, яка звернена зовні.

Душа – це «єдине-та-множина», Дух – «єдино-множинне», Першоначало – лише Єдине, тіла завжди множинні.

Душа ієрархічна та має два виміри – горизонтальний та вертикальний. Існує «найвища Душа», яка знаходиться у тісному союзі з Духом. Існує «Душа всього», креативна сила, творець фізичного універсума. Природа утворює прикордонну з «Душею всього» реальність. Партикулярні душі – одухотворюють тіла.

Матерія не народжена Найвищою Душею, але, складає межу Душі універсума. Матерія потребує Душу, яка формує її та пов'язує з буттям.

Фізичний світ народжується так: 1) спочатку Душа покладає матерію, яка знаходиться на периферії світового кола, де настають сутінки; 2) потім цій матерії надається форма, яка освітлює, наскільки це можливо, матерію, темряву. Фізичний світ – це дзеркало форм, які, в свою чергу, оформлюють Ідеї, а тому весь світ – це форма, все – Логос.

Світ, який бачить людина, прекрасний та є домівкою благословених духів; він тільки лише менш гарний, ніж інтелектуальний світ.

Людина – це фундаментальним чином душа, і всі види активності життя залежать від її душі.

Plotinus

204 – 270 A.D.

philosopher, the founder of the Neo-Platonism movement

The main works: “Enneads” (54 essays).

Influenced the formation of medieval Christianity and Catholic theology.

Clarified the teachings of Plato, whom he deeply respected.

The world consists of three elements. The first is the main element — the First One, God or Good. He is present in all. The second element is Nous (“higher intellectual principle”, “Spirit”). Nous is the light by which the First One sees himself. The third element is the Soul, which, although lower than nous, is the creator of all living: it created the Sun, the Moon, the stars, and the entire visible world. She is the offspring of Divine Intelligence. There is an inner soul, persistently striving for a nous, and another, which is turned outward.

Soul is “one-and-many”, Spirit - “one-many”, Initially - only One, bodies are always plural.

The soul is hierarchical and has two dimensions - horizontal and vertical. There is a “higher Soul,” which is in close union with the Spirit. There is the “Soul of all”, creative force, the creator of the physical universe. Nature forms the border with the "Soul of All" reality. Particular souls animate bodies.

Matter is not born by the Supreme Soul, but constitutes its edge, the extremity of the Soul of the universe. Matter needs a Soul that forms it, connects it with being.

The physical world is born in such a way: 1) first, the Soul assumes matter, which is on the periphery of the light circle, where twilight sets in; 2) then this matter is given a form that illuminates, as far as possible, matter, darkness. The physical world is a mirror of forms that, in turn, shape Ideas, and therefore the whole world is a form, everything is a logos.

The visible world is beautiful and is the abode of blessed spirits; it is only less good than the intellectual world.

A person is in a fundamental way the soul, and all kinds of life activities depend on his soul.

Плотин

204 – 270 г.г.

философ, основатель неоплатонизма

Основные труды: трактаты, которые собрал его ученик Порфирий: «Эннеады» (54 трактата; шесть групп по девять).

Числу «девять» придавался метафизический смысл, что отражено в названии («эннеа» по гречески – девять).

Оказал влияние на формирование христианства средних веков и католической теологии. Прояснил учение Платона, которого глубоко уважал.

Мир состоит из трех элементов: Первоединый, Бог или Благо, присутствует во всем; Нус («высшее интеллектуальное начало», «Дух») – это свет, благодаря которому Первоединый видит самого себя; Душа, которая, хотя и ниже, чем нус, есть творец всего живого: она создала Солнце, и Луну, и звезды, и весь видимый мир. Она – отпрыск Божественного Интеллекта. Есть внутренняя душа, настойчиво стремящаяся к нусу, и другая, которая обращена вовне.

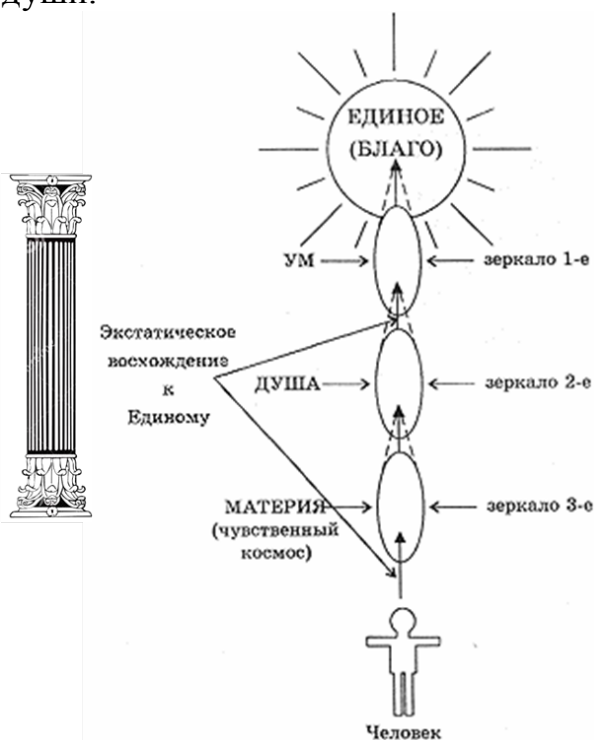
Душа – это «единое-и-многое», Дух – «едино-многое», Первоначало – только Едино, тела всегда множественны. Душа иерархична и имеет два измерения – горизонтальное и вертикальное. Есть «высшая Душа», которая находится в тесном союзе с Духом. Есть «Душа всего», креативная сила, творец физического универсума. Природа образует пограничную с «Душой всего» реальность. Партикулярные души – одушевляют тела.

Материя не рождена Высшей Душой, но, составляет ее кромку, оконечность Души универсума. Материя нуждается в Душе, формирующей ее, связывающей ее с бытием.

Физический мир рождается так: 1) сначала Душа полагает материю, которая находится на периферии световой окружности, где наступают сумерки; 2) затем этой материи дается форма, которая освещает, насколько это возможно, материю, темень. Физический мир – это зеркало форм, которые, в свою очередь, оформляют Идеи, и потому весь мир – это форма, все – логос.

Видимый мир прекрасен и является обителью благословенных духов; он только лишь менее хорош, чем интеллектуальный мир.

Человек – это фундаментальным образом душа, и все виды активности жизни зависят от его души.

Марк Туллій

Цицерон

106 – 43 рр. до н.е.

давньоримський філософ,
видатний державний діяч,
оратор.

Головні роботи: «Тускуланські бесіди»,
«Про долю», «Про природу богів», «Про закони»,
«Про державу», «Про оратора» та ін.

Представник еkleктизму.

Філософія – «розрадниця та цілительниця».

*«Сила філософії:
лікувати душу,
відкидати пусті
турботи,
позбавляти
пристрастей,
відганяти страхи»
[Тускуланські
бесіди].*

Завдання філософії – «виращування душі». Потрібно вивчати різноманітні філософські системи, історію філософії.

Проблеми буття та пізнання відходять на другий план, нагальними стають проблеми етики, релігії та держави.

Зразок поведінки – все те, що прекрасно, морально. Чесноти – пізнання, справедливості та благодійності; велич духу та благопристойна впевненість.

Держава – узгоджене правове спілкування людей. Народ – сукупність багатьох людей, пов'язаних між собою згодою у питаннях права та єдністю інтересів.

Причина утворення держави – вроджена потреба людей жити разом, а також для захисту майна.

Кращою вважає змішану форму державного правління, яка поєднує переваги монархії, аристократії та демократії.

Сформував філософську мову в латинській термінології відповідно до римського світорозуміння.

Markus Tullius

Cicero

106 – 43 B.C.

the ancient Roman philosopher,
orator and statesman.

The main works: “Tusculan Disputations”, “On Invention”,
“On the Orator”, “On the Laws”, “On the Republic” and many others”

The representative of eclectic.

Philosophy is “the comforter and healer.”

The task of philosophy is in the “cultivation of the soul.” It is necessary to study various philosophical systems, history of philosophy.

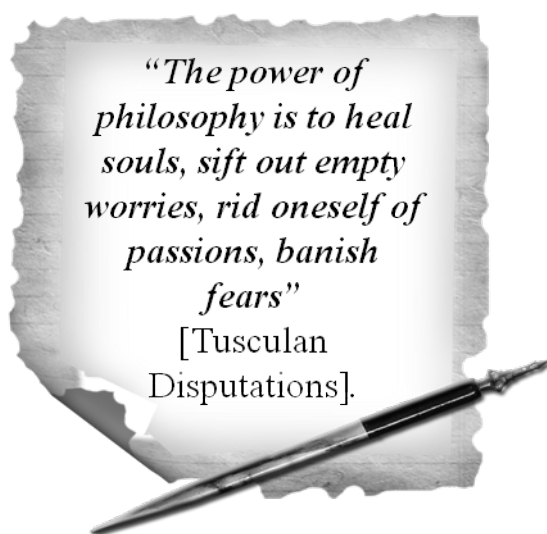
Problems of being and knowledge recede into the background, on the first are problems of ethics, religion and state.

The pattern of behavior is all that is beautiful, moral. Virtues are knowledge, justice and charity; greatness of spirit and decency confidence.

The state is the agreed legal communication of people. A nation is a collection of many people interconnected by consent in matters of law and the unity of interests.

The reason for the formation of the state is the innate need of people to live together, as well as to protect property. Prefers a mixed form of government that combines the virtues of monarchy, aristocracy, and democracy.

Formed a philosophical language in Latin terminology in the Roman worldview.

Марк Туллий

Цицерон

106 – 43 гг. до н.э.

древнеримский философ,

выдающийся государственный деятель,

оратор.

Основные работы: «Тускуланские беседы», «О судьбе», «О природе богов», «О законах», «О государстве», «Об ораторе» и др.

Представитель эклектизма.

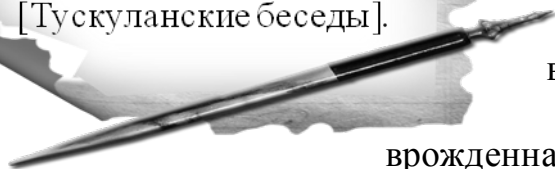
Философия – «утешительница и целительница».

Задача философии – в «возделывании души». Следует изучать различные философские системы, историю философии.

Проблемы бытия и познания отступают на второй план, на первом – проблемы этики, религии и государства.

*«Сила философии:
излечивать души,
отсеивать пустые
заботы, избавлять от
страстей, отгонять
страхи»*

[Тускуланские беседы].

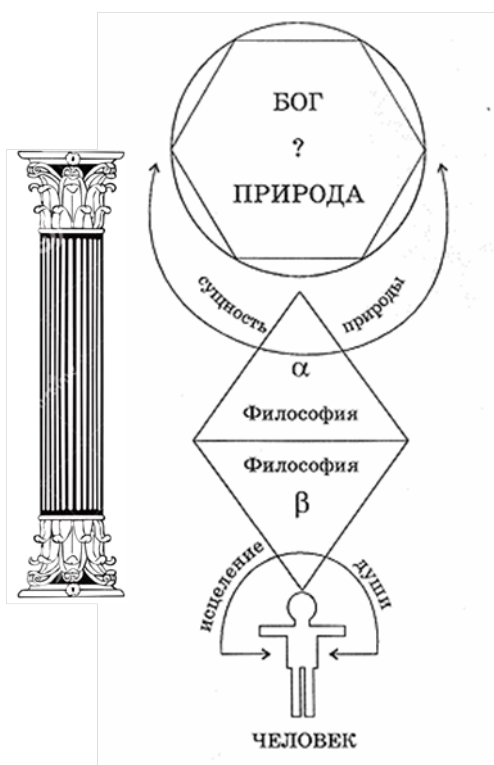
Образец поведения – все то, что прекрасно, нравственно. Добродетели – познание, справедливость и благотворительность; величие духа и благопристойная уверенность.

Государство – согласованное правовое общение людей. Народ – совокупность многих людей, связанных между собой согласием в вопросах права и единством интересов.

Причина образования государства – врожденная потребность людей жить вместе, а также для защиты имущества.

Предпочитает смешанную форму государственного правления, которая объединяет в себе достоинства монархии, аристократии, демократии.

Сформировал философский язык в латинской терминологии в духе римского миропонимания.

Лукрецій

(Тит Лукрецій Кар)
бл. 99 – 55 рр. до н.е.

давньоримський філософ, поет

Головна праця: «Про природу речей»
(поема, що складається з 6-ти книг).

У 1-й та 2-й книгах викладається атомістична теорія світобудови, розглядаються поняття «атом» і «пустота», вчення про безмежність матерії та простору, про безмежність світу. 3-я книга містить учення про душу, її матеріальність і смертність. 4-я книга розглядає процес пізнання за допомогою відчуттів, міркує про голод і спрагу, ходу та рух, сни та любовні переживання. 5-я книга присвячена питанням виникнення та розвитку світу, людини та мови. В 6-ій книзі пояснюються різноманітні явища з погляду медицини, геології, релігії та ін.

Мета філософії – шлях до щастя.

Душа смертна, оскільки вона є лише тимчасовим поєднанням особливих часток та після вмирання тіла розпадається на окремі атоми.

Матерія, нескінченна та вічна, складається з атомів і постійно розвивається за внутрішніми законами.

Походження суспільства та законів пояснює згодою людей.

Lucretius

(Titus Lucretius Carus)
c. 99 – 55 B.C.

The ancient Roman philosopher, poet

The main work: “On the Nature of Things”
(the poem, that consists of 6 books).

In the 1st and 2nd books the atomistic theory of the universe, the concepts of “atom” and “emptiness”, the doctrine of the infinity of matter and space, and the infinity of the world are set out. The 3rd book contains the doctrine about the soul, its materiality and mortality. The 4th book examines the process of cognition with the help of sensations, discusses hunger and thirst, walking and movement, dreams and love experiences. The 5th book is devoted to the origin and development of the world, the human race and language. In the 6th book various phenomena are explained from the point of view of medicine, religion, etc.

The goal of philosophy is the way to happiness.

The soul is mortal, since it is only a temporary connection of special particles and after the death of the body it breaks up into separate atoms.

Matter, infinite and eternal, consists of atoms and is constantly developing, according to internal laws.

The origin of society and laws is explained by the agreement of people.

Лукреций

(Тит Лукреций Кар)

ок. 99 – 55 гг. до н.э.

древнеримский философ, поэт

Главный труд: «О природе вещей»

(поэма, состоящая из 6-ти книг).

В 1-й и 2-й книгах излагается атомистическая теория мироздания, рассматриваются понятия «атом» и «пустота», учение о беспредельности материи и пространства, о безграничности мира. 3-я книга содержит учение о душе, ее материальности и смертности. 4-я книга рассматривает процесс познания при помощи ощущений, рассуждает о голоде и жажде, ходьбе и движении, сновидениях и любовных переживаниях. 5-я книга посвящена вопросам происхождения и развития мира, человеческого рода и языка. В 6-ой книге объясняются различные явления с точки зрения медицины, геологии, религии и т.п.

Цель философии – путь к счастью.

Душа смертна, т. к. она лишь временное соединение особых частиц и после гибели тела распадается на отдельные атомы.

Материя, бесконечная и вечная, состоит из атомов и постоянно развивается по внутренним законам.

Происхождение общества и законов объясняет соглашением людей.

Глосарій

Автаркія – політика і ідеологія, спрямовані на відокремлення економіки однієї держави чи групи держав від економіки інших країн, що має на меті створення замкнутої системи господарювання, зорієнтованої на самозабезпечення.

Акциденція – випадкова, минуща, тимчасова, неістотна властивість. Поняття «акциденція» вперше ввів Аристотель.

Апейрон – термін, запроваджений давньогрецьким філософом Анаксимандром для позначення безконечного в просторі і часі, без якісного матеріального первоначала, що перебуває у вічному русі, виділяючи протилежності – тепле й холодне, в боротьбі яких виникають якісно визначені тіла. У філософії піфагореїзму «апейрон» – кінечне, невизначене, безформне начало, що разом з протилежним йому началом – «межею» є основою всього сущого.

Апорія – утруднення у вирішенні проблеми, пов'язаної з суперечністю між даними спостереження і спробами мисленого аналізу їх.

Аристократія – найбільш привілейований стан або найвища родова знать у рабовласницьких та феодальних суспільствах, а також форма державного правління, за якої аристократії належить уся повнота влади в країні.

Аскетизм – моральний принцип, який полягає у крайньому обмеженні потреб людини, самозреченні, у відмові її від життєвих благ і насолод з метою самовдосконалення або досягнення морального чи релігійного ідеалу.

Атараксія – поняття давньогрецької етики про душевний спокій як мету й форму поведінки, до якої повинна прагнути людина. Як вищий ідеал життя атараксія пов'язується з внутрішньою свободою особистості, звільненням від страждань.

Богослов'я – те саме, що й теологія.

Буття – філософська категорія, що позначає: 1) все, що реально існує; 2) те, що існує як істинне на відміну від видимого; 3) реальність, яка існує об'єктивно, поза і незалежно від свідомості людини; 4) загальний спосіб існування людини.

Всесвіт - навколишній світ, безмежний у часі і просторі, нескінченно різноманітний за тими формами, що їх набуває матерія в процесі свого розвитку.

Гомемерії – (від грецьк. «подібний, схожий, рівний» + «частина, доля») – термін, який ввів Аристотель для позначення поняття елементарного начала; у

Анаксагора – насіння, найменший елемент, з яких «виростають» усі тіла. Пов'язується з ідеєю «все у всьому».

Демагогія – засіб впливу на маси шляхом введення їх в оману нездійсненими гаслами, навмисним викривленням фактів.

Деміург – в ідеалістичній філософії творче начало, зокрема в філософії Платона і в містиці неоплатонізму - творець Всесвіту, в теології – бог.

Демократія – форма державного устрою, що характеризується наявністю представницьких установ і участю народу в управлінні державою, проголошенням політичних свобод і рівності громадян.

Детермінізм - матеріалістичне вчення про загальну об'єктивну зумовленість явищ природи, суспільства та людської психіки, зокрема волі. Головним у детермінізмі є положення про причинність як такий зв'язок явищ, при якому одне явище (причина) за певних умов породжує інше (дію).

Діалектика – мистецтво ведення бесіди, полеміки. В давньогрецькому значенні – мистецтво полеміки, логічний метод встановлення істини шляхом виявлення і подолання суперечностей у судженнях супротивника.

Еклектизм – у найширшому значенні – механічне поєднання в одному вченні різнорідних, органічно несумісних елементів, які безпринципно запозичуються з протилежних концепцій.

Еманация – термін, запроваджений стародавніми філософами, який означав сходження нижчих форм буття з вищого буття – єдиного універсального непорушного начала.

Ентелехія – у філософії Аристотеля внутрішня мета руху, закладена в прихованому вигляді в кожному бутті до його здійснення; діяльне, формуюче начало. Цим поняттям Аристотель намагався пов'язати початок руху з досягнутим наслідком його.

Етика – філософська наука, об'єктом вивчення якої є мораль.

Ідеалізм – протилежний матеріалістичній філософській напрям, який у розв'язанні основного питання філософії намагається довести, що дух, свідомість, мислення, ідеальне є первинним, а буття, природа, матеріальне – вторинним.

Ізонамія – рівний для усіх закон, або рівність перед законом. Головний принцип атомістів.

Канон - у мистецтві – сукупність твердо встановлених норм, правил і принципів художньої творчості, характерна для ряду напрямів мистецтва, переважно стародавнього та середньовічного.

Каталепсіс – «поняття» (Зенон Елейський)

Катарсис – в давньогрецькій філософії тлумачили як очищення душі від пристрастей, чуттєвих прагнень, пов'язане з насолодою очищення душі під впливом мистецтва.

Кварта – від лат. четверта; музичний інтервал

Квінта - музичний інтервал шириною в п'ять ступенів, позначається цифрою 5

Космополітизм – риса світогляду, для якої характерне обстоювання необхідності заміни національного громадянства світовим.

Космос – див. Всесвіт

Логіка – наука про закони, форми та прийоми мислення, які забезпечують досягнення об'єктивної істини в процесі міркування та пізнання.

Логос – термін давньогрецької філософії, що вживався у значеннях «слово», «смысл», «судження», «пропорційність», «основа», «розум» і набув значення об'єктивної закономірності, необхідності. Використовувався для позначення «смыслу» і разом з тим для позначення слова, поняття як внутрішньої структури буття. Термін ввів у філософію Геракліт.

Майєвтика – пізнавальний метод, що його виробив Сократ, який порівнював свою діяльність, що допомагає народженню істини, з мистецтвом повитухи. Метод Сократа базувався на думці, ніби істинне знання міститься у загальних поняттях, які можуть бути пізнані завдяки маєвтиці.

Матеріалізм – науковий, протилежний ідеалізові філософський напрям, який у розв'язанні основного питання філософії виходить з того, що природа, буття, матерія є первинними, а свідомість, мислення, дух – вторинними.

Матерія – філософська категорія для означення об'єктивної реальності, яка дана людині у відчуттях.

Метафізика - термін, що виник у зв'язку з класифікацією філософської спадщини Аристотеля і позначав розділ його вчення, де йдеться про перші сутності, вищі незмінні начала усього сущого, які на його думку, недоступні

досвідному знанню й досягаються лише умоглядно. В історії філософії термін вживався для позначення філософських учень про надчуттєві, не доступні досвідові начала буття.

Метемпсихоза – релігійно – філософський термін, яким позначають перевтілення душі з одного тіла в інше. Вперше запровадив Діодор Сицилійський.

Монархія – форма правління, за якої державна влада цілком або частково зосереджена в руках одноосібного глави держави - монарха, здебільшого спадкоємного.

Октава - музичний інтервал, в якому співвідношення частот між звуками становить один до двох (тобто частота високого звуку в два рази більше низького).

Олігархія – політичне та економічне панування, влада, правління невеликої групи людей. Термін вперше запроваджено Платоном та Аристотелем у 5-4 ст. до н.е. для позначення однієї з гірших, на їх думку, форм правління, коли «владарюють багаті, а бідні не беруть участі в управлінні».

Онтологія – філософське вчення про первоначала буття.

Панпсихізм – ідеалістичне вчення, яке проголошує психіку, душу загальною властивістю природи.

Пантеїзм – філософсько-релігійне вчення, за яким бог є безособовим началом, розлитим по всій природі, тотожним з нею або з її субстанцією.

Патріархальний – вірний старим традиціям, традиційний.

Перфекціонізм - переконаність в тому, що вдосконалення, як власне, так і інших людей, є тією метою, до якої повинна прагнути людина.

Політеїзм – багатобожжя, поклоніння багатьом богам.

Політія – влада більшості; форма правління, за якої влада належить більшості на загальну користь (за Аристотелем). Поєднує в собі кращі сторони олігархії та демократії, але не має їх недоліків.

Силогізм – дедуктивний умовивід, в якому з двох суджень, що називаються засновками, одержують зумовлене ними третє судження - висновок.

Теологія – вчення про бога, побудоване на основі логіко-схоластичних тлумачень «священного письма», яке вважається богонатхненним, божественним одкровенням.

Тимократія – особлива форма олігархії у Стародавній Греції, правління, за яким державна влада належала привілейованій більшості з високим майновим цензом.

Тиранія – (від грецьк. – володар, повелитель) – форма державної влади, встановлена насильницьким шляхом і заснована на одноосібному правлінні.

Glossary

Accident – random, transient, temporary, non-essential property. Aristotle was the first who introduced the concept of “accident”.

Apeiron – a term introduced by the ancient Greek philosopher Anaximander to designate the infinite in space and time, without qualitative material origin, which is in perpetual motion, highlighting the opposites – warm and cold, in the struggle of which qualitatively defined bodies arise. In the philosophy of Pythagoreanism, apeiron is a finite, indefinite, shapeless beginning, together with its opposite beginning – “feature” is the basis of all things.

Aporia – the difficulty in solving the problem associated with the contradiction between the data of observation and attempts to mentally analyze them.

Aristocracy – the most privileged class or the highest tribal nobility in slave and feudal societies, as well as a form of government in which the aristocracy has full power in the country.

Asceticism – moral principle, which consists in the extreme limitation of a person’s needs, self-denial, his refusal of life's benefits and pleasures with the aim of self-improvement or the attainment of a moral or religious ideal.

Ataraxia – the concept of ancient Greek ethics about peace of mind as the goal and form of behavior to which people should strive. As the highest ideal of life, ataraxia is associated with the inner freedom of the individual, liberation from suffering.

Autarky – the policy and ideology aimed at separating the economy of one state or group of states from the economy of other countries, aims to create a closed economic system focused on self-sufficiency.

Being – a philosophical category denoting: 1) everything that really exists; 2) what exists as true in contrast to the visible; 3) reality that exists objectively, outside and independently of human consciousness; 4) the general way of human existence.

Canon – in art it is a set of well-established norms, rules and principles of artistic creativity, characteristic of a number of areas of art, mainly ancient and medieval.

Catalepsis – a “notion” (Zeno of Elea)

Catharsis – in ancient Greek philosophy it was interpreted as the purification of the soul from passions, sensual aspirations, associated with the enjoyment of the purification of the soul under the influence of art.

Cosmopolitanism – feature of the worldview, which is characterized by upholding the need to replace national citizenship with world one.

Cosmos – the same as Universe.

Demagogy – a means of influencing the masses by misleading them with unfulfilled slogans, intentional distortion of facts.

Demiurge – in idealistic philosophy, the creative principle, in particular in the philosophy of Plato and in the mysticism of Neo-Platonism, is the creator of the Universe, in theology - God.

Democracy – a form of government characterized by the presence of representative institutions and the participation of the public in government, the proclamation of political freedoms and equality of citizens.

Determinism – materialistic doctrine of universal objective conditionality of the phenomena of nature, society and the human psyche, in particular freedom. The main thing in determinism is the provision on causality as such of the connection of phenomena, in which one phenomenon (cause) under certain conditions gives birth to another (action).

Dialectics – art of conversation, controversy. In the ancient Greek sense - the art of controversy, a logical method of establishing the truth by identifying and overcoming contradictions in the judgments of the opponent.

Divinity – the same as theology.

Eclecticism – in a broad sense it is a combination of heterogeneous, organically incompatible elements in one teaching, unprincipledly borrowed from opposing concepts.

Emanation – the term introduced by ancient philosophers, meaning the ascent of the lower forms of being from higher being, the only universal inviolable beginning.

Entelechy – in the philosophy of Aristotle, the internal goal of the movement, embedded in a hidden form in each being to its accomplishment; active beginning. With this concept, Aristotle tried to connect the beginning of the movement with his achieved result.

Ethics – philosophical science, where morality is the object of study.

Homeomeria – a term introduced by Aristotle to refer to the concept of elementary principle; in Anaxagoras - the seeds, the smallest element from which all the bodies “grow”. Fascinated with the idea of “everything in everything”.

Idealism – the philosophical direction opposite to materialism, which tries to prove that spirit, consciousness, thinking, the ideal are primary, and being, nature, and material are secondary.

Isonomy – is equal to all law, or equality before the law. The main principle of atomists.

Logics – the science of laws, forms and methods of thinking that ensure the achievement of objective truth in the process of reasoning and cognition.

Logos – the term of ancient Greek philosophy, was used in the meanings of “word”, “meaning”, “judgment”, “proportionality”, “basis”, “reason” and acquired the meaning of objective regularity, necessity. It was used to denote “meaning” and at the same time to denote a word, a concept as an internal structure of being. The term was introduced into the philosophy of Heraclitus.

Maieutics – Socrates produced this cognitive method, compared his activity, which helps to give the birth of truth, with the art of the midwife. The method of Socrates was based on the opinion that true knowledge is contained in general concepts that can be learned through maieutics.

Materialism – the scientific philosophical direction opposite to idealism, which in the solution of the basis of the question of philosophy proceeds from the fact that nature, being, matter are primary, and consciousness, thinking, spirit are secondary.

Matter – philosophical category to refer to objective reality, which is given to man in sensations.

Metaphysics – a term that arose in connection with the classification of Aristotle's philosophical heritage and denoted a section of his doctrine, which refers to entities, the highest immutable beginnings of all things, which in his opinion are inaccessible to experimental knowledge and comprehended only speculatively. In the history of philosophy, the term was used to refer to philosophical doctrines about the supersensitive, not accessible to experience, the beginnings of existence.

Metempsychosis – religious and philosophical term that refers to the reincarnation of the soul from one body to another. First introduced by Diodorus Siculus.

Monarchy – a form of government in which state power is fully or partially concentrated in the hands of the only head of state — the monarch, mostly hereditary.

Octave – a musical interval in which the ratio frequency between the sounds is one to two.

Oligarchy – political and economic domination, power, the rule of a small group of people. The term was first introduced by Plato and Aristotle in the 5-4 centuries. BC. to designate one of the worst, in their opinion, forms of government, when “the rich rule and the poor do not participate in the management”.

Ontology – philosophical doctrine of the origin of being.

Panpsychism – the idealistic doctrine, which proclaims the psyche, the soul as a common property of nature.

Pantheism – philosophical and religious doctrine, according to which God is an impersonal being, spilled throughout nature, identical with it or with its substance.

Patriarchal – faithful to old traditions, traditional.

Perfectionism – the conviction that perfection, both one's own and that of other people, is the goal to which one should strive.

Polity – the power of the majority; The form of government in which power belongs to the majority in general (according to Aristotle). It combines the best parties of the oligarchy and democracy, but has no their disadvantages.

Polytheism – the worship of many gods.

Quart – from the Latin - fourth; musical interval.

Quint – musical interval width of five degrees, denoted by the number 5.

Syllogism – deductive reasoning, in which their third judgment - conclusion is derived due to two judgments.

Theology – the doctrine of God, built on the basis of logical and scholastic interpretations of “sacred scripture”, which is considered to be divinely inspired, divine revelation.

Timocracy – a special form of oligarchy in ancient Greece, the rule according to which state power belonged to a privileged majority with a high property qualification.

Tyranny – a form of state power, established by force and based on a single rule.

Universe – the surrounding world, boundless in time and space, is infinitely diverse in the forms that matter takes in its development.

Глоссарий

Автаркия - политика и идеология, направленные на отделение экономики одного государства или группы государств от экономики других стран, имеет целью создание замкнутой системы хозяйствования, ориентированной на самообеспечение.

Акциденция - случайное, преходящее, временное, несущественное свойство. Понятие «акциденция» впервые ввел Аристотель.

Апейрон - термин, введенный древнегреческим философом Анаксимандром для обозначения бесконечного в пространстве и времени, без качественного материального первоначала, что находится в вечном движении, выделяя противоположности - теплое и холодное, в борьбе которых возникают качественно определенные тела. В философии пифагореизма апейрон - конечное, неопределенное, бесформенное начало, вместе с противоположным ему началом - «чертой» является основой всего сущего.

Апория - затруднение в решении проблемы, связанной с противоречием между данными наблюдения и попытками мысленного анализа их.

Аристократия - наиболее привилегированное сословие или самая высокая родовая знать в рабовладельческих и феодальных обществах, а также форма государственного правления, при которой аристократии принадлежит вся полнота власти в стране.

Аскетизм - моральный принцип, который заключается в крайнем ограничении потребностей человека, самоотречении, в отказе его от жизненных благ и удовольствий с целью самосовершенствования или достижения морального или религиозного идеала.

Атараксия - понятие древнегреческой этики о душевном покое как цели и форме поведения, к которой должен стремиться человек. Как высший идеал жизни атараксия связывается с внутренней свободой личности, освобождением от страданий.

Богословие - то же, что и теология.

Бытие - философская категория, обозначающая: 1) все, что реально существует; 2) то, что существует как истинное в отличие от видимого; 3) реальность, которая существует объективно, вне и независимо от сознания человека; 4) общий способ существования человека.

Вселенная - окружающий мир, безграничный во времени и пространстве, бесконечно разнообразен по тем формам, которые принимает материя в процессе своего развития.

Демагогия - средство воздействия на массы путем введения их в заблуждение неосуществленными лозунгами, намеренным искажением фактов.

Демииург - в идеалистической философии творческое начало, в частности в философии Платона и в мистике неоплатонизма - создатель Вселенной, в теологии - бог.

Демократия - форма государственного устройства, характеризующаяся наличием представительных учреждений и участием народа в управлении государством, провозглашением политических свобод и равенством граждан.

Детерминизм - материалистическое учение о всеобщей объективной обусловленности явлений природы, общества и человеческой психики, в частности свободы. Главным в детерминизме является положение о причинности как таковой связи явлений, при которой одно явление (причина) при определенных условиях порождает другое (действие).

Диалектика - искусство ведения беседы, полемики. В древнегреческом смысле - искусство полемики, логический метод установления истины путем выявления и преодоления противоречий в суждениях противника.

Идеализм - противоположное материализму философское направление, которое в решении основного вопроса философии пытается доказать, что дух,

сознание, мышление, идеальное первично, а бытие, природа, материальное - вторично.

Канон - в искусстве - совокупность твердо установленных норм, правил и принципов художественного творчества, характерная для ряда направлений искусства, преимущественно древнего и средневекового.

Катарсис - в древнегреческой философии толковали как очищение души от страстей, чувственных стремлений, связанное с наслаждением очищением души под влиянием искусства.

Квинта - музыкальный интервал шириной в пять ступеней, обозначается цифрой 5.

Космополитизм - черта мировоззрения, для которой характерно отстаивание необходимости замены национального гражданства мировым.

Космос - см. Вселенная.

Логика - наука о законах, формах и приемах мышления, которые обеспечивают достижение объективной истины в процессе рассуждения и познания.

Логос – термин древнегреческой философии, употреблялся в значениях «слово», «смысл», «суждение», «пропорциональность», «основа», «разум» и приобрел значение объективной закономерности, необходимости. Использовался для обозначения «смысла» и вместе с тем для обозначения слова, понятия как внутренней структуры бытия. Термин ввел в философию Гераклит.

Майевтика - познавательный метод, который произвел Сократ, сравнивал свою деятельность, которая помогает рождению истины, с искусством повивальной бабки. Метод Сократа основывался на мнении, что истинное знание содержится в общих понятиях, которые могут быть познаны благодаря маевтике.

Материализм - научное, противоположное идеализму философское направление, которое в решении основе вопроса философии исходит из того, что природа, бытие, материя являются первичными, а сознание, мышление, дух - вторичными.

Материя - философская категория для обозначения объективной реальности, которая дана человеку в ощущениях.

Метафизика - термин, возникший в связи с классификацией философского наследия Аристотеля и обозначал раздел его учения, в котором говорится о сущностях, высшие неизменные начала всего сущего, которые по его мнению, недоступны опытному знанию и постигаются только умозрительно. В истории философии термин употреблялся для обозначения философских учений о сверхчувствительных, не доступных опыту началах бытия.

Метемпсихоз - религиозно - философский термин, которым обозначают перевоплощение души из одного тела в другое. Впервые ввел Диодор Сицилийский.

Монархия - форма правления, при которой государственная власть полностью или частично сосредоточена в руках единоличного главы государства - монарха, в основном наследственного.

Октава - музыкальный интервал, в котором соотношение частот между звуками составляет один к двум (то есть частота высокого звука в два раза больше низкого).

Олигархия - политическое и экономическое господство, власть, правление небольшой группы людей. Термин впервые введен Платоном и Аристотелем в 5-4 вв. до н.э. для обозначения одной из худших, по их мнению, форм правления, когда «властвуют богатые, а бедные не участвуют в управлении».

Онтология - философское учение о первоначала бытия.

Панпсихизм - идеалистическое учение, которое провозглашает психику, душу общим свойством природы.

Пантеизм - философско-религиозное учение, согласно которому Бог является безличным началом, разлитым по всей природе, тождественным с ней или с ее субстанцией.

Перфекционизм - убежденность в том, что совершенствование, как собственное, так и других людей, является той целью, к которой должен стремиться человек.

Политеизм - многобожие, поклонение многим богам.

Силлогизм - дедуктивное умозаключение, в котором из двух суждений, получают обусловлено ими третье суждение - вывод.

Теология - учение о Боге, построенное на основе логико-схоластических толкований «священного писания», которое считается боговдохновенным, божественным откровением.

Тимократия - особая форма олигархии в Древней Греции, правление, согласно которому государственная власть принадлежала привилегированному большинству с высоким имущественным цензом.

Эклектизм - в широком смысле - мех. сочетание в одном учении разнородных, органически несовместимых элементов, беспринципно заимствуются из противоположных концепций.

Эманация - термин, введенный древними философами, означавший восхождение низших форм бытия из высшего бытия - единственного универсального нерушимого начала.

Энтелехия - в философии Аристотеля внутренняя цель движения, заложенная в скрытом виде в каждом бытии к его совершению; деятельное, формирующее начало. Этим понятием Аристотель пытался связать начало движения с достигнутым результатом его.

Этика - философская наука, объектом изучения которой является мораль.

Використана література

- Антология мировой философии в четырех томах. Том 1 «Философия древности и средневековья», часть 1. / Редактор М. И. Иткин. – М.: Мысль. - 1969. - 936 с.
- Буряк В. В. Антична філософія / В. В. Буряк. – Сімферополь: БУК-пресс, 2009. – 264 с.
- Великие мыслители Востока / Пер. с англ. Н. Барановой и др. - М.: КРОНПРЕСС, 1999. - 656 с. (87. В-27). Ст. ч/з.
- Великие мыслители Запада / Пер. с англ. В. Федорина. - М.: КРОНПРЕСС, 1999. - 656 с. (87. В-273). Ст. ч/з.
- Гриненко Г.В. История философии: Учебник. — М.: Юрайт-Издат, 2004. — 688 с.
- История философии: Запад—Россия—Восток (книга первая: Философия древности и средневековья). 3- изд. — М.: «Греко-латински кабинет»® Ю. А. Шичалина, 2000. — 480 с .
- История китайской философии: Пер. с кит. / Общ. ред. и послесл. М.Л.Титаренко. – М.: Прогресс, 1989. – 552 с.
- Канаева Н.А. Индийская философия древности и средневековья [Текст] / Н.А. Канаева; Рос. акад. наук, Ин-т философии. – М. : ИФРАН, 2008. –

255 с.

- Кисиль, В. Я. Галерея античных философов : [Учеб. пособие] / В.Я.Кисиль, В.В.Рибери. — М. : Агентство «Фаир», 2002-. Т. 1 2002. — 572, [1] с.
- Кисиль, В. Я. Галерея античных философов : [Учеб. пособие] / В.Я.Кисиль, В.В.Рибери. — М. : Агентство «Фаир», 2002. Т. 2 571, [1] с
- Кисиль, В. Я. Античная философия (логоидеогаммы, концепты, вопросы) Учебно-творческий курс. – Ростов-на-Дону, Южно-Российский гуманитарный институт, Одесса, 1997. – 21 с.)
- Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В.П. Горбатенко; за ред. Ю.С. Шемшученка, В.Д. Бабкіна, В.П. Горбатенка. – 2-е вид., доп. і перероб. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
- Рассел Б. История западной философии. М., 1959
- Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. I. Античность . — ТОВ "Петрополис", 1997. – 336 с.
- Романов И.Н. Философия. Исследования - тексты - схемы - таблицы - упражнения - тесты. Учебное пособие / И.Н. Романов, А.И. Костяев. - М.: Педагогическое общество России, 2003. - 352 с.
- Рыков С.Ю. Древнекитайская философия: Курс лекций [Текст] / С.Ю. Рыков; Рос. акад. наук, Ин-т философии. – М. : ИФРАН, 2012. – 312 с.
- Светлов В.А. История философии в схемах и комментариях: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2010. – 256 с.
- Светлов В.А. История философии в схемах и комментариях: Учебное пособие. – СПб.: Питер, 2010. -256 с.
- Тарнов П.С. Философия сорока пяти поколений / Худож. Ю.Д. Федичкин. – М.: ООО «Фирма» Издательство АСТ, 1999. – 656 с., ил – (Звезды мировой философии).
- Титаренко М. Л. Древнекитайский философ Мо Ди, его школа и учение. Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1985. - 245 с.
- Філософський словник / за редакцією члена-кореспондента АН СРСР, академіка АН СРСР В.І. Шинкарука. – друге видання (перероблене і доповнене). - Київ, головна редакція української радянської енциклопедії. – 1986. – 796.
- Фэн Ю-лань. Краткая история китайской философии. Перевод на русский: Котенко Р. В. Научный редактор: доктор философских наук, профессор Торчинов Е.А.; — «Евразия», — СПб.,1998. — 376 с.
- Цуканов А. Л. Нескучная философия / А. Л. Цуканов — «АСТ», 2018 — (Простая наука для детей) Режим доступа: http://loveread.me/read_book.php?id=71467&p=1
- Чанышев А.Н. Философия Древнего мира: Учебн. для вузов. – М.: Высш. шк., 1999. – 703 с.
- Шишкоедов П. Философия античности // Павел Шишкоедов, 2015

//<https://fanread.ru/book/14348111>

- Юлов В.Ф. История и философия науки: Учебное пособие /В.Ф. Юлов – Киров, 2007. – 573 с.

Електронні ресурси:

- <https://mystroimmir.ru/filosofiya/elejskaya-shkola.html>
- <http://fb.ru>
- <https://ru.wikipedia.org/wiki>
- <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
- <http://candy.jofo.me/>
- <http://www.vokrugsveta.ru/quiz/245527/>
- <http://hdwallpapersrocks.com/lord-gautama-buddha/lord-gautama-buddha-hd-picture/>
- http://china-inc.ru/_nw/4/36690737.jpg
- <https://fanread.ru/book/14348111/?page=5>
- <http://www.phildic.ru>
- <https://fanread.ru/book/14348111/?page=23>